

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Eva Možina

**Javni zavod RTV: analiza argumentacije soočenja ob referendumu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih; področje
LGBT skupnosti**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Eva Možina

Mentorica: prof. dr. Metka Kuhar

Somentorica: doc. dr. Andreja Vezovnik

**Javni zavod RTV: analiza argumentacije soočenja ob referen-
dumu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih; področje
LGBT skupnosti**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

Analiza argumentacije soočenja ob referendumu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih: področje LGBT skupnosti

Magistrsko delo analizira argumentacijo televizijskega soočenja na RTV Slovenija ob referendumu ZZZDR. Osredotočam se na področje pravic LGBT skupnosti. Z razpravo pred referendumom je neločljivo povezana deliberacija, saj tema zajema vključevanje vseh v podajanje mnenj o javni tematiki, vključuje pa tudi upoštevanje drugih deliberativnih kriterijev: razpravljavci se med seboj poslušajo, razumno utemeljujejo stališča, so spoštljivi eden do drugega ipd. Izbrani primer se osredotoča na kriterij argumentiranja kot enega od deliberativnih kriterijev, saj v obstoječih kvantitativnih načinih merjenja analiza argumentov in argumentiranja ostaja površinska. S kvalitativno metodologijo analize argumentov in analizo diskurza raziskujem nivo kakovosti javne razprave na RTV. Namen raziskave je bil pridobiti poglobljen vpogled v argumentacijo izraženih zahtev, in sicer sprejetja oziroma zavrnitve sprememb in dopolnitev ZZZDR. Empirični del naloge sestoji iz strukture argumenta (katere argumente so razpravljavci navajali za svoje zahteve), argumentacijske sheme (ali struktura argumentov pogojuje, kakšna bo argumentacijska shema) ter analize diskurza (iz katere diskurzivne formacije izhajajo ključni argumenti). Glede na oblikovano zahtevo pri razpravljavcih ugotavljam velike razlike v argumentaciji, predvsem pri zagovarjanju identificiranih vrednot. Argumenti zagovornikov so bili osnovani na temelju varovanja človekovih pravic, odgovornosti do izenačitve le-teh, odpravi diskriminacije itn., argumenti zahtev nasprotnikov pa so temeljili na ohranitvi tradicionalne družine in svetosti zakonske zveze, zaščiti duševnega razvoja otrok ipd. Struktura argumentov pogojuje, kakšna bo argumentacijska shema, saj se izkaže, da obe skupini razpravljavcev gradita argumentacijske sheme glede na stališča in strukture lastnih zahtev. Ugotavljam, da je soočenje potekalo na predpostavki pozitivni »mi«, negativni »oni«, tako pri zagovornikih kot nasprotnikih sprememb in dopolnitev ZZZDR. Diskurzivna praksa zagovornikov je bila osnovana na rabi navideznega priznanja, prava, diplomacije itd., pri nasprotnikih pa na izključevanju, navidezni empatiji, samoglorifikaciji in sovražnem govoru.

Ključne besede:

argument, deliberacija, diskurz, LGBT skupnost, razprava

Analysis of the argumentation of confrontation risen by the referendum for Marriage and Family Relations Law: area of LGBT community

Master's thesis analyses the argumentation of the confrontation on RTV Slovenia instigated by the referendum for ZZZDR (Marriage and Family Relations Law). Its main focus is the human rights of LGBT community. The chosen case focuses on the criterion of argumentation as one of the deliberate criteria, as the analysis of arguments and argumentation in the quantitative methodology remains superficial. With the qualitative methodology of arguments analysis and the analysis of the discourse I am researching the quality level in a public debate presented on RTV. The purpose is to gain a deeper insight in the argumentation of expressed demands: the acceptance and rejection of changes and completion of ZZZDR. The empirical part of the thesis comprises of the argument structure (which arguments were listed for demands by speakers), argumentation schemes (the structure of arguments conditioning the argumentation scheme) and the analysis of discourse (from which discursive formation rise the key elements). Based on the formed demand of the speakers I see big distinctions, mostly with identified values. The structure of arguments conditions the argumentation scheme as it turns out that all speakers are building their schemes based on standpoints and their own demand structure. I can see the confrontation was based on positive »we« with the defendants and negative »they« for the opposition.

Key words:

argument, deliberation, discourse, LGBT community, debate

KAZALO

1 UVOD	5
1.1 Opredelitev namena in ciljev raziskave	6
1.2 Prvo raziskovalno vprašanje	7
1.3 Drugo raziskovalno vprašanje	7
1.4 Tretje raziskovalno vprašanje	7
2 MNOŽIČNI MEDIJI IN JAVNI SERVIS	8
2.1 Opredelitev in značilnosti javnega servisa	8
2.2 Radiotelevizija Slovenija	9
2.2.1 Dejavnosti in program.....	9
2.2.2 Varuh pravic gledalcev in poslušalcev.....	10
2.3 Samoregulacija, novinarji, novinarska etika in kodeksi.....	10
2.4 Medij in politika, deliberativnost v množičnih medijih.....	13
2.4.1 Povezava med deliberativnostjo, argumentacijo in diskurzom.....	15
3 LGBT SKUPNOST IN NJIHOVE PRAVICE.....	16
3.1 Opredelitve pojmov	16
3.2 Pravice LGBT skupnosti doma in v tujini	17
3.2.1 Tujina	17
3.2.2 Pravice LGBT skupnosti v Sloveniji	19
3.2.2.1 Poskusi systemske ureditve	20
3.2.2.2 Novela Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.....	21
4 RTV SLOVENIJA IN PREDREFERENDUMSKO SOOČENJE.....	23
4.1 Izbor RTV soočenja	25
5 ANALIZA SOOČENJA	26
5.1 Struktura argumenta.....	26
5.2 Argumentacijske sheme	30
5.2.1 Analiza diskurza.....	47
5.3 Analiza raziskovalnih vprašanj	54
6 SKLEP	57
7 VIRI	60
PRILOGA: Transkript televizijskega soočenja.....	69

1 UVOD

V pluralističnih družbah potreba po usklajevanju in legitimiziranju različnih interesov ali perspektiv vse bolj narašča. Informacij in komunikacijskih povezav, ki slonijo na novih tehnologijah, je vedno več. S tem pa se kakovost vsebine javnih debat ni dvignila (Kuhar, 2015a, str. 1119). Mediji pri tem delujejo kot posrednik med politiko in javnostjo. Družbi posredujejo sporočila, ki odražajo, kdo ima moč in kdo je nima (Holtz-Bacha, 2003, str. 95). Tako se neposredno vključujejo v oblikovanje javnega mnenja.

V osemdesetih letih se je posledično z vse kompleksnejšimi družbenimi strukturami razvijalo tudi zanimanje za pristope, ki bi omogočali revitalizacijo demokracije in večjo odgovornost, legitimnost in odzivnost odločanja. Zanimanja so iz povsem diskurzne in teoretske ravni posamezniki počasi stopnjevali tudi v praksi in posledično takrat pride do vse več akademskih pozivov k pomembnejši vlogi deliberacije, tako znotraj vladnih teles in javnih institucij kot tudi v obliki neposrednega angažmaja civilne družbe in državljanov v neposrednih srečanjih (Kuhar, 2015a, str. 1119).

Javni zavod je dolžan zagotavljati karseda dobre razmere za delo novinarjev in drugih ustvarjalcev programov in mora delovati pod okriljem sposobnega in odgovornega vodstva, ki skrbi za racionalno in pregledno upravljanje pridobljenih finančnih sredstev (Bašič Hrvatin, 2002, str. 9).

Nepriistranskost poročanja lahko medij zagotavlja z vključevanjem levih in desnih sogovornikov, ki predstavljajo osebno mnenje. S tem je poslušalcem oziroma gledalcem prepuščen uravnotežen pogled na posamezne teme, čeprav v okviru vsebine programa medij še vedno nudi levo mnenje, desno mnenje in neobstoječe mnenje novinarja (Bašič Hrvatin, 2002, str. 42–43).

Vreg trdi, da so množični mediji tisti, ki imajo vlogo vzpostavljanja in artikuliranja javnosti, socializacijsko funkcijo, funkcijo javnega nadzora ter legitimizacijsko funkcijo. Pravi, da množični mediji oblikujejo svoj lastni medijski diskurz (Vreg, 2000, str. 60). Pomen kvalitetne oziroma tehtne argumentacije in diskurza je že zgodovinsko doprinesel k oblikovanju konfrontacijskih, polarizirajočih načinov komuniciranja (Kuhar, 2015a, str. 1119).

V družbenih okoljih, v katerih je prisotna močna medetična napetost in je konfliktov veliko, ter tam, kjer pravice manjšin praviloma niso urejene, obstaja večja možnost izkoriščanja množičnih medijev v politične namene. Duh »tekmovalne nasprotovalnosti«, ki se kaže v promoviranju

lastne pozicije in neproduktivnem izzivanju nasprotnikov, prevladuje nad duhom kooperativnosti v smislu iskanja sodelovanja in soglasja pri odločanju in reševanju težav (Kuhar in Petrovčič, 2015, str. 1124). Gre za komunikacijski vidik deliberacije.

Komunikacijski vidik deliberacije pomeni, da skozi komunikacijsko prakso spodbujamo upoštevanje t. i. deliberativnih načel na način, da udeleženci razprave poslušajo drug drugega, razumno utemeljujejo svoje pozicije, kažejo medsebojno spoštovanje in presojujejo lastne interese ter potrebe (Kuhar in Jeznik po Bächtiger in Steenbergen, 2004, str. 1; Asen, 2015, str. 9). Deliberacija, kot osrednji pojem magistrske naloge, je neločljivo povezana z razpravo. Pod pojmom deliberacije razumemo vključevanje vseh v razpravo o javni tematiki oziroma problemu, ki jih zadeva. Deliberativne kriterije opredeljujemo glede na enakopravno vključevanje vseh v razpravo, zagotavljanje spoštljivosti, glede na argumentacijo, iskanje konsenza ipd. Težava, ki nastane, je, da vse pogosteje zasledimo razprave brez argumentiranj, utemeljevanj, podkrepitev ali pojasnil.

Žagar je raziskoval argumentacije na sejah državnega zbora v letu 1999 in ugotovil, da so koalicijski poslanci računali na argument moči in ne na moč argumentov, opozicijski pa so se trudili, da bi bili njihovi argumenti predstavljeni in prepoznani kot argumenti. Avtor tega magistrskega dela preverja, v kolikšni meri izbrani primer predstavlja tradicijo ideološkega pozicioniranja in bipolarnost argumentacije v strukturi slovenskega političnega prostora (Kuhar in Petrovčič, 2015, str. 1125).

1.1 Opredelitev namena in ciljev raziskave

Izbrani primer za analizo argumentacije je glavno televizijsko soočenje na RTV Slovenija ob referendumu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih leta 2015. Osredotočila se bom na področje pravic lezbijk, gejev, biseksualnih ter transspolnih oseb oziroma na tako imenovano LGBT skupnost. Magistrsko delo na konkretnem primeru kaže na kakovost javne debate oziroma soočanja na RTV Slovenija.

Naloga Radiotelevizije Slovenija je, da širi razumevanje vseh ključnih vprašanj delovanja demokratične družbe ter spodbuja kulturo javne razprave. RTV Slovenija mora na podlagi 5. člena Zakona o RTV Slovenija spoštovati in skrbeti za človekovo osebnost, dostojanstvo ter politično uravnoteženost ter svetovnonazorski pluralizem (Zakon o Radioteleviziji Slovenija –

ZRTVS-1, 2014, 5. člen)¹. RTV Slovenija mora tako zakonsko zagotavljati kakovostne javne razprave. Zato se tudi osredotočam na razumevanje deliberacije z vidika kakovosti komunikacijskega procesa. Ta pristop je osnova za analizo kakovosti argumentiranja znotraj glavnega soočenja na javni televiziji Slovenija (Kuhar in Jeznik, 2017, str. 33).

Sledila bom razčlembi strukture argumenta po predlogu para Fairclough in Fairclough, ki jo je Andreja Vezovnik modificirala (Vezovnik, 2015, str. 1195). Argumentacijske sheme za in proti zavzemajo v tej strukturi pomembno vlogo. Zato bom sledila razdelitvi štirih najbolj izraženih shem, ki jih je razvil Walton (Vezovnik, 2015, str. 1203). V tretjem stebru analize pa bom poskusila kritično analizirati diskurz v razmerju do teorije argumentacije po vzoru zakoncev Fairclough, ki pravita, da analitični okvir teorij argumentacije predstavlja pomembno dopolnilo kritični analizi diskurza (Fairclough in Fairclough, 2012, str. 17).

Na referendumu je bila postavljena jasna zahteva, odločitev za ali proti Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju ZZZDR). Namen kvalitativne raziskave je poglobljen vpogled v argumentacijo izražene zahteve. Odkriti želim, kako ljudje lastno razumevanje področja LGBT pravic implementirajo v lastno argumentacijo. Iz navedenega razvijam tri raziskovalna vprašanja.

1.2 Prvo raziskovalno vprašanje

Kako so razpravljavci navajali argumente za svoje zahteve? Kako je bila zahteva argumentirana?

1.3 Drugo raziskovalno vprašanje

Ali struktura argumentov pogojuje argumentacijsko shemo v izbrani razpravi? Na kakšen način razpravljavci implementirajo svoje razumevanje področja LGBT pravic v lastno argumentacijo?

1.4 Tretje raziskovalno vprašanje

Iz katere diskurzivne formacije izhajajo ključni argumenti za in proti ZZZDR na referendumu?

¹ Zakon o Radioteleviziji Slovenija ZRTVS-1. (2014). *Uradni list Republike Slovenije št. 9/14*. 5. februar 2014.

2 MNOŽIČNI MEDIJI IN JAVNI SERVIS

2.1 Opredelitev in značilnosti javnega servisa

Kot razlagata Lange in Palmer, je za razumevanje vloge medijev v družbenih procesih pomembno razlikovanje med javnimi, državnimi in zasebnimi mediji. Javni medij se od državnega razlikuje po finančni strukturi, hkrati pa z namenom ugoditi potrebam javnosti uresničuje program, ki je osnovan na informiranju, razvedrilu in vzgoji (Lange in Palmer, 1996, str. 10).

Javni zavod mora zagotavljati celovito in nepristransko obveščenost ter svobodo oblikovanja mnenj, spoštovati mora načelo politične neodvisnosti in avtonomnosti novinarjev, uveljavljati profesionalno etiko poročevalcev, dosledno razločevanje informacij in komentarjev v novinarskih prispevkih ter varovati otroke in mladino pred vsebinami, ki bi lahko škodljivo vplivale na njihov duševni in telesni razvoj ("O RTV Slovenija", 2016).

Bašić Hrvatinoва, ki pravi, da mora javni servis svoje uporabnike pojmovati kot državljane, ne kot potrošnike, navaja: »Lastnost potrošnikov je namreč individualnost, ta pa zahteva ekskluzivnost, lastnost državljana pa je občutek za skupnost – skupno blaginjo z zavedanjem o pravicah in dolžnostih vred, ki nam kot članom skupnosti pripadajo (Bašić Hrvatina, 2002, str. 13) .«

McQuail (2010, str. 178) poudarja, da je javni servis dolžan ustrezati tistim pogojem, ki mu omogočajo uresničevanje javnega interesa. McQuail te faktorje vidi v ustanovni listini, elementih javnega financiranja, neodvisnosti od vladajočega političnega kroga, odgovornosti do družbe, javnosti in občinstva. Poudarja, da javni mediji ne izpolnjujejo komercialnih potreb. Njihova naloga pa je tudi vzpostavljanje in vzdrževanje prostora javnih razprav skozi različne komunikacijske kanale (Bašić Hrvatina, 2002).

Javni radiotelevizijski zavodi so v današnjem času, kot pravi Milosavljević, v specifičnem položaju že zaradi dejstva, da so praviloma brez lastnika. Imajo ustanovitelja, ki je po navadi državni organ. Milosavljević ravno zaradi razlik v lastništvu nalaga tem telesom nadzora in upravljanja pomembnejšo vlogo (Milosavljević, 2003a, str. 5).

Pod pogojem, da je finančna struktura medija vsaj delno odvisna od javnih sredstev, potem medij avtomatično sprejema vlogo predstavljanja različnih pogledov javnosti. Te dolžnosti ali obveze zasebni mediji nimajo, vsaj ne v tolikšni meri, saj se o njihovih storitvah ali produktih odločajo potrošniki kot posamezniki (Teršek, 2005, str. 79).

2.2 Radiotelevizija Slovenija

Prvi člen Zakona o Radioteleviziji Slovenija ta javni zavod definira kot »javni zavod posebnega kulturnega in nacionalnega pomena, ki opravlja javno službo na področju radijske in televizijske dejavnosti, z namenom zagotavljanja demokratičnih, socialnih in kulturnih potreb državljanov in državljanov Republike Slovenije, Slovencev in Slovencev po svetu, pripadnic in pripadnikov slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, ter druge dejavnosti v skladu z zakonom in Statutom RTV Slovenija ter zakonom, ki ureja področje medijev (Zakon o Radioteleviziji Slovenija – ZRTVS-1, 2014, 1. člen).«²

2.2.1 Dejavnosti in program

V prvem odstavku četrtega člena zakon opredeljuje dejavnosti programov tega medija. V skladu z zakonom mora tako Radiotelevizija Slovenija zagotavljati »verodostojne in nepristranske informativne oddaje, ki odražajo življenje in probleme različnih struktur prebivalstva, pri čemer izhaja iz načela enakopravnega obveščanja o dogajanjih v vseh delih Slovenije in zamejstva, zagotavlja ustvarjanje dokumentarnih oddaj nacionalnega pomena, ki predstavljajo dokument preteklega časa in časa, v katerem živimo (Zakon o Radioteleviziji Slovenija – ZRTVS-1, 2014, 4. člen).«³

Prav tako je naloga Radiotelevizije Slovenija, da širi razumevanje vseh ključnih vprašanj delovanja demokratične družbe, spodbuja kulturo javnega dialoga ter omogoča širok prostor za javne razprave o problemih v družbi. Že citirani četrti člen navaja tudi, da mora Radiotelevizija Slovenija posebno pozornost posvečati razvijanju splošne, jezikovne in politične kulture ter širiti razumevanje vseh ključnih vprašanj delovanja demokratične družbe. Peti člen taistega zakona o javnem servisu RTV Slovenija nalaga, da mora spoštovati »načela resničnosti, nepristranskosti in celovitosti informacij, človekovo osebnost in dostojanstvo, politično uravnoteženost ter svetovnonazorski pluralizem.« Javni servis je dolžan spoštovati načela ustavnosti in zakonitosti pri oblikovanju programov, vključno s prepovedjo spodbujanja kulturne, verske, spolne, rasne, narodne ali kakršnekoli druge nestrpnosti (Zakon o Radioteleviziji Slovenija – ZRTVS-1, 2014, 4.-5. člen).⁴

Zakon o medijih v svojem šestinsedemdesetem členu definira Radiotelevizijo Slovenija kot medij, ki izvaja javno službo produkcije in razširjanja nacionalnih radijskih in televizijskih programov, ki so v javnem in kulturnem interesu Republike Slovenije, vključno z radijskimi in televizijskimi programi italijanske in madžarske narodne skupnosti ter drugimi programi v skladu s posebnim zakonom (Zakon o Radioteleviziji Slovenija – ZRTVS-1, 2014, 76. člen).⁵

² Zakon o Radioteleviziji Slovenija ZRTVS-1. (2014). *Uradni list Republike Slovenije št. 9/14*. 5. februar 2014.

³ Zakon o Radioteleviziji Slovenija ZRTVS-1. (2014). *Uradni list Republike Slovenije št. 9/14*. 5. februar 2014.

⁴ Zakon o Radioteleviziji Slovenija ZRTVS-1. (2014). *Uradni list Republike Slovenije št. 9/14*. 5. februar 2014.

⁵ Zakon o Radioteleviziji Slovenija ZRTVS-1. (2014). *Uradni list Republike Slovenije št. 9/14*. 5. februar 2014.

2.2.2 Varuh pravic gledalcev in poslušalcev

Bertrand (1999, str. 117) položaj medijskega ombudsmana definira kot službo ukvarjanja s pritožbami in predlogi bralcev, gledalcev in poslušalcev ter njihovim raziskovanjem. Kot pomembno načelo njegovega delovanja izpostavlja javno objavo pritožb in ugotovitev, hkrati pa ombudsmana vidi kot vez med uporabniki medija in njegovimi ustvarjalci.

Z ustanovitvijo funkcije Varuha pravic gledalcev in poslušalcev se je Radiotelevizija Slovenija, kot prva medijska hiša v Sloveniji, uvrstila med medije, ki s samoregulacijskimi mehanizmi utrjujejo svojo zavezanost poklicnim standardom in interesom javnosti (Mirovni inštitut, 2007).

Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev je Ilinka Todorovski. Pred njo sta funkcijo opravljala znana obraza RTV, Lado Ambrožič in Miša Molk. Ilinka Todorovski meni, da je lahko delo varuha pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija tudi farsa in fikus v nacionalkini dnevni sobi (Bernik, 2017).

Hkrati pa je že ob imenovanju napovedala »angažirano posredovanje med uporabniki in ustvarjalci RTV vsebin, zagovorništvo najvišjih standardov javnega medijskega servisa, neposredno in argumentirano obravnavo utemeljenih pritožb, zavezništvo z gledalci, poslušalci in bralci spleta, ki upravičeno zahtevajo odličen program, aktivno sodelovanje v oblikovanju sistemskih rešitev, ki bodo še jasneje opredelile javno poslanstvo ustvarjalcev RTV programov. Tako pa zmanjšale obseg kršitev, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki uporabnike odvrčajo od javnega servisa (Ilinka Todorovski - nova varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija, 2017).«

Brankica Petković v imenu sodelavk in sodelavcev projekta Media Watch pri Mirovnem inštitutu v svoji izjavi o Varuhu pravic gledalcev in poslušalcev izpostavlja, da je pri ustanovitvi in umestitvi varuha v sistem delovanja javne radiotelevizije RTV Slovenija pomembno vedeti, »da se neodvisnost tovrstnih institutov meri po pravni podlagi za ustanovitev (najbolje, če je zakon ali čim višji pravni akt), načinu imenovanja (najbolje, če je kvalificirana večina v organu, ki ga imenuje), stabilnosti v okviru mandata (nezmožnost predčasne razrešitve) in financiranju (stabilnost materialnih sredstev za delovanje). Njegova dejanska neodvisnost pa se bo najbolj izkazovala pri obravnavanju in preiskovanju posamičnih primerov (Mirovni inštitut, 2007).«

2.3 Samoregulacija, novinarji, novinarska etika in kodeksi

Glavno vodilo novinarjev v njihovem delu je pravica javnosti do karseda dobre ter resnične informiranosti, saj, kot pravi Milosavljević, gre za temelj delovanja sodobnih družb in pogoj za delovanje demokratičnega sistema (2003c, str. 83). S tem vodilom morajo novinarji v svojem delu vedno braniti načela svobode zbiranja in objavljanja informacij ter pravico do izražanja

mnenj. Dolžni so, ob spoštovanju človekovih pravic, natančno in vestno predstavljati celovito sliko vsebine (Milosavljevič, 2003c, str. 83).

Poudarek samoregulacije v novinarstvu je v pozitivni motivaciji ter želji razvijati in dvigovati kredibilnost profesiji, za dosego česar je pomembno skupno razumevanje vrednot in etičnih standardov pripadnikov profesije (Buchanan, Hammerer in Money, 2005, str. 11). Samoregulacija je krepitev odgovornosti medijev do javnosti, s tem pa tudi zaupanja javnosti do medijev. Odgovornost se vzpostavlja na ravni etike in na način odprtosti za mnenja bralcev, poslušalcev in gledalcev (Nahtigal, 2006).

Leta 1971 sprejeta Münchenska deklaracija o dolžnostih in pravicah novinarjev njihovo odgovornost definira takole: »Pravica do informacije, svobode izražanja in kritike je ena od temeljnih človekovih pravic. Iz te pravice javnosti, da je seznanjena z dejstvi in mnenji, izhaja tudi celota obveznosti in pravic novinarja. Odgovornost novinarja do javnosti je nad katero koli drugo odgovornostjo, zlasti nad odgovornostjo do delodajalca ali oblasti (Združenje novinarjev in publicistov, 2007).«

Bertrand leta 1999 zapiše, da se morajo mediji zavedati svoje odgovornosti do javnosti, če želijo ohraniti svoj prestiž in neodvisnost (1999, str. 4), hkrati pa so njegovi sistemi odgovornosti v medijih bolj pritisk nanje in z njihovim uresničevanjem mediji gradijo svojo odgovornost do javnosti. Bertrand je navedel več kot osemdeset sistemov medijske odgovornosti (1999, str. 108–109): stolpci s popravki napak, etični kodeksi, medijski ombudsman, pisma bralcev, regionalni in nacionalni medijski svet, nekomercialne raziskave o večplastnosti delovanja medijev, itd. (1999, str. 124). Istega leta je objavil tudi »sintetični kodeks«, v katerem je oblikoval tako imenovan konsenz o normah med medijskimi strokovnjaki, akademskimi opazovalci in zagovorniki potrošnikov. Kot temeljne vrednote je poudaril spoštovanje življenja in razširjanje solidarnosti med ljudmi, za osnovne prepovedi pa navedel: ne lagati, ne prilaščati si lastnine drugega in ne prizadeti drugega po nepotrebnem (Bertrand, 1999, str. 44–45).

Novinarska načela je Bertrand videl v avtonomnosti in neodvisnosti. Novinarska načela so: avtonomnost, neodvisnost od političnih, ekonomskih in intelektualnih vplivov moči, poštenost in natančnost, služenje vsem interesnim skupinam, branjenje in podpiranje človekovih pravic in demokratičnih vrednot ter delovanje v dobrobit družbe (Bertrand, 1999, str. 44–45).

Novinarke in novinarji, urednice in uredniki RTV Slovenija ter drugi, ki so neposredno udeleženi pri ustvarjanju ali pripravljanju RTV programov, morajo pri svojem delu še posebej spoštovati načelo resničnosti, nepristranskosti in celovitosti informacij (Zakon o Radioteleviziji Slovenija – ZRTVS-1, 2014, 5. člen):⁶

- spoštovati človekovo osebnost in dostojanstvo,
- spoštovati načelo politične uravnovešenosti ter svetovnonazorskega pluralizma,
- spoštovati načela ustavnosti in zakonitosti pri oblikovanju programov, vključno s prepovedjo spodbujanja kulturne, verske, spolne, rasne, narodne ali druge oblike nestrpnosti,
- zagotavljati nepristransko in celovito obveščenost, tako da imajo državljani možnost svobodnega oblikovanja mnenj,
- spoštovati načelo politične neodvisnosti in avtonomnosti novinarjev,
- uveljavljati profesionalno etiko poročevalcev, dosledno razločevanje informacij in komentarjev v novinarskih prispevkih,
- varovati otroke in mladino pred vsebinami, ki bi lahko škodljivo vplivale na njihov duševni in telesni razvoj, ter spoštovati občečloveške vrednote (Zakon o Radioteleviziji Slovenija – ZRTVS-1, 2014, 5. člen)⁷.

Demokratska družba potrebuje etično in kakovostno novinarstvo (Čeferin in Poler Kovačič, 2015, str. 646), ki bo v poplavi informacij, ko se mediji soočajo z vse večjim ekonomskim pritiskom in komercializacijo vsebin, zagotavljalo avtonomne ter zanesljive informacije, prav tako analize, ter bo s tem nadzorovalo nosilce moči v državah (Harro-Loit, 2015, str. 5).

Novinarski kodeksi so relevanten del samoregulacije. V Sloveniji zapisana določila obstajajo v Zakonu o medijih, Zakonu o RTV Slovenija, Kodeksu Društva novinarjev Slovenije, Kodeksu novinarjev RTV Slovenija in Kodeksu novinarjev Slovenije. Pravila in usmeritve v kodeksih novinarjev pravno ne zavezujejo in so namenjena določitvi prave smeri in pomenijo moralno

⁶ Zakon o Radioteleviziji Slovenija ZRTVS-1. (2014). *Uradni list Republike Slovenije št. 9/14*. 5. februar 2014.

⁷ Zakon o Radioteleviziji Slovenija ZRTVS-1. (2014). *Uradni list Republike Slovenije št. 9/14*. 5. februar 2014.

zavezo novinarjev ter drugih ustvarjalcev vsebin, ki so objavljene v slovenskih medijih (Milosavljevič, 2003c, str. 79–80).

Kodeks pokriva vire informacij, naslovnike in novinarje. Etične dileme novinarstva pa se med različnimi akterji razlikujejo in so odvisne od perspektive tistih, ki se ukvarjajo z novinarstvom (novinarji, uredniki). Milosavljevič kot najpogosteje identificirane etične dileme navede vprašanja o zavajanju naslovnikov, konfliktu interesov (prijateljstvo med novinarjem in akterjem dogodkov, plačila, darila, novinarjevo udejstvovanje v dogodkih, oglaševanja), vdoru v zasebnost, zadrževanju informacij in vprašanja o plagiatorstvu (2003c, 79–80).

Slovenska novinarska skupnost pa se na žalost sooča s problemom neenotnosti, ko njeni predstavniki niso sposobni preseči različnih pogledov na družbena vprašanja za dobrobit razvoja kakovostnega novinarstva. To pa le še dodatno zmanjšuje ugled in moč novinarskega dela v očeh javnosti (Poler Kovačič, 2013, str. 682).

2.4 Medij in politika, deliberativnost v množičnih medijih

Strinjam se s Terškovo trditvijo, da je predpogoj za kvalitetno pokrivanje političnih vsebin zagotovljena neodvisnost medija (Teršek, 2005, str. 75). V primeru, da medijsko pokrivanje volilnega procesa ni svobodno in pošteno, lahko to dejstvo prejudicira izid volitev do tolikšne mere, da je mogoče volitve v celoti razglasiti za nesvobodne in nepošteno (2005, str. 75).

Deliberacijo smo uvodoma opredelili kot dobro utemeljeno, spoštljivo in soglasno usmerjeno razpravo o javnih vprašanjih (Kuhar in Petrovčič po Gastil, 2008; Steiner in drugi, 2004; Steiner, 2012). Deliberacija v razpravi predpostavlja visoko stopnjo racionalnosti, usmerjenosti na druge, samorefleksije in nepristranskosti s strani udeležencev ter iskanje najboljših argumentov kot podlage za odločitve (Kuhar, 2015a, str. 1120).

Da lahko množični mediji zadoščajo kriterijem in je razprava deliberativna, je ključno, da so v prostoru prisotni tudi drugi družbeni dejavniki, ki temeljijo na normativni sestavi delovanja razpravljavcev (Petrovčič, 2005, str. 26). Habermas jasno loči komunikativno od strateškega delovanja, ko pravi, da je instrumentalno-racionalno oziroma strateško delovanje tisto, ki sloni na osnovi pravil racionalne izbire in je usmerjeno k maksimiziranju učinkovitosti vplivanja na odločitve nasprotnika. Komunikativno delovanje pa po njegovem akterji koordinirajo na osnovi doseganja razumevanja, ne pa prek egoističnih preračunavanj uspešnosti (Habermas, 1984). Po Habermasu je ključna zmožnost empirične izmerljivosti kvalitete formiranja javnega mnenja,

saj pravi, da je vsakemu potrebno ponuditi priložnosti, da je sogovornik (Reese – Schäfer, 2004, str. 18). Izpostavljal je tudi dejstvo, da posedovanje znanja ni osrednji kriterij racionalnega komuniciranja, temveč da je ključno to, kako razpravljavci pridobivajo, predvsem pa uporabljajo znanje. Tudi Myerson se s tem strinja, ko pravi, da naj bi v komunikacijskem procesu ljudje predvsem drug z drugim delili svoje razumevanje smisla življenja (Teršek, 2005, str. 136).

Habermas poudarja, da je za vzpostavitev komunikativnega delovanja, pri katerem lahko dosežemo konsenz, ključno, da imamo v okviru razprave oblikovane družbene strukture, med katerimi sta najpomembnejši: (a) normativna struktura, integrirana v sistem pravil, ki je izoblikovana na osnovi simbolnih in vrednostnih konvencij in je povezana s pripadajočim naborom negativnih in pozitivnih sankcij in (b) samopredstavitveni kontekst, ki se vzpostavi s prepoznavnostjo subjektov v prostoru in na takšen način zagotavlja pogoje za iskrene in avtentične samopredstavitve posameznikov (Petrovčič, 2005, str. 28-29).

Dahlberg (2001, str. 623) deliberativnost interpretira kot »obliko skupnega življenja, kjer se o spornih zadevah, vključno s pogoji, pod katerimi je skupno življenje sploh mogoče, odloča na podlagi javnega posvetovanja s ciljem k skupnemu dobremu. Takšna oblika skupnega življenja ima potemtakem naslednje lastnosti: izmenjava in kritika, reflektivnost, idealno prevzemanje vlog, iskrenost, pravica do enakih možnosti za vključevanje v razpravo in neodvisnost delovanja posameznikov (Dahlberg, 2001, str. 623).

Vsaka razprava naj ima, po Dahlbergu, torej izmenjavo in kritiko utemeljenih in moralno veljavnih mnenj in trditev. Razpravljavci morajo kritično ovrednotiti tako svoja stališča, predvidevanja in interese kot tudi celoten družbeni kontekst, v katerem se odvija razprava. Hkrati pa morajo poskušati razumeti argumente razpravljavcev, ki imajo o neki temi drugačno stališče. Vsak razpravljavec mora, tako Dahlberg, v pogovorih s preostalimi udeleženci posredovati iskrena mnenja, prav tako pa mora tudi posredovati v prostor javnega vse informacije, ki so po njegovem mnenju relevantne za temo oziroma problem, o katerem teče pogovor (Dahlberg, 2001, str. 623).

V praksi so deliberativni procesi idealno zastavljeni na dialoški način. Gre za koncept, ki v osnovi pomeni produktivno, konstruktivno komuniciranje, pri katerem zavestno usklajujemo pomene in razumevanje, svoje perspektive reflektiramo in smo odprti do pogledov drugih. Razprava je lahko osnova za sodelovanje, ni pa nujno povezana s premislekom o javnem vprašanju ter z odločanjem o le-tem, kakor je to značilno za deliberacijo (Kuhar, 2015a, str. 1122).

Martina in Johannes Hartke Meyer ter Freeman Dhority kot ključne kompetence za vodenje konkretnega dialoškega procesa navajajo zavzeto držo učenca, kritično refleksijo lastnih predpostavk in ocen, iskren govor, poslušanje, ki sogovorniku omogoča, da deli resnico, ne da bi ostajal na površini, odprto izražanje lastnih motivov ter radikalno spoštljivost do sogovornika in njegovega sveta (Kuhar, 2015b, str. 1218).

2.4.1 Povezava med deliberativnostjo, argumentacijo in diskurzom

Koncept deliberacije se je razvil na področju politologije. Njen bistven vidik je v demokratičnem komunikacijskem mehanizmu – v kakovosti razprav o temi, ki zadeva več akterjev (t. i. deliberativnost razprave) in vključenosti vseh relevantnih akterjev v proces odločanja (Kuhar in Jeznik, 2017, str. 33, po Fishkin, 2009).

Povezava med raziskavami argumentacije in politično deliberacijo je bila vzpostavljena že v antiki, ko je Aristotel deliberacijo opredelil kot teleološko obliko praktične modrosti, naravnano k doseganju dobrega. Z drugimi besedami, razumel jo je kot mišljenje za najučinkovitejše doseganje dobrega cilja (Vezovnik, 2015, str. 1193). Argument tvori osrednji del deliberativne demokracije, četudi to v novejših pogledih deliberacije ne velja več. Argument je tudi eden izmed osnovnih delov mikroravni političnega oziroma politične razprave (Vezovnik, 2015, str. 1193). Če je deliberacija osnovni del politike, ki se kaže v političnih dejavnostih, na primer v parlamentarnih razpravah, je torej nujno, da se analize politike osredotočajo na politični diskurz in argument (Fairclough in Fairclough, 2012, str. 14–20). Diskurz je namreč sistem komunikacijskih praks, tesno povezanih s širšimi družbenimi in kulturnimi praksami, ki pripomorejo k oblikovanju specifičnih načinov mišljenja, in je specifičen način sporočanja o svetu ali razumevanja sveta (Vezovnik, 2015, str. 1206). Diskurzi organizirajo misli o nekem fenomenu in to, kako se z njimi ukvarjamo. Neločljivo so povezani z interesi družbeno močnih posameznikov in družbenih skupin. Diskurzi nas v odnosu do drugih družbenih akterjev določajo kot družbene subjekte (Grobelsšek, 2013, str. 4).

Torej širše gledano diskurzov ne sestavlja le jezik, ampak jih določajo tudi določene institucionalne in organizacijske prakse, se pravi diskurzivne prakse, ki pa predstavljajo tudi obliko družbene prakse (Grobelsšek, 2013, str. 4). Komunikacijska dejanja so v veliki večini odsev družbenih pozicij (rasa, etnična pripadnost, spol, socialno-ekonomski položaj, hierarhična pozicija itd.) in izvirajo iz razmerij družbene moči (Kuhar, 2015b, str. 1219).

3 LGBT SKUPNOST IN NJIHOVE PRAVICE

3.1 Opredelitve pojmov

Slovenija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika geslo homoseksualnost razlaga kot spolna nagnjenost do oseb istega spola (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2017). Z razvojem pravic na področju LGBT skupnosti se je skozi čas oblikovalo veliko izrazov, ki opredeljuje analizirano tematiko. Pirnarjeva (2006, str. 11) pravi, da gre v veliko primerih za besede z žaljivim pomenom, med katerimi so tudi takšne, ki so jih homoseksualci sprejeli za svoje in njihov žaljiv pomen prevrednotili, saj da je to posledica sovražnosti družbe do homoseksualcev.

Izraz »gej« v današnji družbi predstavlja homoseksualne osebe, praviloma moške. Beseda in njena raba je pogojena z osebno identiteto, moderno kulturo in skupnostmi, ki se razvijajo okoli oseb, ki jih ta identiteta povezuje (Avoiding Heterosexual Bias in Language, 1991).

Gejevsko in lezbično gibanje se je zgodovinsko gibal okoli prizadevanja za uveljavitev dveh stebrov pravic, ki definirajo razmerje med homoseksualnim državljanom in državo. Specifičnost spolne usmerjenosti je torej v razumevanju javnosti in zasebnosti. In razumevanje te dvojnosti je definiralo pristope v gejevski in lezbični politiki (Sullivan, 2008, str. 179–180).

Gejevsko društvo Študentskega kulturnega centra Magnus je objavilo interpretacijo pojmov gej in homoseksualec. Zapisali so: »Gay je oseba, ki je seksualno nagnjena k istemu spolu, vendar to svoje nagnjenje realizira preko socialnih faktorjev. Na tak način izgrajuje svoj jezik, modo, umetnost, svojo zavest in svoje institucije, kot so bari, časopisi, centri – skratka skupnost. Na drugi strani pa je homoseksualec nekdo, katerega kontakt z osebami istega spola se začne in konča pri seksu, brez neke jasne zavesti o svoji pravi identiteti (Velikonja, 2004, str. 11).«

Zaradi razumevanje podobe LGBT skupnosti v družbi (v nadaljevanju) navajam tudi interpretacijo in razlago nekaterih pojmov.

Heteronormativnost

Michael Warner heteronormativnost razlaga kot procese, ki podpirajo heteroseksualnost kot elementarno obliko človeškega povezovanja in kot edini pravi model odnosov med spoloma (Warner, 2000). Obstoj heteronormativnosti v družbi pa vpliva na kvaliteto vsakodnevnega življenja gejev in lezbijk, saj generira socialno izključevanje in podpira ter vpliva na prilagajanje heteroseksualnim družbenim normam ter vedenjskim vzorcem. Kar se kaže tudi v izkazovanju čustev in naklonjenosti na javnih mestih (Kuhar in Švab, 2005).

Heteroseksizem

Heteroseksizem prepoznamo, ko obstoja dvojnost homo in hetero razločevanja, pri čemer je heteroseksualnost v privilegiranim položaju (Plummer, 1995, str. 35). Plummer heteroseksistične prakse razume v konceptu sorodnih institucij: spol, družina, prokreacija, spolnost, ljubezen, ki bi naj bili večinoma pod skupnim imenovalcem, v okviru ene glavne oblike bivanja – poročenega heteroseksualnega para, heteroseksualne družine (1995, str. 35).

Homofobija

Kuhar razlaga, da homofobija predstavlja obliko splošnega, političnega, osebnega, moralnega nestrinjanja s homoseksualnostjo. Poudari, da termin vključuje tako obsojanje, odpor, nestrinjanje, nasilje, kot tudi omalovaževanje in diskriminacijo istospolno usmerjenih posameznikov (Kuhar, 2006, str. 545).

Velikonja pa opozarja na razlike med iracionalno in racionalno homofobijo. Po njegovem mnenju je iracionalna homofobija posledica socializiranosti v heteroseksističnem svetu. Racionalna homofobija pa predstavlja načrtne, tudi organizirane dejavnosti, uperjene v zatrtje homoseksualnosti (Velikonja, 1998). Posameznik, ki se boji ali odklanja določeno skupino, nikakor noče, da bi ga drugi videli kot člana te skupine. Homofobična oseba se izogiba vsakemu vedenju, še posebej čustvenemu in ekspresivnemu vedenju do predstavnikov istega spola, ki bi lahko bilo lastno lezbijkam ali gejem (Tratnik, 1995, str. 169).

3.2 Pravice LGBT skupnosti doma in v tujini

3.2.1 Tujina

Homoseksualnost

Homoseksualnosti je še vedno v mnogih predelih sveta kazniva. S smrtno kaznijo je sankcionirana v štirih državah sveta (Iran, Savdska Arabija, Afganistan in Mavretanija), dosmrtni zapor pa predvideva večina severnih in centralno afriških držav ter nekatere južno-azijske (Indija in Pakistan) (Equaldex, 2017).

Zakonske zveze oseb istega spola

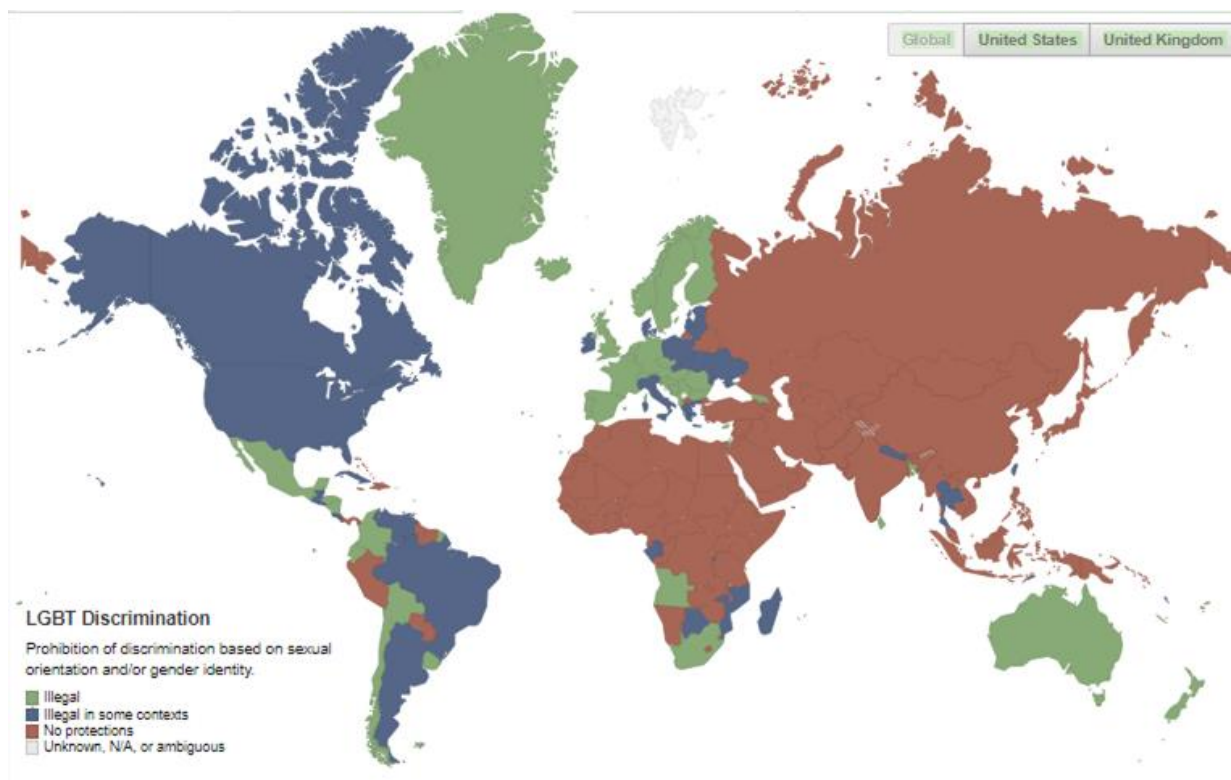
Trend priznavanja zakonskih zvez oseb istega spola je v porastu. Brez izjeme je priznana v ZDA, Kanadi, Braziliji, Ukrajini, Južni Afriki, na Novi Zelandiji, pa tudi v večini evropskih držav. Ena zadnjih v vrsti je zakonsko zvezo oseb istega spola potrdila Nemčija. Pridružila se je Franciji, Portugalski, Španiji, Sloveniji, Norveški, Luksemburgu, Švedski, Veliki Britaniji,

Irski, Danski, Nizozemski in Malti, ki je takšno zvezo potrdila v začetku julija leta 2017 (Equaldex, 2017).

LGBT diskriminacija

Spodnja slika prikazuje območja oziroma države sveta in jih kategorizira glede na pravno ureditev odnosa do LGBT diskriminacij. Države, ki so zakonsko prepovedale LGBT diskriminacijo, so označene z zeleno barvo, države, ki v svojih aktih niso dotično izpostavile LGBT manjšine v povezavi s prepovedjo diskriminacije, so na grafiki označene s temno modro barvo, države brez prepovedi so označene z rdečo barvo. Države, za katere podatkov ni bilo, so označene z belo barvo (Equaldex, 2017).

Slika 3.1: LGBT diskriminacija

Vir: Equaldex (2017).

V Združenih državah Amerike je sredi leta 2015 o področju porok oseb istega spola odločalo Vrhovno sodišče, ki je s petimi glasovi za in štirimi proti odločilo, da so istospolne poroke zakonite na celotnem ozemlju ZDA in da to področje ni več v pristojnosti zveznih držav. ZDA

so tako postale enaindvajseta država (sredi 2015) s takšno ureditvijo (Ameriško vrhovno sodišče istospolne poroke legaliziralo po vseh ZDA, 2015).

Svet Evropske Unije je junija 2016 v sporočilu za javnost zapisal, da poziva Evropsko komisijo, naj »ob doslednem spoštovanju nacionalne identitete in ustavne tradicije držav članic ter njihovih pristojnosti na področju družinskega prava spodbuja ukrepe z njenega seznama ukrepov za spodbujanje enakopravnosti LGBTI, redno obvešča države članice o napredku, ki ga je dosegla skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost, ter med pregledom, kako so v vsakem predlaganem ukrepu politike upoštevane temeljne pravice, pozornost nameni tudi uveljavljanju temeljnih pravic LGBTI (Consilium Europa, 2016).«

Od leta 2010 do danes je bilo v vseh državah sveta skupaj sprejetih 992 zakonskih sprememb, ki urejajo področje življenj LGBT skupnosti. V letu 2016 je bilo takšnih zakonskih sprememb 148, v lanskem letu pa že vsaj 65 (Equaldex, 2017).

3.2.2 Pravice LGBT skupnosti v Sloveniji

Leta 1984 je bil organiziran prvi festival Magnus s filmi z gejevske in lezbične tematiko. Pripravljena so bila tudi predavanja o gejevski kulturi (Segan in Tratnik, 1995).

Festivalu so hitro sledili začetki LGBT gibanj v Sloveniji. Magnus je uvodoma deloval kulturno in sociološko, a je ob dogajanju v družbi oblikoval tudi politične zahteve. Po vsega treh letih je vlada v Beogradu festival odpovedala, saj da gre za provokacijo ob takrat slavljem Dnevu mladosti. Nato je počasi sledila dekriminalizacija v ostalih Jugoslovanskih republikah, uzakonjenje prepovedi diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti, pouk o homoseksualnosti v osnovnih šolah ipd. Festival Magnus je prenehal obstajati in leta 1988 se je začel festival, ki ga tudi danes poznamo pod imenom Festival gejevskega in lezbičnega filma. V letu 1988 je Škuc registriral novo sekcijo – Lezbični Lilit (Kuhar, 2001). Devetdeseta so predstavljala predvsem obdobje strašenja z AIDS-em in izkrivljanja informacij. Ti dogodki so posameznike znotraj LGBT skupnosti prisilili v oblikovanje novih skupin, akcij ali zgolj organizacij v podporo LGBT skupnosti. Skoraj petnajst let po organizaciji prvega festivala Magnus pa je bila leta 1998 ustanovljena Legebitra, t. i. skupina za pomoč mladim gejem, lezbijkam, biseksualcem in transspolnim osebam (Kuhar, 2001).

3.2.2.1 Poskusi sistemske ureditve

Prva zaznamba aktivnosti na področju izenačitve pravic LGBT posameznikov v primerjavi z večinsko populacijo sega v čas več kot štirideset let nazaj, ko so leta 1976 v Kazenskem zakoniku črtali drugi odstavek 186. člena in posledično dekriminlizirali sporazumne homoseksualne odnose (Velikonja, 2004).

V spodnji predstavitvi po letih prikazujem poskuse zakonodajnega predlagatelja, ki je v Državnem zboru vlagal predloge, a hkrati dopuščal možnost sodbe le-teh na referendumih:

2004 – Prva obravnava Zakona o partnerski skupnosti v Državnem zboru Republike Slovenije, ki pa ne doživi druge obravnave.

2005 – V Državnem zboru Republike Slovenije je bil vložen predlog Zakona o istospolni partnerski zvezi, vendar na odboru Državnega zbora zakon ne prejme podpore. Državni zbor isto leto sprejme Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (v nadaljevanju ZRIPS).

2010 – Vrhovno sodišče prizna tujo sodno odločbo glede posvojitve otroka s strani istospolnega para. Interpretacija sodišča omogoči tudi posvojitve otroka istospolnega partnerja.

2011 – Državni zbor sprejme Družinski zakonik.

2012 – Družinski zakonik je na referendumu zavrnjen.

2013 – Ustavno sodišče omogoči dedovanje tudi v neregistriranem istospolnem partnerstvu.

2014 – V javni razpravi je Zakon o partnerski skupnosti. Združena levica vloži novelo ZZZDR.

2015 – Državni zbor v marcu sprejme novelo ZZZDR, na referendumu pa je decembra istega leta ZZZDR zavrnjen (Pravni položaj istospolnih partnerstev in starševstva v Sloveniji, 2015).⁸

⁸ Pravni položaj istospolnih partnerstev in starševstva v Sloveniji. (2015). Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije. 1. december 2017.

2016 – Državni zbor s štiriinpetdesetimi glasovi za in petnajst proti sprejme Zakon o partnerski zvezi. Partnerska zveza in zakonska zveza imata enake pravne posledice, razen možnosti posvojitve in biomedicinske oploditve (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016, novica).

2017 - Februarja prične veljati Zakon o partnerski zvezi ("Danes v uporabo zakon o partnerski zvezi", 2017).

3.2.2.2 Novela Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih

Državni zbor Republike Slovenije je tretjega marca sprejel novelo Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki bi pravice istospolnih parov izenačila s pravicami raznospolnih parov, vendar pa zaradi postopka za razpis referendumu novela ni začela veljati. Postopek sta v imenu takrat civilne pobude Za otroke gre vložila Metka Zevnik in Aleš Primc. Šestindvajsetega marca so poslanci zavrnili njuno pobudo, pobudniki referendumu pa so nato vložili ustavno pritožbo zoper sklep Državnega zbora. Ustavno sodišče je konec oktobra leta 2015 sporočilo, da s petimi glasovi za in štirimi proti dopušča referendum o noveli Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki pravice istospolnih parov izenačuje s pravicami raznospolnih parov (Ustavni sodniki prižgali zeleno luč za referendum o zakonu o zakonski zvezi, 2015).

Odlok o razpisu zakonodajnega referendumu o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Odlok o razpisu zakonodajnega referendumu o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih – Od-ZZZDR-D, 2015)⁹ je bil sprejet 4. 11. 2015, veljati pa je pričel naslednji dan.

Ob predlogu zakona je predstavnik Združene levice, predlagatelj sprememb, na tiskovni konferenci dejal, da v zakonu izhajajo iz zahteve po nujni izenačitvi raznospolnih in istospolnih parov v njihovih pravnih, ekonomskih in socialnih pravicah. »Predlagan Zakon o spremembah in dopolnitvah, ZZZDR, tako odpravlja tiste določbe, ki zakonsko in zunajzakonsko zvezo določajo kot skupnost dveh oseb nasprotnega spola. Predlog zakona istospolno skupnost namreč v vseh elementih, tudi v vseh iz nje izhajajočih pravnih, socialnih in ekonomskih pravicah, izenačuje z zakonsko zvezo, ki je po novem določena kot življenjska skupnost dveh oseb (istega

⁹ Odlok o razpisu zakonodajnega referendumu o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (2015). *Uradni list Republike Slovenije* 83/15. 3. marec.

ali različnega spola) ("Cerar in Kopač Mrakova podprla predlog za izenačenje pravic istospolno in raznospolno usmerjenih", 2014).«

Poglavitne spremembe, ki bi jih uvedel zakon, so bile, da bi se v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih prvi odstavek tretjega člena spremenil tako, da bi se glasil: »Zakonska zveza je z zakonom urejena življenjska skupnost dveh oseb.« V prvem odstavku dvanajstega člena pa bi se besedilo »moškega in ženske« nadomestilo z besedilom »dveh oseb«. Istočasno s sprejetjem te spremembe zakona, bi tako prenehal veljati Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti, registrirana istospolna partnerska skupnost pa bi se preoblikovala v zakonsko zvezo (Odlok o razpisu zakonodajnega referenduma o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih – OdZZZZDR-D, 2015).¹⁰

Predsednik Republike Slovenije je v decembru 2015 dejal, da razume, da imamo glede teh vprašanj različne poglede, zato je tudi vse, ki se o tem javno izrekajo, pozval »naj vodijo spoštljivo in strpno razpravo.« Poudaril je, da po njegovem mnenju novela nikomur ničesar ne jemlje, nekaterim pa daje možnost za tisto, česar doslej niso imeli (Petkovič, 2015).

¹⁰ Odlok o razpisu zakonodajnega referenduma o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih - OdZZZZDR-D. (2015, 4. november). Pravno-informacijski sistem.

4 RTV SLOVENIJA IN PREDREFERENDUMSKO SOOČENJE

Pri Republiški volilni komisiji se je k organizaciji referendumске kampanje prijavilo devetintrideset organizatorjev, za nastop v soočenju na Radioteleviziji Slovenija pa se jih je odločilo petintrideset. Med organizatorji referendumске kampanje so bile vse parlamentarne stranke ter sedem zunajparlamentarnih. Drugi organizatorji so bila društva, združenja, gibanja, zavodi, organizacije, posamezniki in tudi pobudniki referenduma koalicija Za otroke gre. Radiotelevizija Slovenija je glede na šesti člen Zakona o volilni in referendumski kampanji (v nadaljevanju ZVRK), dolžna zagotoviti programski čas predstavitvi kandidatov oziroma mnenj (Zakon o volilni in referendumski kampanji – ZVRK, 2013).¹¹

Predreferendumsko soočenje je organizator zastavil kot izmenjavo argumentov za in proti zakonu in posledično obema stranema (zagovornikom in nasprotnikom sprememb zakona) zagotovil enak odmerjen čas, da predstavitva svoje poglede in argumente. Soočenje je v vlogi voditeljice oddaje povezovala Vida Petrovčič ("Soočenje argumentov "za" in "proti" spremembi definicije zakonske zveze ", 2015).

Udeleženi organizatorji referendumskih kampanj v glavnem predreferendumskem televizijskem soočenju so bili:

1. Roman Vodeb: Levičarji za pravice otrok do očeta in matere
2. Slovenska demokratska stranka – SDS
3. Zavezništvo Alenke Bratušek
4. Nova Slovenija – krščanski demokrati
5. Piratska stranka Slovenije
6. Društvo DIH – Enakopravni pod mavrico
7. IDS – Inicijativa za demokratični socializem, članica koalicije Združena levica
8. Stranka za ekosocializem in trajnostni razvoj Slovenije – TRS, članica koalicije Združena levica
9. Društvo gibanje za trajnostni razvoj Slovenije – TRS

¹¹ Zakon o volilni in referendumski kampanji - ZVRK. (2013). *Uradni list Republike Slovenije* 98/13. 29. november.

10. SD – Socialni demokrati
11. SMC – Stranka modernega centra
12. Koalicija Za otroke gre
13. Naprej Slovenija
14. Civilna pobuda Spoštovanje različnih
15. Društvo Davkoplačevalci se ne damo
16. Krščanski socialisti Slovenije – Krekovi socialisti
17. Družinska pobuda, društvo za družini naklonjeno družbo
18. Miha Lobnik – za enakopravnost
19. Gibanje Zedinjena Slovenija
20. Zeleni Slovenije
21. Zavod Božji otroci – Norma Korošec
22. Zavod za pastoralno dejavnost Pridi.com
23. Klub češplja – klub za osveščanje spolne energije in zdravo spolnost
24. Metka Zevnik
25. Svet katoliških laikov Slovenije
26. Franc Donko
27. Angela Likovič
28. Kampanja za vse družine
29. Študentska organizacija univerze v Ljubljani
30. Stranka mladih – Zeleni Evrope (SMS zeleni)
31. Društvo za širjenje političnega prostora progresiva (Društvo progresiva)
32. Zavod Živi na polno
33. DeSUS – Demokratična stranka upokojencev Slovenije
34. Zavod za družino in kulturo življenja
35. Solidarnost – za pravično družbo (Državna volilna komisija, 2017)

4.1 Izbor RTV soočenja

Soočenje razprave bom analizirala s kvalitativno metodologijo analize argumentov in analize diskurza ter ju medsebojno povezala. Analiza argumentacije bo vsebovala razdelavo strukture argumentov ter razdelavo argumentacijskih shem. Strukture argumentov bodo razdelane na izražene zahteve, cilje, sredstva, skrbi, vrednotne okvire ter identifikacijo, na to, na kaj so se v argumentih nasprotniki in zagovorniki ZZZDR sploh sklicevali. Pri razdelavi argumentacijskih shem pa se bom posvetila štirim najbolj izraženim shemam: argumentu ad consequentiam z argumentom spolzkim tal, argumentom iz analogije, argumentom iz »splošnega/večinskega mnenja« in argumentu iz ekspertnega mnenja.

Nabor argumentov, povezanih z zahtevami za in proti sprejetju sprememb predlaganega zakona na referendumu, sem črpala izključno iz glavnega predreferendumskega soočenja, ki ga je organizirala javna Radiotelevizija Slovenija. Z namenom jasnega komunikacijskega pregleda nad izbranim soočenjem sem izdelala tudi celoten transkript oddaje (Priloga: Transkript televizijskega soočenja), ki sem ga analizirala ter v njem poiskala utemeljene in kakovostne argumente iz posameznih izjav. Pri izbiri argumentov sem upoštevala uravnoteženo in korektno zastopanje argumentov obeh strani, tako zagovornikov kot nasprotnikov sprememb zakona. Analiza zapisa celotnega prvotno govorjenega besedila mi je omogočila klasifikacijo in izdelavo argumentacijskih shem v okvirih Waltonove razdelitve.

Argument tvorita osnovni komponenti, ki ju imenujemo premisa oziroma več premis in zaključek. Premisa podpira zaključek, zaključek pa izhaja iz premise argumenta (Vezovnik, 2015, str. 1194). Argument je odvisen od faktorjev, ki ga oblikujejo. Lahko je skladen in ujemajoč se s kontekstom v razpravi, lahko pa je ravno zaradi tega namena preoblikovan v drugačen kontekst, tako pa je argument le videti kvaliteten, a v resnici ni (Walton, 2004, str. 149).

5 ANALIZA SOOČENJA

5.1 Struktura argumenta

Skozi analizo sem v vsakem izmed argumentov poskušala identificirati elemente, ki sta jih v okviru razčlenbe strukture argumenta predlagala Fairclough in Fairclough (Fairclough in Fairclough, 2012, str. 45–48), pa vendar sem njun predlog za potrebe celotne umestitve rezultatov v magistrsko delo delno modificirala.

Za lažji vpogled v strukturo argumentov in v razlike med akterji soočenja sem magistrsko delo zastavila tako, da sem sestavila razčlenbo natančnega transkripta in analizirala vsako izjavo. V posameznem argumentu sem poskušala identificirati ter glede na ugotovljeno interpretirati zahtevo oziroma poziv k dejanju, cilje in okoliščine zahteve oziroma sklicevanja, sredstva za doseg cilja, vrednote in skrbi. V praksi sem tako za vsak argument identificirala določeno zahtevo in opredelila njen cilj, v katerem so upoštevane z zahtevo pogojene skrbi tako, da so uresničene določene vrednote. Vrednote sem identificirala v okviru moralnih, etičnih in ideoloških imperativov. Upoštevala sem tudi okoliščine zahteve v obliki naravnih, družbenih ali institucionalnih dejstev in analizirala sredstva, uporabljena v smeri izpolnitve te zahteve.

Analiza strukture argumenta sestoji iz dveh prikazov. Kot Radioteleviziji Slovenija nalaga šesti člen Zakona o volilni in referendumski kampanji, je dolžna zagotoviti programski čas predstavitvi kandidatov oziroma mnenj, zato so soočenje oblikovali kot moderirano izmenjavo argumentov za in proti zakonu med obema stranema (zagovorniki in nasprotniki sprememb zakona). Zahteva vsake strani posebej je bila jasno izražena in tako prvi prikaz kaže strukturo argumentov podpornikov sprememb zakona, drugi prikaz pa je rezultat analize strukture argumentov nasprotnikov sprememb zakona.

PRIKAZ 1: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-D) – Zagovorniki glasovanja »ZA«

Identificirana zahteva: sprejetje ZZZDR-D – sprememb in dopolnitev Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.

Cilj:

- (1) varovanje človekovih pravic, odgovornost do izenačitve pravic z raznospolnimi pari in družinami,
- (2) odprava diskriminacije,
- (3) varovanje človekovih pravic,
- (4) širjenje enakopravnosti,
- (4) odprava stigmatizacije,
- (5) zagotavljanje evropskih pravic slovenskim državljanom,
- (6) spoštovanje Ustave RS,
- (7) sledenje pravnim in družbenim trendom razvitih držav,
- (8) zagotavljanje upoštevanja pravic otrok,
- (9) egalitarna družba,
- (10) enakost pred zakonom.

Okoliščine/sklicevanje:

- (1) temeljna evropska tradicija brezpogojne enakopravnosti,
- (2) razvite demokratične države: spremembe zakona gredo v trendu in smeri zakonodajnih sprememb večine razvitih držav,
- (3) Ustava RS: Ustava narekuje enako obravnavo,
- (4) strokovne raziskave,
- (5) praksa spoštovanja pravic drugih manjšin,
- (6) spoštovanje naše kulture,
- (7) verski nauki: zgodnje krščansko izročilo, da smo vsi enaki pred Bogom.

Sredstva:

- (1) glasovati ZA.

Skrbi:

- (1) spremembe ničesar nikomur ne jemljejo in ničesar nikomur ne odrekajo,
- (2) nasprotniki širijo sovražni govor.

Vrednote:

- (1) enakost in enakopravnost,
- (2) inkluzivnost,

- (3) strpnost,
- (4) širjenje tolerance,
- (5) spoštovanje človekovih pravic,
- (6) napredek,
- (7) svoboda,
- (8) ustavna demokracija.

PRIKAZ 2: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-D) – Zagovorniki glasovanja »PROTI«

Identificirana zahteva: zavrnitev ZZZDR-D – sprememb in dopolnitev Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.

Cilj:

- (1) ohranitev tradicionalne družine,
- (2) ohranitev zakonske zveze, kot ekskluzivne pravice heteroseksualnih parov,
- (3) zakonsko ločena ureditev socialnih pravic homoseksualcev, lezbijk, transseksualcev, kvir-seksualcev, spoštovati ljubezen do mame in očeta, zaščita duševnega razvoja otroka,
- (4) zagotavljanje pravice otroka do izključno očeta in matere.

Okoliščine/sklicevanje:

- (1) raziskave: pričevanja otrok iz istospolnih družin v tujini, raziskave iz revije Science,
- (2) glasovanje vesti,
- (3) narava: dopolnjevanje moškega in ženske je edino, ki omogoča rodovitnost,
- (4) verski predstavniki: ideje papeža Frančiška o nadvladi pravic otrok nad pravicami posameznikov,
- (5) upor tovrstnim političnim idejam: pisma ameriškim kongresnikom,
- (6) filozofski nauki: moderne reinterpretacije Nietzschejeve teorije spola.

Sredstva:

- (1) glasovati PROTI.

Skrbi:

- (1) kršenje naravnega reda,

- (2) ukinitvev spola,
- (3) nepredvidljive posledice za generacije (neidentifikacija s spoli, zmedenost družbe, otrok),
- (4) homoseksualizacija družbe,
- (5) sprejemanje brez potrebnih strokovnih raziskav,
- (6) kršenje človekovih pravic,
- (7) stigmatizacija starih staršev in otrok,
- (8) slabše izobraževanje v državnih izobraževalnih ustanovah,
- (9) pojavi odnosov z živalmi in sorodniki.

Vrednote:

- (1) tradicionalna družina,
- (2) pravice otrok,
- (3) morala,
- (4) katoliške vrednote,
- (5) heteronormativnost,
- (6) ohranitev naravnih zakonitosti.

Zanimivo je dejstvo, da je večina sodelujočih v soočenju svoje cilje opredeljevala tudi v konceptu upoštevanja pravic otrok, četudi vsaka stran v svojem kontekstu. Med cilji pobudnikov in podpornikov sprememb zakona sem identificirala tiste, ki temeljijo predvsem na spoštovanju prava in upoštevanju formalnih pravic tako posameznikov kot družbenih skupin, medtem ko so cilji nasprotnikov sprememb zakona izredno podobni stališčem in prepričanjem Rimskokatoliške cerkve v Sloveniji. Presenetljiv je podatek, da sem med cilji nasprotnikov sprememb zakona, četudi v manipulativnem in neusklajenem kontekstu, identificirala tudi zakonsko ločene ureditve socialnih pravic homoseksualcev, lezbijk, transseksualcev, kvirseksualcev.

Vrednote, na katere so se razpravljavci sklicevali, so si v nekaterih primerih diametralno nasprotne z uporabljenimi praksami, kot izrazito negativne pa izpostavljam predvsem primere identificiranih skrbi nasprotnikov, ki so na podlagi lastnih prepričanj in stališč nivo razprave močno znižali, hkrati pa nemalokrat uporabljali sovražni govor, zavajajoče podatke, neresnice in polresnice. Z izrazito negativno konotacijo so, kot protiutež ali kot rešitve za svoje skrbi, spretno izpostavljali glasovanje proti kot edino možno sredstvo za doseg cilja, ki bi odpravil izražene skrbi. Na tem mestu izpostavljam delo organizatorja soočenja in predvsem moderatorke, ki bi ob teh primerih lahko bolj strokovno posredovala, saj mora javni servis v okviru

svoje odgovornosti do javnosti bdeti nad upoštevanjem bistvenih načel resničnosti, nepristranskosti in celovitosti informacij, k čemur ga veže tudi Zakon o Radioteleviziji Slovenija.

5.2 Argumentacijske sheme

Dukič opozarja, da za argumentacijo na raziskovalnem področju pri nas še ni veliko zanimanja, oziroma se le-to v slovenskem znanstvenem prostoru (še) ni vzpostavilo v polni meri. Nekatere študije argumentacije sicer lahko najdemo v okviru filozofije, retorike, sociologije kulture ali prava, pa vendar je, kot opozarja Dukič, sistematično zanimanje za to temo v Sloveniji redko (Dukič, 2011, str. 99).

Glavnino retorike predstavlja argumentacija in njene specifične. Kot ugotavlja Thouless, je cilj argumentacije dosledna izpeljava sklepa iz danih premis (vmesnih stopenj govornik ne sme izpustiti), po drugi strani pa Zidar Gale navaja tudi Perelmana, ki trdi, da je cilj argumentacije predvsem spodbuditi ali povečati strinjanje poslušalcev s tezami, ki jih govornik zagovarja oziroma razlaga (Zidar Gale, 1995, str. 23). V retoričnem smislu gre za način učinkovite predstavitve svoje teze oziroma stališča, torej utemeljitev, zakaj nekaj podpiramo oziroma proti čemu smo (Zidar Gale, 1995, str. 25).

Opreljudjem Waltonovo razdelitev argumentacijskih shem. Teorija argumentacije je kot različice filozofskih, komunikacijskih, lingvističnih, računalniških študij ter psihologije. Interpretacije argumentacije in različne razčlembes prek uradnih modelov argumentacije postajajo vse bolj pomembne v umetni inteligenci. Danes jih uporabljajo pri razvoju in produkciji besedil za programske logike in tako omogočajo razprave in pogajanja na spletu (Walton, Reed in Macagno, 2008, str. 1).

Walton pravi, da argumente uporabljamo, ko želimo podpreti neko trditev. Največkrat ob tem podajamo razloge, s katerimi podpremo trditev, saj želimo s tem pri sogovorniku odpraviti dvom v to, kar trdimo oziroma želimo (Vezovnik, 2015, str. 1194). Najpogosteje preizkušeni model v teoriji argumentacije je sklop argumentacijskih shem. Predstavljajo oblike argumenta, ki v vsakodnevnih diskurzih identificirajo strukture najbolj pogosto uporabljenih tipov argumenta (Walton in drugi, 2008, str. 1).

Pri interpretaciji argumentacijskih shem, ki slonijo na Waltonovih teorijah, sem se osredotočila na štiri najbolj izražene sheme, za katere sem strukturo in primer dobre prakse našla v delu doc. dr. Andreje Vezovnik z naslovom Slovenski predlog Družinskega zakonika in njegovi politični argumenti. Osredotočila sem se na sheme: argumentum ad consequentiam z argumentom spolzkih tal, argumentom iz analogije, argumentom iz »splošnega/večinskega mnenja« in argumentu iz ekspertnega mnenja.

Pri analizi upoštevam stališče, da so najbolj pomembni zaključki in ne argumenti, ki privedejo do njih. Miller in Pinter v tem kontekstu poudarjata, da je edina stvar, ki jo je treba narediti, pa naj bo argument veljaven in prepričljiv ali ne, napasti zaključke, saj da jih argument ne more upravičiti (Miller in Pinter, 1997, str. 117).

Argument iz ekspertnega mnenja

V analizi sem identificirala kar nekaj sklicevanj na strokovnost ali strokovne vire in preko analize potrjujem tezo Vezovnikove, da je največja težava v teh primerih »diskrepanca med udeleženci deliberacije pri predpostavljanju kredibilnosti in zaupanju v posamezen vir (Vezovnik, 2015, str. 1199).«

Argumentacijska shema:

- premisa iz »pozicije vedeti«: a ve ali A (ne) drži,
- premisa »trditev«: a trdi, da A (ne) drži,
- sklep: verjamemo lahko, da A (ne) drži (Vezovnik, 2015, str. 1199).

Primeri iz transkripta, ki sem jih glede na prebrano literaturo prepoznala kot argument iz ekspertnega mnenja.

Izjava 1:

Mojca Belcl Magdič: »Kaj mene moti danes? Oziroma glede spremembe Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je tole, da se zakon sklepa med dvema osebama. Namreč delam doktorat iz teorije spola in to zadevo zelo dobro poznam. Kaj je namen teorije spola? Namen je brisati spol. In v tem zakonu je to čisto očitno in čisto jasno. Briše se spol, govorimo o dveh osebah in ne več o moškosti in ženskosti, o moški in ženi, o možu in ženi.«

Iz prve navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa iz »pozicije vedetik«: izdelava doktorata o teoriji spola;
- premisa »trditev«: raziskava ugotovi, da so cilji identificirani v brisanju spola;
- zaključek/sklep: verjamemo lahko, da se s teorijo o spolih želi izbrisati spola, posledično je enako v ZDDDR, zato ga zavrnamo.

Izjava 2:

Egidij Kozjek: »Ljube Slovenke, dragi Slovenci in najdražji otroci. Danes se vam bodo razjasnila vremena. Mi danes sploh ne bi sedeli tukaj, če bi Evropski komisar za okolje opravljaj svoje delo. Janez Potočnik. V letu 2014 ga je okoljska ministrica, norveška, tožila, da naj zniža raven ... oziroma hormonski motilci so tisti, ki so privedli do te zmede človeštva. Doktor Frederick von Sall, profesor biologije na Univerzi v Missouriju, v Združenih državah Amerike, je kot raziskovalec na področju razvojne biologije, preučuje učinke naravnih hormonov in sintetičnih kemikalij, hormonske ... s hormonskim delovanjem, pri izjemno nizkih koncentracijah. Njegove raziskave so pokazale, da lahko že zelo majhne koncentracije hormonov spremenijo razvoj reproduktivnega sistema živali. Učinki so grozljivi.«

Iz druge navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa iz »pozicije vedetik«: Doktor Frederick von Sall, profesor biologije na Univerzi v Missouriju, spoštovan raziskovalec;
- premisa »trditev«: raziskava ugotovi, da že majhne koncentracije hormonov spremenijo razvoj reproduktivnega sistema živali, kar želi posameznik predstaviti kot vzrok zmede;
- zaključek/sklep: verjamemo naj, da spremembe niso potrebne, saj so razmere posledica hormonske zmede človeštva, posledično naj ZDDDR zavrnamo.

Izjava 3:

Violeta Tomič: »Gospod psiholog je govoril, da nimamo podatkov. Ampak lejte, slovensko sociološko društvo je ugotovilo, da ni nevarnosti, nobenih za otroke. Oddelek za psihologijo na FF UL, oddelek za psihologijo in andragogiko in pedagogiko, oddelek za sociologijo, center za socialno psihologijo FDB-ja. Skratka imamo veliko mnenj, ki govorijo o tem, da otroci v istospolnih skupnostih niso prikrajšani.«

Iz tretje navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa iz »pozicije vedeti«: Slovensko sociološko društvo, FF UL, FDB; zaupanja vredne institucije;
- premisa »trditev«: raziskava ugotovi, da nevarnosti za otroke ni, četudi so v istospolnih skupnostih;
- zaključek/sklep: verjamemo lahko, da istospolne skupnost ne prinašajo negativnih posledic za otroke, posledično naj ZDDDR sprejmemo.

Izjava 4:

Roman Jaklič: »Omenjeno je bilo strokovna mnenja. Jaz pa moram reči, da kot univerzitetni diplomirani pedagog, da seveda raziskav o ljubezni očeta in mame nisem bral. Sem pa bral veliko raziskav, ki govorijo o tem, da otrok, ki je v ljubeči in skrbni družini in ta je lahko seveda dveh moških, dveh žensk, enega starša, moškega in ženske. Se pravi poročenih in nas, ki živimo v izvenzakonski skupnosti. Da otroci v takih skupnostih seveda se razvijajo in imajo boljše predispozicije, kot pa ostali.«

Iz četrte navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa iz »pozicije vedeti«: univerzitetni diplomirani pedagog in raziskave, ki jih omeni, a avtorjev nimajo, vsaj v njegovem argumentu jih ni;
- premisa »trditev«: raziskava ugotovi, da nevarnosti za otroke ni, četudi so v istospolnih skupnostih;
- zaključek/sklep: verjamemo lahko, da istospolne skupnosti ne prinašajo negativnih posledic za otroke, posledično naj ZDDDR sprejmemo.

Izjava 5:

Saša Tabaković: »Evropsko sodišče za človekove pravice je že leta 2008, v primeru EB proti Franciji, ugotovilo, da pravzaprav spolna usmerjenost ni tista kategorija, ki bi določala, ali je nekdo primeren starš otroku ali ne. Da je temu res tako, seveda, dokazujejo tudi družine. Istospolne družine, ki že imajo otroke. Pa pravzaprav organi, ki skrbijo, kakšno je stanje na splošno v družinah, teh otrok niso odvzeli. Kar pomeni, kar je seveda še en dokaz, da pravzaprav istospolni pari so lahko dobri starši, nič manj dobri starši, kot sem lahko tudi jaz, kot raznospolen starš.«

Iz pete navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa iz »pozicije vedeti«: sodba Evropskega sodišča za človekove pravice;

- premisa »trditev«: spolna usmerjenost ni tista kategorija, ki bi določala, ali je nekdo primeren starš otroku ali ne;
- zaključek/sklep: verjamemo lahko, da istospolne skupnost ne prinašajo negativnih posledic za otroke, posledično naj ZDDDR sprejmemo.

Izjava 6:

Janez Cerkovnik: »Prvo bi se dotaknil znanstvenih raziskav. Revija Science je ena najbolj uglednih revij, svetovnih revij. Ki pokriva vse znanosti. Letos pomladi je jasno povedala, da je 68% vseh raziskav iz psihologije prirejenih, ponarejenih, skratka falsificiranih. Torej, če hočete, to je dokaz iz prve roke. Druga stvar, kaj ta zakon mene ponižuje, kot očeta in mojo ženo, kot mater. Kaj bodo mojega otroka vprašali v šoli, ko bo prišel v šolo. Kdo je tvoj starš ena? Ali kaj? Kdo je tvoja mami? Starš dva ali kaj?«

Iz šeste navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa iz »pozicije vedeti«: ugledna Revija Science;
- premisa »trditev«: psihološke raziskave so ponarejene;
- zaključek/sklep: verjamemo lahko, da ZDDDR ni potreben in ga zavrnamo.

Izjava 7:

Roman Jaklič: »Poglejte, jaz bom pa zdej pa prebral oziroma citiral veliko veliko število psihologov, ki pravijo tako: »Veliko število psiholoških raziskav zadnjih štirideset let kažejo, da pogoje za zdrav psihološki razvoj otroka enako učinkovito, kot tradicionalne družine. Zagotavljajo tudi družine z enim staršem, dopolnjene družine, razširjene in da v bistvu ni nobenih duševnih motenj ali drugih psihosocialnih težav. Da pa je seveda poudarek na drugih stvareh. Na občutljivosti, skrbi, toplini, odzivnosti staršev in vse ostalo in ta dela klimo v družini. Ne pa seveda to, kdo ta družina je, oziroma iz koga je sestavljena.«

Iz sedme navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa iz »pozicije vedeti«: psihološke raziskave zadnjih štirideset let, avtorjev ni;

- premisa »trditev«: istospolna družina da nudi pogoje za zdrav psihološki razvoj otroka enako učinkovito kot tradicionalne družine, kar kažejo tudi družine z enim staršem, dopolnjene družine;
- zaključek/sklep: verjamemo lahko, da istospolne skupnosti ne prinašajo negativnih posledic za otroke, posledično naj ZDDDR sprejmemo.

Izjava 8:

Roman Vodeb: »Jaz sem psihoanalitično razmišljujoč in ponavljam. Moškega očeta in ženske matere. In v tako, v taki ... tako koncipirani družini, imamo možnost, da ti otroci zrastejo v moralno odgovorne državljane. Ki jih bo v moralno spornih situacijah vodila vest, vest, ki peče, da bodo imeli spolno identiteto in spolno željo, tako, ki je v tej kulturi normalna in naravna. In zdej s polno odgovornostjo apeliram na levčarje, ki imajo razsodno moč, se pravi, ki imajo postkonvencionalno moralno razsojenje, kot pravijo raziskovalci moralnega razsojenja. In glasujejo po svoji vesti. In se odrečejo svoji generalno politični usmeritvi in glasujejo za pravice otrok do očeta in matere.«

Iz osme navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa iz »pozicije vedeti«: psihoanaliza;
- premisa »trditev«: otrok ima pravico od očeta in matere, spolna identiteta in želja je lahko in mora biti le heteroseksualna;
- zaključek/sklep: verjamemo lahko, da istospolne skupnosti niso ne normalne ne naravne, posledično naj ZDDDR zavrnemo.

Zgoraj navedenih osem primerov izjav, ki slonijo na t. i. argumentih iz ekspertnega mnenja, kaže, da so se tako nasprotniki kot zagovorniki sprememb zakona sicer sklicevali na določene raziskave in ekspertize, a te niso bile primerno podkrepljene. Sama uporaba določenih t. i. strokovnih rezultatov je bila v večini primerov neprimerna in nevzdržna, kar je vzbujalo nezaupanje in ni pripomoglo k učinkovitejši razpravi. Avtorji izjav so z izjavami predvsem utrjevali in dokazovali svoj prav in prepričevali že prepričane, saj zgoraj navedene izjave kažejo, da s temi argumenti nobena stran ni dosegla uspeha. Šlo je za mrtev tek, saj gre za argumente, ki slonijo na zaupanju v kredibilnost vira oziroma raziskave in v primeru analiziranega soočenja ni bilo

tako, saj je bila raba argumentov usmerjena predvsem v izpodbijanje in dokazovanje nasprotnikove nekompetentnosti.

Argument iz večinskega mnenja

Izjava, v katerih identificiramo argumentacijsko shemo sklicevanja na argument iz splošnega oziroma večinskega mnenja, se opira na »večino« (trend večine, večinsko javno mnenje ipd.). Kot Waltona interpretira Vezovnikova, ta »argument privzame A kot resničen, če A pritiče večinskemu, splošnemu ali javnemu mnenju, oziroma če je A privzet kot splošno dejstvo, o katerem se navadno ne debatira, saj nikdar ni podvrženo nikakršnemu dvomu (Vezovnik, 2015, str. 1201).«

Argumentacijska shema:

- splošna premisa: A je splošno sprejet kot resničen;
- predpostavljena domneva: če je A splošno sprejet kot resničen, je to razlog, da je A resničen ter tako koristen in uporaben;
- sklep: obstaja razlog v korist A (Vezovnik, 2015, str. 1201). Podajamo zaključke, ki so sprejeti na podlagi nepreverljivih informacij.

Primeri iz transkripta, ki sem jih interpretirala kot argumente, naslonjene na večinsko mnenje.

Izjava 1:

Aleš Primc: »Otroci niso ne cerkveni ne necerkveni. Otroci so naši. In vsi otroci si želijo, hrepenijo po mami in očetu, hrepenijo po materinski in očetovski ljubezni. In dejmo to ljubezen spoštovat.«

Iz prve navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: vsi otroci si želijo očeta in mamo;
- predpostavljena domneva: otroci si ne želijo živeti v istospolnih skupnostih;
- zaključek/sklep: zavrnilo ZZZDR.

Izjava 2:

Ljudmila Novak: »... na ta način, kot je bil pa ta zakon sprejet, pa mislim, da ne upošteva volje večina slovenskih ljudi. In prepričana sem, da vsi, ki bi se poglobili, kaj je v ozadju tega zakona, bi že zjutraj ob pol sedmih stali v vrsti za referendum in glasovali proti.«

Iz druge navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: ZZZDR ne upošteva volje ljudi;
- predpostavljena domneva: volja ljudi je izključna pravica do klasične družine;
- zaključek/sklep: zavrnilo ZZZDR.

Izjava 3:

Violeta Tomič: »Veliko istospolnih parov si želi samo pravice in skupno življenje in živeti z nekom, ki ga ljubijo. Večina njih si sploh ne želi otrok. Zato je to govorjenje o otrocih popolnoma brezpredmetno. Želijo pa si seveda vdovske pokojnine, socialno varstvo po partnerju, nadomestilo v primeru smrti ali invalidnosti, kandidiranje za stanovanje, da lahko ostanejo v socialnem stanovanju. Skratka vse pravice, ki jih imajo tudi heterospolni.«

Iz tretje navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: veliko istospolnih parov si želi pravice in živeti v istospolni skupnosti;
- predpostavljena domneva: volja ljudi je v skladu s predlogom sprememb ZZZDR;
- zaključek/sklep: sprejmimo ZZZDR.

Primere rabe argumenta iz večinskega mnenja sem identificirala predvsem pri nasprotnikih sprememb zakona. Šlo je večinoma za primere, ko so razpravljavci uporabljali splošno premiso, da si vsak otrok želi očeta in mamo in svoje potencialne domneve predstavili kot dejstva, ko so izražala sklepe.

Nazoren primer je tudi izjava dve, kjer gre za jasen primer rabe argumenta iz večinskega mnenja, ko je izražena splošna premisa, da zakon ne upošteva volje večine ljudi, kar samo po sebi predstavlja razlog za nasprotovanje zakonu.

Četudi razhajanj ni mogoče rešiti zgolj z iskanjem večinskega stališča, ugotavljam, da so razpravljavci relativno pogosto uporabljali ta tip argumenta, kar ne preseneča, glede na to, da cilj razpravljavcev ni bil nujno v prepričanju sogovornika, temveč tudi v utrjevanju lastnega stališča. Menim, da je to pomenilo tudi začetek konca kvalitete razprave, saj cilj ni bil prepričevanje, ampak povečevanje lastnih stališč.

Argument iz analogije

Ko se argument sklicuje na nek primer ali prikazuje vzporednosti z dejanjem iz preteklosti, shemo imenujemo »argument iz analogije.« Poslužujemo se ga v primerih, ko pri argumentiranju zahteve navajamo primere, ki so podobni temu, ki ga obravnavamo (Vezovnik, 2015, str. 1203).

Argumentacijska shema:

- premisa podobnosti: na splošno je primer C1 podoben primeru C2;
- osnovna premisa: A je (ne) resničen v primeru C1;
- sklep: A je (ne) resničen v primeru C2 (Vezovnik 2015, str. 1203). Če ena premisa argumenta ni podobna drugi premisi, avtomatično sklepamo, da potem tudi ta premisa ni podobna ostalim.

Primeri iz transkripta – argumenti iz analogije.

Izjava 1:

Matjaž Lulik: »Poleg tega nas izkušnje iz držav, kjer so to sprejeli, učijo, čutijo že negativne posledice. V Ameriki na primer, tisti, ki so živeli v takšnih skupnostih, že pišejo kongresnikom, naj tega ne počno več. Zato vabim vse državljane Republike Slovenije, ker ne gre za levico ali pa desnico, da se udeležijo tega referendumu in glasujejo proti.«

Iz prve navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: v Ameriki se po podobni uveljavitvi ljudstvo pritožuje;

- predpostavljena domneva: če sprejmemo ZZZDR, se bodo ljudje pritoževali;
- zaključek/sklep: ker gre za ljudi, se bodo ob sprejetju sprememb pritoževali tudi v Sloveniji.

Izjava 2:

Igor Jurišič: »Pa si predstavljate, da bi nam na referendumu postavijo vprašanje, ali bi dovolili madžarski narodni skupnosti na njihovem območju govoriti v madžarskem jeziku? Pa verjamem, da tukaj med nami je morda redek tisti, ki pozna več kot deset besed madžarsko, ne poznamo njihove kulture, ampak vseeno so manjšina. In seveda velika večina bi lahko zavrnila in bi lahko vse pravice ukinila. Tukaj pa govorimo o pravici neke druge manjšine. Sej referendum ni o tem, se ne sprašuje ali jih razumemo ali se strinjamo z njihovim načinom življenja, ali se strinjamo z njihovo kulturo. Ta referendum govori o manjšini in o tem ali bomo šli v nedeljo na referendum in bomo določeni manjšini, z glasom proti, odvzeli pravico, ki jim gre. Značilnost velikih narodov je ta, da spoštujejo manjšine. Sam verjamem v Slovenijo in verjamem, da smo Slovenci velik narod in zato pozivam vse tiste, ki bi radi pokazali tudi na referendumu, da smo Slovenci velik narod, da glasujemo za, da podpremo določeno manjšino.«

Iz druge navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: narodnostnim manjšinam ne odrekamo pravic;
- predpostavljena domneva: če priznavamo pravice manjšinam po narodnosti, bi jim jih morali tudi po spolni usmerjenosti;
- zaključek/sklep: ker gre za manjšino, moramo sprejeti spremembe ZZZDR in jim priznati pravice, ki jim kot manjšini pripadajo.

Izjava 3:

Norma Korošec: »Življenje brez očeta je zelo težko. To vidimo lahko tudi v pričevanjih otrok, ki so živeli v istospolnih skupnostih v tujini. In ena gospodična Heather Berrick iz Amerike pravi: »Očetova odsotnost je v meni ustvarila veliko praznino in vsak dan sem hrepenela po očetu. Mamino partnerko sem imela rada, toda še ena mama ne more nikoli nadomestiti očeta, ki sem ga izgubila. Če vi želite s tem, s temi posvojitvami,

prikrajšat otroka za enega od staršev, za mamo ali za očeta, se meni zdi to zelo grob poseg v otrokove pravice, da živi z mamo in očetom.«

Iz tretje navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: otroci v istospolnih družinah trpijo;
- predpostavljena domneva: če je Heather Berrick pogrešala očeta, ga bo vsak, ki bo živel z dvema materama, ali v nasprotnem primeru mamo, če bo živel z dvema očetoma;
- zaključek/sklep: zavrnilo ZZZDR, ker bodo otroci pogrešali roditelja enega od spolov in trpeli.

Izjava 4:

Angela Likovič: »Niste pa povedali, koliko težav imajo v teh državah, da otroci delajo samomore. Kaj vse delajo v teh državah. Hrvaška je sprejela v Ustavo z referendumom, da zakonska zveza je samo med možem in ženo. In to bi morali tudi mi v Sloveniji sprejeti. Kajti poglejte, ta zakon, ki ga sedaj kle obravnavamo, prinaša toliko tragičnih posledic za otroke, za starše, za družine, za šolo, za slovenski narod, da moramo nujno to glasovati proti.«

Iz četrte navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: otroci v državah s takšnim zakonom delajo samomore;
- predpostavljena domneva: če otroci v državah s takšnim zakonom delajo samomore, bo zakon pri nas povečal število samomorov pri otrocih;
- zaključek/sklep: zavrnilo ZZZDR, da ne bodo otroci delali samomorov.

Izjava 5:

Uroš Lubej: »Tudi zame je poroka nekaj svetega, nekaj zvišanega. Je najvišja oblika med dvema osebam, je temelj naše civilizacije in je temelj naše kulture. Svoje dekle sem imel rad, zato sem jo zaprosil. In poročila sva se. In jaz si ne morem predstavljati, da bi živel v svetu, v katerem bi nama bilo to prepovedano. Ali pa v katerem bi imel samo to priložnost, da se grem registrirati na nek urad, v neko nadstropje, v neko pisarno nekega uradnika in se tam priglasim, registriram, kot da bi šlo za priglasitev vozniškega

dovoljenja ali pa za registracijo neke stvari, neke živali, neke rastline, nečesa kar nima duše. Ampak na žalost v takem svetu mi živimo. Med nami so ljudje, ki se imajo radi na popolnoma enak način, kot se imamo radi mi. Kdo je lahko proti temu, da se dva človeka, ki se imata rada lahko poročita. Mi smo Evropejci, lahko smo liberalci, lahko smo socialisti, lahko smo konservativci, ampak kdo je lahko proti temu, da se dva človeka, ki se imata rada pred svojo družino, pred svojimi prijatelji, pred sorodstvom in pred celim svetom poročita.«

Iz pete navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: fant ima rad dekle in se z njo poroči, ker imata to pravico;
- predpostavljena domneva: če imata pravico do poroke fant in dekle, potem bi morala imeti enako pravico tudi fant in fant oziroma dekle in dekle;
- zaključek/sklep: sprejmimo ZZZDR, da ne bo neenakosti med pravicami do izražanja ljubezni.

Izjava 6:

Mojca Belcl Magdič: »Deset let sem živela v tujini in imam prijatelje iz vseh držav sveta skoraj. Imam tudi prijatelje iz držav, kjer so se heteroseksualne poroke izenačile z istospolnimi. V vseh teh državah se poučuje teorija spola. In jaz ne verjamem oziroma težko verjamem, da se v Sloveniji, da ta teorija ne bi vstopila v šolski sistem ...«

Iz šeste navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: v tujini se je s podobnim zakonom uvedlo poučevanje teorije spolov;
- predpostavljena domneva: če se v tujini posledično učijo o teoriji spolov, bodo spremembe predlaganega zakona prinesle ravno to;
- zaključek/sklep: zavrnilo ZZZDR, da se ne bo poučevalo teorije spola.

Izjava 7:

Milena Hudej: »Če pomislimo, kako so se morali boriti temnopolti za svoje pravice, kako so se morale boriti ženske za volilno pravico, kako se je godilo otrokom, nezakonitim otrokom in njihovim mamam. Kakšne neznanske krivice so se jim dogajale. In

zdej vemo, da so bile to krivice in smo jih popravili. In jaz mislim, da je zdej čas, da se popravijo krivice tudi istospolno usmerjenim. In zato mislim, da je naša dolžnost in naša odgovornost, da se borimo za njihove pravice.«

Iz sedme navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: odpravili smo krivice do temnopoltih, žensk, nezakonskih otrok, njihovih mam ...;
- predpostavljena domneva: če smo odpravili krivice drugim manjšinam, jih moramo tudi istospolnim skupnostim;
- zaključek/sklep: sprejmimo ZZZDR, da odpravimo krivice do istospolne skupnosti.

Izjava 8:

Lara Jankovič: »Se je ločil, ali lahko povem? Da se je ločil, da živi v enostarševski družini. Vse te stvari, če mu lahko razložimo ali zakaj je ostal samo z enim staršem in še raznorazne stvari. Potem mislim, da lahko tudi razložimo, zakaj živi v istospolni usmerjeni družini. In zato je res čas, da gremo naprej.«

Iz osme navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- splošna premisa: otroku lahko obrazložimo enostarševsko družino;
- predpostavljena domneva: če lahko otroku obrazložimo enostarševsko družino, potem jim lahko tudi istospolno skupnost;
- zaključek/sklep: sprejmimo ZZZDR, saj je istospolna skupnost zgolj druga oblika družine, kakršna je tudi enostarševska.

Primere rabe argumentov iz analogije sem identificirala predvsem v primerih, ko so razpravljavci želeli nasprotovati argumentom drugih razpravljavcev. Dober primer je primer izjave osem, kjer ob primeru osebe A, ki zagovarja, da lahko razložimo otroku enostarševsko družino, oseba B nasprotuje s splošno premiso, da če lahko otrokom obrazložimo enostarševsko družino, utemeljeno lahko domnevamo, da jim lahko tudi istospolno skupnost. Iz tega lahko potemtakem sklepamo, da naj sprejmemo ZZZDR, saj, da je istospolna skupnost zgolj druga oblika družine, kakršna je tudi enostarševska.

Argument spolzkih tal

Ena pogostejših oblik argumenta, ki se uporablja v ekonomskih in političnih razpravah, predvsem kadar se udeleženi strani ne strinjata in večinoma uporabljata pro et contra argumente, je argument ad consequentiam. Argumentacijska shema argumenta omogoča uporabniku rabo argumenta v pozitivni ali negativni namen (Vezovnik, 2015, str. 1204).

Argumentacijska shema argumenta spolzkih tal:

- premisa 1. stopnje: A0 se predstavi kot predlog, ki ga bi bilo treba implementirati;
- rekurzivna premisa: udejanjene A0 bi vodilo (v danih okoliščinah, kakor se nam zdi) do A1, ki bi nato vodil v A2, A3, A4 ... An;
- premisa negativnega izida: An je grozen (poguben, slab) izid;
- sklep: A0 ne bi smeli udejanjiti (Vezovnik, 2015, str. 1205). Vidimo lahko jasen prikaz, ki tvori shemo z negativnim ali pozitivnim izidom. Argument spolzkih tal je idealno konstruiran za politične razprave, ki imajo večinoma negativno konotacijo.

Najprej se lotimo argumentacijske sheme argumenta s pozitivnimi posledicami:

- premisa: če naredimo A, bodo sledile pozitivne posledice;
- sklep: moramo narediti A, saj je izid pozitiven.

Primeri iz transkripta, ki se lahko umestijo v shemo argumenta s pozitivnimi posledicami.

Izjava 1:

Matjaž Nemeč: »Predvsem pa daje tistim, tisti mali manjšini, na nek način neke majhne pravice, kot so zdravstveno zavarovanje, po družinskem članu, ali pa nadomestilo za nego, ali pa vdovsko pokojnino. Govorimo o nekih malih segmentih, ki jih vsi že, ki vsi te pravice že imamo. Vsi to že poznamo. Ampak le en majhen delček naše populacije tega nima. Zakaj na nek način ne pomagat, da se bomo počutili enakovredne, tudi tisti majhen segment naše populacije se bo počutil enakopraven, tako kot vsi mi.«

Iz prve navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če sprejmemo ZZZDR, bomo poenotili pravice vsem, dali bomo pravice majhnemu segmentu naše populacije, manjšini;

- sklep: moramo sprejeti ZZZDR na referendumu.

Izjava 2:

Matej T. Vatovec: »Sprememba nikomur popolnoma ničesar ne jemlje, enakost pa pred zakonom le širi za vse, brez vsakršne izjeme.«

Iz druge navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR bomo razširili enakost pred zakonom za vse;
- zaključek/sklep: moramo sprejeti ZZZDR na referendumu.

Sledi argumentacijska shema argumenta z negativnimi posledicami:

- premisa: če naredimo A, bodo negativne posledice;
- sklep: torej ne smemo narediti A.

Izjava 1:

Aleš Princ: »Namreč poglejte, referendum, če bi referendum slučajno, in upam, da ne bo seveda ne ... da bi ... na referendumu bi bilo ... bil zakon potrjen, ne, bi se socialne pravice začele uporabljati šele po pol leta ...«

Iz prve navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR na referendumu, se bodo socialne pravice lahko urejale šele po pol leta;
- zaključek/sklep: ne smemo sprejeti ZZZDR na referendumu.

Izjava 2:

Matjaž Lulik: »Rad bi opozoril še na dejstvo, da ta zakon, če bo sprejet, bo potegnil za sabo tudi nujnost spremembe množice drugih zakonov. Ne govorim o nekaj zakonih, govorim o nekaj desetih zakonih.«

Iz druge navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR na referendumu, bomo morali sprejeti še množico drugih zakonov, na desetine;

- zaključek/sklep: ne sprejmimo ZZZDR.

Izjava 3:

Ljudmila Novak: »...ne želim, da bi prišla v vrtec po mojega vnuka in bi mi pripovedoval, da je bil danes punčka in bi mi pripovedoval, da so mu brali pravljico o dveh materah ...«

Iz tretje navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR bodo fantki v vrtcih postali punčke;
- zaključek/sklep: ne sprejmimo ZZZDR.

Izjava 4:

Majda Ganzitti: »Ta zakonik bo omogočal tudi umetne oploditve, bo omogočal nadomestno rojevanje otrok in vsi ti otroci bodo trgani iz najsvetejšega naročja matere. Ali kdo sliši ta krik, ki para srce?«

Iz četrte navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR bomo omogočili nadomestno rojevanje otrok in trganje otrok iz naročja mater;
- zaključek/sklep: ne sprejmimo ZZZDR.

Izjava 5:

Matjaž Lulik: »Drugače, kar v naši stranki skrbi in kar mene osebno skrbi. So posledice, predvsem posledice, ki bi se nanašale na vzgojno-izobraževalni proces. Takega eksperimenta slovenski narod ne potrebuje.«

Iz pete navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR bomo eksperimentirali z vzgojno-izobraževalnim procesom;
- zaključek/sklep: ne sprejmimo ZZZDR na referendumu.

Izjava 6:

Metka Zevnik: »Meni, kot stari mami, lahko odvzame vnuke, če se mojim otrokom kaj zgodi in jih da v posvojitev dvema homoseksualcema, dvema lezbijkama, dvema transseksualcema ...«

Iz šeste navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR bomo starim staršem vzeli vnuke in jih dali istospolnim skupnostim;
- zaključek/sklep: ne sprejmimo ZZZDR na referendumu.

Izjava 7:

Tomaž Merše: »Treba je vedet, a vsi člani v zakonu, ki se danes nanašajo na zakonsko zvezo dveh, moškega in ženske, se po novem, bi se nanašali na zvezo dveh oseb. To pa pomeni tudi spremembo pomena vseh drugih členov, še posebej tistih, ki se nanašajo na izobraževanje, kjer državi zakon nalaga, da mora izobraževalni sistem mlade pripraviti na skladno družinsko življenje.«

Iz sedme navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR se bo spremenilo izobraževanje in priprave na skladno družinsko življenje;
- zaključek/sklep: ne sprejmimo ZZZDR na referendumu.

Izjava 8:

Dr. Andreja Poljanec: »Izguba občutka pravičnosti, ki bo s tem nastala v državi, izguba občutka varnosti, da bomo sprejeli tako nemoralen zakon, bo zamajala osnovne temelje slovenske družbe.«

Iz osme navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR bomo izgubili občutek pravičnosti in varnosti v družbi;
- zaključek/sklep: ne sprejmimo ZZZDR na referendumu.

Izjava 9:

Dr. Andreja Poljanec: »Vzet otroku očeta in mamo, ki jih nosijo v vsaki svoji celici telesa, je krivica, ki je dolgo generacij ne bomo moral popraviti. Če se bomo tega lotili na tak način.«

Iz devete navedene izjave lahko identificiramo sledečo strukturo argumenta:

- premisa: če bomo sprejeli ZZZDR bomo otroku vzeli očeta in mater, ki ju nosi v vsaki celici svojega telesa;
- zaključek/sklep: ne sprejmimo ZZZDR na referendumu.

Kadar so razpravljavci ta tip argumenta uporabljali v pozitivnem kontekstu, so to storili z namenom osvetlitve pozitivnih posledic sprejetja sprememb predlaganega zakona tako za predstavnike LGBT skupnosti kot preostalo družbo.

Kadar pa so ga uporabljali v negativnem smislu (predvsem nasprotniki sprememb), pa so, kot svarilo nasprotni strani, navajali negativne posledice morebitnega sprejetja sprememb predlaganega zakona.

Ugotavljam, da je tip argumenta spolzkih tal izredno hvaležen za rabo v političnih in etičnih debatah. Gre za vrsto, ki sloni na posledicah in, predvsem v primerih negativne rabe, lahko razpravljavci z njim precej preusmerjajo vsebino in smer razprave.

Kot kažejo navedene izjave, so predvsem premise, ki so identificirane v izjavah nasprotnikov sprememb zakona, zavajajoče, pristranske in predvsem neresnične. V večini primerov gre za govorceve lastne interpretacije, ki vodijo do premise, da sprejetje zakona prinaša val negativnih posledic. Analiza argumentacijskih shem kaže, da so razpravljavci sheme gradili glede na lastna prepričanja in stališča. Ob razčlembi premis in interpretaciji načinov razumevanja ter podanih zahtev razpravljavcev ugotavljam, da razpravljavci v svojih poskusih niso bilo produktivni.

5.2.1 Analiza diskurza

Pojma diskurz in diskurzivna analiza sta v družboslovnem raziskovanju postala pogosta v zadnjih dveh desetletjih. Diskurz lahko opredeljujemo precej široko. Vsem pa je skupno konstrukcionistično pojmovanje diskurza (Gobelšek, 2013, str. 3), torej vsi opredeljujejo diskurz kot

nekaj, kar se spreminja, kar ni absolutno in je pogojeno z našim mišljenjem, zavedanjem, prepričanjem, vzgojo ter vrednotami.

Diskurzivna analiza, kot pravi Fairclough (1995, str. 18) predstavlja multidisciplinaren pristop, ki raziskuje rabo jezika in komuniciranja v družbeno-kulturnem kontekstu. Diskurz po njegovem mnenju predstavlja konstitutivno zgrajeno obliko družbene prakse in je lahko del družbenih praks na različnih nivojih. V knjigi *Critical Discourse Analysis* je Fairclough kritično diskurzivno analizo razložil kot produkt analize besedila, analize procesa produkcije besedila, potrošnje in distribucije ter socialnokulturne analize diskurzivnega dogodka (Fairclough, 1995, str. 18).

Metoda diskurzivne analize dodaja vrednost v povezavi socialnokulturnih praks in besedila. Kot interpretira Fairclough, narava diskurzivne prakse produkcije besedila oblikuje besedilo in narava diskurzivne prakse besedilne interpretacije determinira, kako bo površina funkcije interpretirana (Fairclough, 1995, str. 55).

Kritična diskurzivna analiza je predvsem interpretativna in kvalitativna metoda ter ne prinaša »receptov« ali preverljivih in eksaktnih metodoloških pravil, kar je značilno za del kvantitativne metodologije. Rezultati in sklepi raziskave so zato bistveno avtorsko delo (Kuhar, 2003).

Foucault je poudarjal, da diskurz konstruira temo. Diskurz naj bi definiral in proizvedel objekte našega vedenja. To ugotavljamo tudi pri analiziranem soočenju, kjer prepoznavamo oblikovanje diskurzivne formacije glede na pozicijo v soočenju. Foucault pravi, da se isti diskurz, značilen za način razmišljanja ali stanje vednosti v določenem trenutku, pojavlja kot oblika vedenja na številnih različnih institucionalnih prizoriščih v družbi. V primerih, ko diskurzivni dogodki naslavljajo objekt in imajo skupni slog ter podpirajo strategijo, skupno institucionalno, administrativno ali politično smer in vzorec, po Foucaultu pripadajo isti diskurzivni formaciji (Hall v Luthar, Zei, Hardt, 2004, str. 65).

Pri diskurzivni analizi izbranega soočenja sem se pogosto srečevala z enakim vprašanjem kot Hall, ki vpraša ali jezik odseva pomen skozi reflektiven pristop nečesa, kar že obstoja, ali prek intencionalnega pristopa izraža, kar želi tvorec jezika, pri čemer je identificiran tudi konstruktivistični pristop pri načrtovanju pomena (Hall v Luthar, Zei, Hardt, 2004, str. 35). Torej, kaj je bilo prej, kura ali jajce – deliberacija ali diskurz? Tu je morda pravi odgovor, da se moramo

poglobiti v argument. Evalvacija kvalitete argumenta vodi do deliberacije, ki si je želimo, to pa tvori naš diskurz. In ta je lahko zelo živ. Nikoli ga točno in z znanstveno natančnostjo ne moremo opredeliti. Je zmes naše individualnosti in našega dojetja kulture sveta.

V analiziranem soočenju lahko prepoznamo diskurzivno prakso, ki je osnovana na izključevanju, klasificiranju in reglementiranju. Gre za diskurz, ki s stalnimi periodami uporabe navedenih tehnik stremi k cilju izključitve. Foucault je v okviru te diskurzivne prakse opredelil voljo do resnice, ki je po njegovem mnenju, ob prepovedani besedi in razločevanju norosti, najpomembnejša izmed treh velikih izključitvenih sistemov diskurzivne prakse (Aubreht, 2008, str. 81).

V nalogi sem skušala prikazati, kako diskurz v glavnem soočenju nacionalnega medija utrjuje in upravičuje ideološko politično polarizacijo pozitivnih Slovencev (»mi«) in negativnih pripadnikov manjšin (»oni«).

Za celostno obravnavo sem ta del empirične raziskave izpeljala v kontekstu širšega govorno-besedilnega okolja diskurza pozitivne podobe »nas« in negativne podobe »njih«. Te sem, glede na to, da je naša analiza diskurza nastala na podlagi poslušanega transkripta, definirala uvodni nagovor voditeljice v opredelitev topike. Prevladujoča tema namreč vpliva na agendo o tem, kaj javnost misli in govori, ter v določeni meri določa, kako bralci razumejo in se odzivajo na posamezne novinarske prispevke, pravi Markovčič. Mediji jo večinoma izpostavijo že v naslovih in podnaslovih (Markovčič, 2004, str. 125).

Na tem mestu izpostavljam tekst uvodnega posnetka soočenja, kjer besedilo neizpodbitno definira vse tiste, ki se niso imeli namena udeležiti referendumu, kot podpornike sprememb zakona, kar ni nujno resnično.

Uvodni posnetek: »... na referendumskem lističu bodo nasprotniki izenačitve pravic istospolnih parov z raznospolnimi obkrožili proti. Kdor bo obkrožil za, bo podprl uveljavitev zakona. Enako bodo sporočili tudi tisti, ki se referendumu ne bodo udeležili. Za ljudsko razveljavitev zakona je namreč potrebna petinska večina vseh volilnih upravičencev, kar pomeni, da bi moralo proti zakonu glasovati okoli 343 000 volivcev, da zakon ne bi veljal.«

Navidezno zanikanje in navidezno priznanje

Ideološko delitev »mi« kot pozitivni in »oni« kot negativni prepoznavamo tudi pri rabi t. i. navideznega zanikanja, ko zanikamo možnost, da bi imeli karkoli proti »njim«, medtem ko izražamo svoje – negativno – mnenje (Markovčič, 2004, str. 127). Predvsem nasprotniki sprememb zakona so to prakso redno uporabljali, iz transkripta navajam primer.

Janko Štrbenk: »... Nič nimam proti homoseksualcem. Imam pa veliko proti homoseksualne mu ljubiju. Namen ljubija je uničenje družin.«

V diskurzu smo lahko identificirali tudi rabo t. i. navideznega priznanja, s katerim iščemo in utemeljujemo opravičila za svoj negativni odnos do »njih.« Lastnosti prepoznavamo v opravičevanju lastnih negativnih dejanj in sprevrčanju dobronamernih dejanj ter predlogov drugih (Markovčič, 2004, str. 128).

Navajam primer iz transkripta.

Lara Jankovič: »... meni se zdi v bistvu žalostno, da se mogoče tudi v vaših družinah, ki imajo tako številčne otroke, rodi nekdo z istospolno usmerjenostjo. In mogoče zaradi vašega nesprejemanja ne bo priznal in bo to skrival celo življenje. In bo morda nesrečen zato celo življenje. In ne bo živel tistega življenja, ki si ga želi.«

Ljudmila Novak: »Mi nismo, mi ne nasprotujemo tem ljudem, mi ne želimo, da bi bili diskreditirani ali diskriminirani. Želimo si dialoga in želimo si, da bi bili vsi skupaj srečni v tej družbi. Na ta način, kot je bil pa ta zakon sprejet, pa mislim, da ne upošteva volje večine slovenskih ljudi. In prepričana sem, da vsi, ki bi se poglobili, kaj je v ozadju tega zakona, bi že zjutraj ob pol sedmih stali v vrsti za referendum in glasovali proti ... In jaz jim ne želim, da bi prišla v vrtec po mojega vnuka in bi mi pripovedoval, da je bil danes punčka in bi mi pripovedoval, da so mu brali pravljico o dveh materah. To je nadaljevanje v vseh državah ...«

Sovražni govor

Kot ugotavlja Kuhar (2003, str. 14), v diskurzu lahko identificiramo tudi proces izključevanja, po njegovem mnenju v obliki definiranja, kaj se lahko reče, o čem se lahko razmišlja in kaj velja za znanje ali vedenje. Pravi, da je diskurz že v svoji opredelitvi vključevalen in izključevalen,

saj da »definira in producira objekte našega vedenja.« Na eni strani torej diskurz vključuje različne načine razmišljanja in pogledov, na drugi strani pa izključuje drugačne, druge načine razmišljanja, govorjenja oziroma vse nasprotno diskurze.

Franc Donko: »Michael Smith v Glosiki, ki je postala nekakšen homoseksualen manifest pravi: »Vaše sinove bomo sodomizirali, znamenja vaše bedne moškosti, vaše plitve sanje in vulgarne laži. Zapeljevali vas bomo v vaših šolah, stanovanjih, telovadnicah, stadionih, seminarjih, kinotekah, vsepovsod, kjer se družijo moški z moškim. Vaši sinovi bodo naši lizači, ki nam bodo na voljo, prelevili se bodo v našo podobo. Po nas bodo hrepeneli, nas oboževali. Trese se heteroseksualna svinja, ko se bomo pojavili pred teboj, brez maske?«

Roman Vodeb: »Torej, lejte zakon nikomur nič ne jemlje. Pa kakšno neumno sklepanje je to. Če pedofili dobijo svoje pravice, zakon nikomur nič ne jemlje. Dejte ena plus ena v dve seštet. Analitično sklepanje svoje da ...«

Janko Štrbenk: »... Nič nimam proti homoseksualcem. Imam pa veliko proti homoseksualnemu lobiju. Namen lobija je uničenje družin.«

Ljudmila Novak: »... ne želim, da bi prišla v vrtec po mojega vnuka in bi mi pripovedoval, da je bil danes punčka in bi mi pripovedoval, da so mu brali pravljico o dveh materah ...«

Metka Zevnik: »Kdo ima srce, da bo dal otroka (slika dveh moških, ki sedita na kavču), da mi bo vzel vnuka, ki bi ga dali na prazna prsa dveh moških ...«

Prenos

Velikokrat sem v transkriptu zasledila t. i. prenos. Gre za primer, ko svoja negativna mnenja branimo z oziranjem na druge primere in sklicevanjem na situacije, ko nam je bila storjen krivica, tako kot "njim", pa ni nihče ustrezno ukrepal (Markovčič, 2004, str. 129). Ponovno navajam primer iz transkripta.

Norma Korošec: »Življenje brez očeta je zelo težko. To vidimo lahko tudi v pričevanjih otrok, ki so živeli v istospolnih skupnostih v tujini. In ena gospodična Heather Berrick iz Amerike pravi: »Očetova odsotnost je v meni ustvarila veliko praznino in vsak dan sem hrepenela po očetu. Mamino partnerko sem imela rada, toda še ena mama ne more

nikoli nadomestiti očeta, ki sem ga izgubila.« Če vi želite s tem, s temi posvojitvami, prikrajšat otroka za enega od staršev, za mamo ali za očeta, se meni zdi to zelo grob poseg v otrokove pravice, da živi z mamo in očetom.«

Besedišče

Kot pravi Markovčičeva (2004, str. 131), strategija etničnega distanciranja s pomočjo besedišča, poleg poimenovanja, vključuje tudi rabo zaimkov. »Posameznik lahko pokaže distanco, nestrinjanje ali zavračanje drugih etničnih skupin tudi s poudarjeno rabo zaimkov in svojilnih pridevnikov (»mi«, »naša« skupina ipd.) ter tako v svojem govorjenju (ali pisanju) povečuje skupino, ki ji pripada.«

Ljudmila Novak: »... SMO za to, da se uredi status istospolnim partnerskim skupnostim. Zato SMO tudi leta 2005, prav MI, predlagali Zakon o registraciji istospolnih skupnosti. MI nismo, MI ne nasprotujemo tem ljudem, MI NE ŽELIMO, da bi bili diskreditirani ali diskriminirani. ŽELIMO si dialoga in ŽELIMO si, ... JAZ upam, da si bodo mladi ogledali ...«

Argumentacija in samoglorifikacija

V analiziranem soočenju sem prepoznala tudi primere glorifikacije. Gre za izjave, s katerimi sami svojo pozicijo povzdignemo z namenom manjšanja učinka negativnih konotacij v nadaljevanju. Van Dijk je analiziral udejanjanje argumentacije v parlamentarnih debatah o imigracijah, manjšinah ali civilnih pravicah. Ugotavlja, da se v zahodnih državah po navadi začnejo z nacionalno samoglorifikacijo, zato da negativne konotacije, podane v nadaljevanju, ne izpadejo tako etnocentrične ali rasistične (Markovčič, 2004, str. 134).

Iz transkripta navajam primer.

Franc Donko: »Tukaj sem kot predstavnik stroke, namreč sem socialni delavec in psihoterapevt. Iz z nasprotne tribune sem pričakoval vsaj kakšen strokoven argument, zato moram reči, da sem nad vašimi izvajanji izjemno razočaran ... Skupina aktivnih državljanov, intelektualcev, sodnikov, učiteljev in socialnih delavcev, ki se zelo bojimo, kako bo tale homoseksualni LGBT lobi skušal vnašati v vse pore družbe, kot smo že slišali, svoja pričakovanja ... Niti enega strokovnega argumenta nimajo in vse strokovne raziskave ostro zavrnejo vse trditve kolegov, od gospe Umek Marjanovič in vseh ostalim

psihologov, ki svojo strokovnost žal prodajajo. Žal mi je, da sem strokovnjak na temu področju.«

Argumentacija in navidezna empatija

Na obeh straneh znotraj soočenja sem identificirala precej primerov uporabe prakse navidezne empatije. Gre za trenutke, ko se poskuša dejanja ali odločitve prikazati kot manj negativna, celo kot koristna. V teh primerih gre za navidezno empatijo. Marovčičeva to dobro oriše v primeru, ko se imigracijske restrikcije ali omejitve manjšinskih pravic prikazuje kot koristne za žrtve, s takšno argumentacijo okrivijo žrtve za negativne odločitve in nestrpen odnos do njih (Markovčič, 2004, str. 134). Navajam primer iz transkripta.

Aleš Primc: »... ampak ta proti ne bo proti, socialnim pravicam homoseksualcem, lezbijk, transseksualcev in kvirseksualcev. Ta proti je v resnici glas za njihove pravice, saj je lahko mnogo hitreje, so vse te pravice dodeljene in podeljene, če bo referendum zavrnjen. Namreč pogledajte referendum, če bi referendum slučajno, in upam, da ne bo, seveda ne ..., da bi ... na referendumu, bi bilo ..., bil zakon potrjen ne, bi se socialne pravice začele uporabljati šele po pol leta. Če pa je zavrnjen, se lahko že naslednji mesec, se pravi že januarja, sprejme zakon, s katerim se uredijo vse socialne pravice, za katere v tej državi ni nobenega nasprotovanja. Tako da je referendum najkrajša pot do tega, da bi homoseksualci, lezbijke, transseksualci in kvirseksualci čim prej dobili socialne pravice, ki jih seveda še nimajo. Veliko večino pravic je seveda že urejenih, nekaj malega, tisto kar še ni, je pa se pravi najhitrejša pot že lahko januarja, če je zakon na referendumu zavrnjen ...«

Argumentacija in preobrat

V analiziranem diskurzu sem zasledila tudi princip t. i. preobrata, češ ne »oni«, »mi« smo žrtve, ne »oni«, »mi« smo na slabšem (Markovčič, 2004, str. 135). Iz transkripta navajam tri primere.

Metka Zevnik: »... Hvala lepa. Gospodu Vatovcu bi rada povedala, da ni res, da zakon nikomur nič ne jemlje, ampak le daje. Jemlje našim otrokom in našim družinam ...«

Ljudmila Novak: »... ne želim, da bi prišla v vrtec po mojega vnuka in bi mi pripovedoval, da je bil danes punčka in bi mi pripovedoval, da so mu brali pravljico o dveh materah ...«

Jakob Štrbenk: »Kot davkoplačevalec me skrbi tudi to, kdo bo te stroške na koncu tudi nosil.«

Pripovedovanje zgodb

Praksa, ki sem jo identificirala, je tudi pripovedovanje zgodb. Gre za primere, ko iz načina predstavljanja zgodb v diskurzu lahko prepoznamo prisotnost stereotipov in predsodkov (Markovčič, 2004, 136). Navajam primer iz transkripta.

Angela Likovič: »... Nam zakon ogromno jemlje. Vsi vemo, da nismo več moške, žene, ne straši, ne otroci, in tako naprej. In vi govorite o poroki. Poroka je neko slavje. Kar naredite ga, pa dajte plesat pa se veselit. Sklepat zakonsko zvezo je pa nekaj drugega. In zakonska zveza dveh homoseksualcev ali lezbičnih parov ni v skladu s človekovimi pravicami ... Za to se ne morete ineti zakonske zveze, ne morete ustanoviti dve lezbijki, dva homoseksualca otroka, ker otroka lahko spočneta samo mož in žena, oče in mati. Otroci rabijo očeta in mamo. In zato bodite vsi, da ne bo ta zakon, ki ima grozne posledice tudi na področju šolstva in povsod, glasujte proti. To ne smemo dovoliti, da se to Sloveniji zgodi ...«

5.3 Analiza raziskovalnih vprašanj

Analizirano soočenje je slonelo na izjemno polariziranem diskurzu, je pa res, da je že sam način razprave, ki ga je zastavil organizator, v ospredje postavil »ping-pong« način komunikacije, kar otežuje upoštevanje načela celovitosti informacij, k čemur organizatorja veže tudi Zakon o Radioteleviziji Slovenija. Dinamika razprave se je slabo razvijala, večjo težo pa je razprava dosegla ob situacijah, ko so razpravljavci naslavljali argumente nasprotnikov. Medtem, ko so zgovorniki svoje argumente v večini snovali na pravu ali pa so jih oblikovali iz socioloških in psiholoških vedenj, pa so nasprotniki ubrali taktiko zastraševanja, kaj bo, če bo, a so hkrati tudi opozarjali, da to isto v nekaterih oblikah že je. Svojo analizo soočenja sem strukturirala v treh stebrih (struktura argumenta, argumentacijske sheme, analiza diskurza) ravno z namenom celostne obravnave in večplastnega vpogleda, saj tako lažje identificiram tudi odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Raziskovalno vprašanje 1: Kako so razpravljavci navajali argumente za svoje zahteve? Kako je bila zahteva argumentirana?

Soočenje je potekalo tako, da so razpravljavci večinoma interpretirali in uporabljali svoja prepričanja in stališča, ki so jih imeli že pred soočenjem. Ob primerjavi obeh strani razpravljavcev ugotavljam med njima velike razlike. Pri določevanju argumentov predvsem pri identificiranih vrednotah, na podlagi katerih so bile podane zahteve, in pri razčlembi strukture argumentov sem prepoznala v skupini podpornikov deset različnih ciljev, pri nasprotnikih pa štiri. Argumenti zagovornikov so bili osnovani predvsem na doseganju ciljev: varovanje človekovih pravic, odgovornost do izenačitve pravic z raznospolnimi pari in družinami, odprava diskriminacije, širjenje enakopravnosti, odprava stigmatizacije, zagotavljanje evropskih pravic slovenskim državljanom, spoštovanje Ustave Republike Slovenije, sledenje pravnim in družbenim trendom razvitih držav, zagotavljanje upoštevanja pravic otrok, egalitarna družba ter enakost pred zakonom. V argumentih nasprotnikov pa sem identificirala cilje, ki jim je skupno predvsem ohranjanje trenutnega stanja in ureditve: ohranitev tradicionalne družine, ohranitev zakonske zveze kot ekskluzivne pravice heteroseksualnih parov, zakonsko ločena ureditev socialnih pravic homoseksualcev, lezbijk, transseksualcev, kvirseksualcev, spoštovanje ljubezni do mame in očeta, zaščita duševnega razvoja otroka, zagotavljanje pravice otroka do izključno očeta in matere. Okoliščine, ki sem jih identificirala kot tiste, v katerih so izražene zahteve podane, se po številu ne spreminjajo močno glede na skupino razpravljavcev, podobno je pri identificiranih vrednotah.

Raziskovalno vprašanje 2: Ali struktura argumentov pogojuje argumentacijsko shemo v izbrani razpravi? Koliko razpravljavci implementirajo svoje razumevanje področja LGBT pravic v lastno argumentacijo?

Odgovore na to raziskovalno vprašanje mi pomaga najti tako analiza strukture argumenta kot analiza argumentacijskih shem, saj jasno zaznamo, da obe skupini razpravljalcev, četudi prihaja do jasne polarizacije, gradita argumentacijske sheme glede na stališča in strukture lastne zahteve. Argumentacijske sheme razgrnejo vir in način razumevanja ter stališče glede zahtevanega. Ugotavljam, da so zagovorniki svoje razumevanje področja dobro implementirali pri vseh naslavljanjih morebitnih negativnih plati, ki so jih želeli osvetliti nasprotniki, in so tako v razpravi svoje razumevanje področja LGBT pravic dobro izkoristili. Pri nasprotnikih s to analizo identificiram razpršeno shemo, v večini primerov pa tudi nepoznavanje področja LGBT skupnosti in posledično nadomeščanje s predsodki in taktiko zastraševanja z morebitnimi negativnimi posledicami.

Raziskovalno vprašanje 3: Iz katere diskurzivne formacije izhajajo ključni argumenti za in proti ZZZDR na referendumu?

Na tretje raziskovalno vprašanje pa odgovore iščem pri tretjem stebru svoje analize soočenja, v analizi diskurza. Ugotavljam, da je soočenje potekalo pri zagovornikih in nasprotnikih na predpostavki pozitivni »mi«, negativni »oni«. Diskurz konstruira temo in ob predpostavki pozitivni »mi«, negativni »oni« skozi celotno soočenje spremljamo dvoboj med nasprotniki zakona in podporniki. Je pa res, da tudi oba druga stebra moje analize kažeta, da so se taktike izključevanja lotevali predvsem nasprotniki sprememb zakona. Diskurzivna praksa zagovornikov je bila osnovana na rabi navideznega priznanja prava, diplomacije itd., pri nasprotnikih pa je temeljila na izključevanju, navidezni empatiji, samoglorifikaciji in sovražnem govoru. V analizi diskurza sem prepoznala diskurzivno prakso, ki je bila osnovana na izključevanju, klasificiranju in reglementiranju, kar stremi k cilju izključitve.

6 SKLEP

Magistrsko delo tvori predstavitev ter analiza glavnega televizijskega soočenja na RTV Slovenija ob referendumu o Zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o Zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki je potekalo 10. decembra leta 2015. Vsebina ponudi teoretična izhodišča prek opredelitve pojmov in njihovih značilnosti, predstavitev novinarskih kodeksov in praks, predstavitev predpisov in standardov, ter analizo in komentarje raziskovalnega vprašanja.

Magistrsko delo ugotavlja, da analizirano soočenje predstavlja izmenjavo argumentov, ki so izhajali predvsem iz predpostavk in mnenj razpravljavcev, manj pa so se nanašali na stroko. Do večje izmenjave mnenj ni prišlo, saj je razpravo v največji meri diktirala »ping-pong« forma soočenja, v kateri je sodelovalo veliko število razpravljavcev. Na tem mestu izpostavljam potrebo po redefiniciji zakonske urejenosti javnega zavoda in njegovih dolžnosti v okviru referendumov. Vrednote, na katere so se razpravljavci sklicevali, so si v nekaterih primerih diametralno nasprotne z uporabljenimi praksami. Walton rabo argumentov predlaga v trenutku, ko želimo podpreti neko trditev. Pomagamo si z njimi, da sogovornika odvrnemo od dvoma v naš prav (Vezovnik, 2015, str. 1194). Argument oblikuje veliko faktorjev in zato je lahko skladen in ujemajoč s kontekstom v razpravi, lahko pa je uporabljen v drugačni obliki in kvaliteto izgubi (Walton, 2004, str. 149).

Razpravljavci so v večini primerov, predvsem na strani nasprotnikov sprememb, argumente že v osnovi snovali na lastnem mnenju. Tudi identificirane vrednote so se med razpravljavci razlikovale in zato so si bili cilji jasnih zahtev obeh strani nasprotni. Zagovorniki sprememb so svoje argumente oblikovali z zahtevo po sprejetju sprememb predlaganega zakona, svoje cilje pa opredelili v varovanju človekovih pravic, odpravi diskriminacije, širjenju enakopravnosti, odpravi stigmatizacije, zagotavljanju upoštevanja pravic otrok, zagotavljanju evropskih pravic slovenskim državljanom, spoštovanju Ustave RS, enakosti pred zakonom itd. Nasprotniki sprememb pa so cilje, h katerim stremijo, ob pričakovanju zavrnitve predlaganih sprememb oblikovali v zahteve po ohranitvi tradicionalne družine, ohranitvi zakonske zveze kot ekskluzivne pravice heteroseksualnih parov, zakonsko ločeni ureditvi socialnih pravic homoseksualcev, lezbijk, transseksualcev, spoštovanju ljubezni do mame in očeta, zaščiti duševnega razvoja otroka ter zagotavljanju pravice otroka do izključno očeta in matere.

Diskurz predstavlja sistem komunikacijskih praks, povezanih s širšimi družbenimi in kulturnimi praksami, ki pripomorejo k oblikovanju specifičnih načinov mišljenja (Vezovnik, 2015,

str. 1206). Diskurz analiziranega soočenja vidim predvsem kot poskus izključitve. Gre za diskurzivno prakso, katere osnovni cilj je izključitev, saj temelji na izključevanju, klasificiranju in reglementiranju.

Foucault je na tem mestu opredelil tudi voljo do resnice, ki jo interpretira kot najpomembnejši izključitveni sistem diskurzivne prakse (Aubreht, 2008, str. 81). Ravno to pomanjkanje volje do resnice pri nasprotnikih sprememb predlaganega zakona vidim kot ključni faktor, ki je onemogočal učinkovitejši diskurz.

Razpravljavci niso v dovoljšni meri sledili deliberativnim načelom. Kot pravita Kuhar in Petrovčič, naj bi deliberacija pomenila, da akterji razprave poslušajo drug drugega, razumno utemeljujejo svoje pozicije, kažejo medsebojno spoštovanje in reflektirajo lastne interese ter potrebe z vidika njihove posplošljivosti (Kuhar in Petrovčič po Bächtiger in Steenbergen, 2004, str. 1), a tega razpravljavci niso upoštevali.

Ključno vprašanje je, v kolikšni meri razpravljavci udeležujejo deliberativna načela. Vez med deliberacijo in argumentom je tesna, saj je kljub temu da gre za čustva in zgodbe, argument še vedno osrednji del deliberativne demokracije. Analizirano soočenje zagotovo ni ponudilo utemeljene, spoštljive in soglasno usmerjene razprave. Naslavljanje argumentov s protiangumenti je bilo predvsem na strani nasprotnikov površinsko, oba pola razpravljavcev pa sta šibko samokritično presodila situacijo in posledično je razprava delovala pristransko. Argumentacijske sheme so jasno pokazale, da je bil način iskanja najboljših argumentov kot podlage za odločitve zanemaren, predvsem zagovorniki sprememb zakona pa so svoja razumevanja dobro uporabili pri naslavljanju morebitnih negativnih posledic, ki so jih omenjali nasprotniki sprememb zakona.

Če po eni strani analiziramo stopnjo upoštevanih deliberativnih načel na strani razpravljavcev, po drugi strani ne smemo zanemariti vidika organizatorja. Le-temu je nujno izreči kritiko, saj kljub zakonski dolžnosti ni preprečil in ob pojavu ni konkretno sankcioniral sovražnega govora, kljub temu da je Radiotelevizija Slovenija zakonsko obvezana širiti razumevanje vseh ključnih vprašanj delovanja demokratične družbe, spodbujati kulturo javne razprave ter omogočiti širok prostor za javne razprave o problemih v družbi, obenem pa mora spoštovati »načela resničnosti, nepristranskosti in celovitosti informacij, človekovo osebnost in dostojanstvo, politično uravnoteženost ter svetovnonazorski pluralizem (Zakon o Radioteleviziji Slovenija –

ZRTVS-1, 2014).«¹² Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev Ilinka Todorovski je že ob nastopu funkcije napovedala »zagovornišvo najvišjih standardov javnega medijskega servisa« ("Ilinka Todorovski - nova varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija", 2017), a sama menim, da je v okviru svojega poslanstva javni zavod v analiziranem primeru zatajil.

¹² Zakon o Radioteleviziji Slovenija – ZRTVS-1. (2014). *Uradni list Republike Slovenije* 9/14. 5. februar.

7 VIRI

A. Č. Ameriško vrhovno sodišče istospolne poroke legaliziralo po vseh ZDA. (2015, 26. junij). *Radiotelevizija Slovenija*. Dostopno prek <https://www.rtvsllo.si/svet/amerisko-vrhovno-sodisce-istospolne-poroke-legaliziralo-po-vseh-zda/368435>

Asen, R. (2015). *Democracy, deliberation, and education*. University Park: The Pennsylvania State University Press.

A. S. H., STA. Danes v uporabo zakon o partnerski zvezi. (2017, 24. februar) *Delo*. Dostopno prek <http://www.delo.si/novice/slovenija/danes-v-uporabo-zakon-o-partnerski-zvezi.html>

Aubreht, D. (2008). Nietzsche. Ljubljana: *Phainomena*, 17, (64/65), 81–98.

Avoiding Heterosexual Bias in Language. (1991). American Psychological Association. Dostopno prek <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/language.aspx>

Bašić Hrvatinić, S. (2002). *Državni ali javni servis: Perspektive javne radiotelevizije v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Bernik, T. (2017, 26. januar). Miška Molk je bila kot varuhinja glasna, Lado Ambrožič godrnjal v sebi. *Dnevnik*. Dostopno prek <https://www.dnevnik.si/1042760747>

Bertrand, J.C. (1999). *Media Ethics & Accountability Systems*. New Brunswick, London: Transaction Publishers.

Buchanan, S., Hammerer, L., in Money, O. (2005). *Freedom and accountability: Safeguarding free expression through media self-regulation*. London: International Federation of Journalists.

Bächtiger, A. in Steenbergen, M. R. (2004). *The Real World of Deliberation. A Comparative Study of its Favorable Conditions in Legislatures*. EUI Working Paper SPS No. 2004/17. Dostopno prek <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/2634/sps2004-17.pdf?sequence=1>

B. H. (2017, 21. marec). Družinski zakonik sprejet. *Delo*. Dostopno prek [http://www.delo.si/novice/politika/druzinskemu-zakoniku-se-obeta-zadostna-poslanska-podp
ora.html](http://www.delo.si/novice/politika/druzinskemu-zakoniku-se-obeta-zadostna-poslanska-podpora.html)

Consilium Europa. (2016). Sklepi Sveta o enakopravnosti LGBTI. 16. junij. Dostopno prek [http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2016/06/16-epsco-conclusions-lgbti-
equality/](http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2016/06/16-epsco-conclusions-lgbti-equality/)

Čeferin, R. in Poler Kovačič, M. (2015). Varstvo novinarskih zaupnih virov: pravna ureditev in stališča slovenskih novinarjev. *Teorija in praksa*, 52(4), 631–650.

Dahlberg, L. (2001). The Internet and Democratic Discourse – Exploring the Prospects of On-line Deliberative Forms Extending the Public Sphere. *Information, Communication & Society*, 4, 4, 615–633.

Deliberativen.si. 2016. Dostopno prek <http://deliberativen.si/>

Deželan, T. in Krašovec, A. (2015). Institucionalne in osebne določnice demokratične deliberacije: primer slovenskega parlamenta. *Teorija in praksa*, 52(6), 1167–1190.

Dukič, D. (2011). Kaj lahko slovenistiki prinese teorija argumentacije? Simpozij Obzorja 30. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče Koper.

Družinski zakonik – DZ. (2017). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 21. marca. Dostopno prek [https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017-01-
0729?sop=2017-01-0729](https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017-01-0729?sop=2017-01-0729)

Državna volilna komisija. (2015, 25. november). Dostopno prek [http://www.dvk-rs.si/in-
dex.php/si/aktualno/organizatorji-referendumske-kampanje-24-11-2015](http://www.dvk-rs.si/index.php/si/aktualno/organizatorji-referendumske-kampanje-24-11-2015)

Equaldex. 2017. Dostopno prek <http://www.equaldex.com/>

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. New York: Longman Publishing.

Fairclough, I. in Fairclough, N. (2012). *Political Discourse Analysis: a Method for Advanced Students*. London: Routledge.

Fishkin, J. S. (2009). *When the People speak*. Oxford: Oxford University Press.

Freedom to marry. (2015). The Freedom to Marry Internationally. Dostopno prek <http://www.freedomtomarry.org/pages/winning-in-the-states>

Gastil, J. (2008). »A Comprehensive Approach to Evaluating Deliberative Public Engagement.« Oddelek za komunikologijo, University of Washington. Dostopno prek <http://ncdd.org/rc/wp-content/uploads/2011/01/Gastil-EvaluatingDelibPE.pdf>

Grobelšek, A. (2013). Kritična diskurzivna analiza v raziskovanju družbenih manjšin. *Socialna pedagogika*, l. 17, št. 1–2.

Grobelšek, A. (2014). *Konstruiranje in reprezentiranje drugačnosti v lokalnem kontekstu* (doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.

G. C., Sa. J., A. Č. Ustavni sodniki prižgali zeleno luč za referendum o zakonu o zakonski zvezi. (2015, 22. oktober). *Radiotelevizija Slovenija*. Dostopno prek <https://www.rtvsllo.si/slovenija/ustavni-sodniki-prizgali-zeleno-luc-za-referendum-o-zakonu-o-zakonski-zvezi/376916>

Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action. Volume One: Reason and the Rationalization of Society*. Beacon Press, Boston.

Harro Loit, H. (2015). Revisiting National Journalism Cultures in Post-Communist Countries: The Influence of Academic Scholarship. *Media and Communication*, 3(4), 5–14.

Holtz-Bacha, C. (2003). Political Advertising During Election Campaign. V ur. Maarek, Philippe in Wolfsfeld, Gadi, *Political Communication in a New Era*, 98–115. London: Routledge.

Ilinka Todorovski – nova varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija. (2017, 20. januar). *Radiotelevizija Slovenija*. Dostopno prek: <https://www.rtvsllo.si/sporocila-za-javnost/ilinka-todorovski-nova-varuhinja-pravic-gledalcev-in-poslusalcev-rtv-slovenija/412931>

Iusinfo.si. (2015). Dostopno prek http://www.iusinfo.si/Priloge/Poro/PO-RODZ2015M02D17N7_8_1.PDF

Kuhar, R. (2001a). *Mi, drugi. Oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana: ŠKUC.

Kuhar, R. (2003b). *Medijske podobe homoseksualnosti: analiza slovenskih tiskanih medijev od 1970 do 2000*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Kuhar, R. in Švab A. (2005). *Neznosno udobje zasebnosti. Vsakdanje življenje gejev in lezbijk*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

Kuhar, R. (2006c). Homofobija: kultura strahu pred homoseksualnostjo. *Teorija in praksa*, 43(3/4), 540–556.

Kuhar, M. (2015a). Deliberacija v slovenskem parlamentu: Deliberativnost v formalni javni sferi: primer sprejemanja družinskega zakonika v Sloveniji. *Teorija in praksa*, 52(6), 1119–1123.

Kuhar, M. (2015b). Dialoške razsežnosti medosebnega komuniciranja v socialnem kontekstu. *Teorija in praksa*, 52(6), 1212–1230.

Kuhar, M. in Petrovčič, A. (2015). Vidiki (ne) deliberativnosti v parlamentarnih razpravah o družinskem zakoniku. *Teorija in praksa*, 52(6), 1124–1142.

Kuhar, M. in Petrovčič, A. (2017). The quality of parliamentary deliberation: the case of the family code debates in the slovenian parliament. *Javnost*, 24(1). Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13183222.2017.1267167>

Kuhar, M. in Jeznik K. (2017). Deliberativno razpravljanje učiteljev o vzgojnih ukrepih v osnovni šoli. *Sodobna pedagogika*, 68(134). Dostopno prek https://www.researchgate.net/publication/316159065_Deliberativno_razpravljanje_uciteljev_o_vzgojnih_ukrepih_v_osnovni_soli

Lange, Y. in Palmer, A. (1996). *Medij in volitve*. Ljubljana: FDV.

Lewinsky, M. in Mohammed, D. (2013). Introduction: Argumentation in Political Deliberation. *Journal of Argumentation in Context*, 2(1), 1–9.

Ljudstvo bo pred referendumom prepričevalo kar 39 organizatorjev kampanije. (2015, 25. november). Times.si. Dostopno prek <http://www.times.si/slovenija/ljudstvo-bo-pred-referendumom-prepricevalo-kar-39-organizatorjev-kampanje--95f0dc0f0bc9144ddab7a6d798128ca3038a6238.html>

Luthar, B., Zei, V. in Hardt, H. (2004). *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*. Ljubljana: Študentska založba.

Makarovič, M. in Rončević, B. (2006). Etnične manjšine v slovenskih množičnih medijih. *Družboslovne razprave*, XXII(52), 45–65.

Markovčič, I. (2004). »Oni.« Analiza medijskega diskurza: Mladina in spletni forumi. *Monitor ISH*, 6(1), 123–138.

McQuail, D. (2010). *Mass Communication Theory*. London: Sage Publications.

Medica, K. (2006). Večkulturnost in diskriminacija v evropskem kulturnem okolju in medijskih diskurzih. *Monitor ISH*, 8(1), 117–131.

Milosavljevič, M. (2003a). *Učinki udeležbe javnosti pri upravljanju javne radiotelevizije v Sloveniji*. Raziskovalna poročila. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Milosavljevič, M. (2003b). *Novinarska zgodba*. Ljubljana: FDV.

Milosavljevič, M. (2003c). Moč in odgovornost: množični mediji in novinarstvo med popolno svobodo in odgovorno svobodo. Ljubljana: *Socialno delo*, 42(2), 79–85.

Miller, D. in Pinter, A. (1997). Kaj dosežejo argumenti? *Časopis za kritiko znanosti*, 25(186/187), 105–119.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2016, 21. april). *Državni zbor sprejel Zakon o partnerski zvezi*. Dostopno prek http://www.mdds.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/archive/2016/4/select/sporocilo_za_javnost/article/1966/7915/

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2017). *Posvojitve*. Dostopno prek http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/

Mirovni inštitut. (2007). *Izjava o varuhu gledalcev in poslušalcev pri RTV Slovenija*. Ljubljana: Media Watch.

Nahtigal, N. (2006). Ni samo regulacija. *Medijska preža*, 5. Dostopno prek <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/manjsine/>

Petkovič, B. (2015, 9. december). Referendum o pravicah istospolnih: Kako bodo glasovali štirje predsedniki? *Dnevnik*. Dostopno prek <https://www.dnevnik.si/1042726339/slovenija/referendum-kako-bodo-glasovali-stirje-predsedniki>

Petrovčič, A. (2005). *Deliberativnost komuniciranja v spletnih forumih* (diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Petrovčič, V. (2015, 10. december). Soočenje pred referendumom o zakonu o zakonski zvezi, z znakovnim jezikom; Referendum o zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. [Televizijska oddaja]. Tretji program. Ljubljana: Radiotelevizija Slovenija. Dostopno prek <http://4d.rtvsl.si/arhiv/referendum-o-druzinskem-zakoniku/174376451>

Pirnar, M. (2006). Tok/Protitok: konstrukcija in reprezentacija homoseksualne identitete v 20. stoletju. Ljubljana, ŠKUC, 272.

Poler Kovačič, M. in Čeferin, R. (2013). Meje svobodnega tiska: Analiza sodne prakse Ustavnega sodišča Republike Slovenije in Evropskega sodišča za človekove pravice. *Teorija in praksa*, 50(3-4), 677–683.

Pravni položaj istospolnih partnerstev in starševstva v Sloveniji. Inštitut za sodobne družbene in politične študije. (2015). Mirovni inštitut. Dostopno prek http://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2015/03/Pravni-polo-zaj-istospolnih-partnerstev-in-star%C5%A1evstva_feb_2015.pdf

Odlok o razpisu zakonodajnega referenduma o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih – OdZZZDR-D. (2015, 4. november). Pravno-informacijski sistem. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO1845>

O RTV Slovenija. (2016). *Radiotelevizija Slovenija*. Dostopno prek <https://www.rtvsl.si/strani/o-rtv-slovenija/2>

Reese – Schäfer, W. (2004). Jürgen Habermas i deliberativna demokracija. *Polit. misao*, *XLI*(4), 3–21.

Reykowski, J. (2006). Deliberative democracy and »human nature«: An empirical approach. *Political Psychology*, *27*, 323–346.

Segan, N. S. in Tratnik, S. (1995). *L: zbornik o lezbičnem gibanju na Slovenskem: 1984-1995*. Ljubljana, ŠKUC.

Sklep o zavrnitvi razpisa zakonodajnega referendumu o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Uradni list Republike Slovenije. (2015). Št. 83/15. 26. marec. Dostopno prek http://www.upravneenote.gov.si/fileadmin/pageuploads/ue-metlika/Obvestila/Pages_from_u2015020.pdf

Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2017). Ljubljana. Dostopno prek <https://sskj.si/>

STA / M.R. Cerar in Kopač Mrakova podprla predlog za izenačenje pravic istospolno in razno-spolno usmerjenih. (2014, 15. december). 24ur.com. Dostopno prek <http://www.24ur.com/notice/slovenija/zl-predlaga-izenacenje-vseh-pravic-istospolnih-in-raznospolnih-parov.html>

Steiner, J. (2012). *Foundations of Deliberative Democracy: Empirical Research and Normative Implications*. Cambridge: Cambridge University Press.

Steiner, J., Bächtiger, A., Spörndli, M., in Steenbergen, M. R. (2004). *Deliberative Politics in Action*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sullivan, A. (2008). *Domala normalen. Argument o homoseksualnosti*. Ljubljana: Krtina.

Škerlep, A. (2001). Retorične razsežnosti institucionalnega diskurza. *Teorija in praksa*, *38*(4), 543–559.

Teršek, A. (2005). Svoboda javnega komuniciranja. V ur. Polona Pičman Štefančič in Andraž Teršek. *Preludij demokracije: civilna družba in svoboda javnega komuniciranja*. 296 strani. Ljubljana: Pravna fakulteta v Ljubljani, Zbirka Manet.

Tratnik, S. (1995). Homofobija. *Delta*, *1*(3/4), 169–174.

Tratnik, K. (2017, 24. september). Izgubili smo zaupanje, da bo imelo razkritje slabega vedenja politikov dejanske posledice. *Radiotelevizija Slovenija*. Dostopno prek <https://www.rtvsl.si/svet/izgubili-smo-zaupanje-da-bo-imelo-razkritje-slabega-vedenja-politikov-dejanske-posledice/433326>

Trdan, R. (2015, 18. december). V čem je novela ZZZDR drastično radikalnejša od zavrjnega družinskega zakonika leta 2012. *Domovina*. Dostopno prek <https://www.domovina.je/v-cem-je-novela-zzzdr-2015-drasticno-radikalnejsa-od-zavrjnega-druzinskega-zakonika-2012/>

T. H. Soočenje argumentov "za" in "proti" spremembi definicije zakonske zveze. (2015, 10. december). *Radiotelevizija Slovenija*. Dostopno prek <https://www.rtvsl.si/slovenija/referendum/soocenje-argumentov-za-in-proti-spremembi-definicije-zakonske-zveze/380805>

Ustavno sodišče Republike Slovenije. (2015). *Uradni list Republike Slovenije št. 80/2015*. 28. september. Dostopno prek <http://odlocitve.us-rs.si/sl/odlocitev/US30753>

Velikonja, N. (1998). Izobraževanje proti homofobiji. Ljubljana, *Delta*, 4(1/2), 151–156.

Velikonja, N. (2004). *Dvajset let gejevskega in lezbičnega gibanja (1984-2004)*. Ljubljana: ŠKUC.

Vezovnik, A. (2008). Kritična diskurzivna analiza v kontekstu sodobnih diskurzivnih teorij. *Družboslovne razprave*, XXIV(57), 79–96.

Vezovnik, A. (2009). *Diskurz*. Ljubljana: FDV.

Vezovnik, A. (2015). Slovenski predlog družinskega zakonika in njegovi politični argumenti. *Teorija in praksa*, 52(6), 1191–1211.

Volivci danes o usodi novele zakona o zakonski zvezi. (2015, 20. december). *Delo*. Dostopno prek <http://www.delo.si/novice/politika/volivci-danes-o-usodi-novele-zakona-o-zakonski-zvezi.html>

Vreg, F. (2000). Politično komuniciranje in prepričevanje. *Javnost*. Ljubljana: FDV.

Zakon o volilni in referendumski kampanji – ZVRK. (2013). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 29. novembra. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4749>

Zakon o Radioteleviziji Slovenija – ZRTVS-1. (2014). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 5. februarja. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4461>

Združenje novinarjev in publicistov. (2007). *Münchenska deklaracija o dolžnostih in pravicah novinarjev*. Dostopno prek <http://www.znp.si/castno-razsodisce/muenchenska-deklaracija>

Walton, D. (2004). *Relevance in Argumentation*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Walton, D., Farrel, C. in Macagno, F. (2008). *Argumentation Schemes*. New York: Cambridge University Press.

Warner, M. (2000). *Fear of a Queer Planet: Queer Politics and Social Theory*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.

Zidar Gale, T. (1995). Ko spregovorijo argumenti in zvoki besed : o učenju retorike. *Andragoška spoznanja*, 1(3-4), 23–26.

Žagar, I. (2011). *Argument moči ali moč argumenta? Argumentiranje v Državnem zboru Republike Slovenije*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

PRILOGA: Transkript televizijskega soočenja

Petrovčič: »Dober večer, spoštovane gledalke in gledalci. V nedeljo 20. decembra bo potekal referendum, na katerem se bomo odločali ali bomo sprejeli spremembe zakona o Zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Referendumsko vprašanje se glasi: »Ali ste za to, da se uveljavi Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki ga je sprejel Državni zbor na seji dne 3. marca 2015. Možna odgovora sta za ali proti. Poglejmo za začetek kaj se je do zdaj dogajalo s tem zakonom.«

Posnetek (0:51): »Po uveljavitvi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki ga je sprejel Državni zbor na seji 3. marca, so nasprotniki začeli zbirati podpise za referendumsko presojo zakona. V manj kot mesecu so zbrali potrebne podpise, a je Državni zbor 26. marca postopke za referendum ustavil. Ustavno sodišče je nato 22. oktobra odločilo, da je referendum dopusten in bo zato izveden. Na referendumskem lističu bodo nasprotniki izenačitve pravic istospolnih parov z raznospolnimi, obkrožili proti. Kdor bo obkrožil za, bo podprl uveljavitev zakona. Enako bodo sporočili tudi tisti, ki se referendumu ne bodo udeležili. Za ljudsko razveljavitev zakona je namreč potrebna petinska večina vseh volilnih upravičencev, kar pomeni, da bi moralo proti zakonu glasovati okoli 343 000 volivcev, da zakon ne bi veljal. Posvojitve so istospolnim parom v Sloveniji danes, že dovoljene v primeru, da je eden od staršev tudi biološki starš. Za posvojitvev otrok je v Sloveniji trenutno v čakalni vrsti 516 raznospolnih parov, v celem lanskem letu so ti pari, na takšen način posvojili 13 otrok.«

Petrovčič (2:25): »Izmed 39 organizatorjev kampanje, ki so se prijavili pri Republiški volilni komisiji, se jih je za nastop na RTV Slovenija prijavilo 35. Ti so nocoj naši gostje in vse skupaj lepo pozdravljam. Naše soočenje bo trajalo sto pet minut, čas argumentom za in argumentom proti pa smo enakovredno razdelili, torej vsaki skupini bomo v oddaji namenili enako količino časa, ne glede na to, koliko organizatorjev se je prijavilo v kampanjo. Na moji desni strani sedijo na tribuni predlagatelji referendumu in nasprotniki zakona. Na moji levi sedijo zagovorniki zakona in začnimo najprej s predlagatelji referendumu. V njihovem imenu bo spregovoril gospod Aleš Primc iz koalicije Za otroke gre. Tri minute gospod, zakaj ste proti zakonom?«

Aleš Primc, Koalicija »Za otroke gre« (3:18): »Lep dober večer, gledalkam in gledalcem, drugi strani in seveda Podpornikom pravic otrok, staršev in starih staršev. Na tem referendumu bo šlo za posvojitve. Odločali bomo namreč o tem ali smo za to, da se otroci posvojijo v razmerje

dveh moških, dveh žensk, dveh transseksualcev, dveh kvirseksualcev. In če želimo, da tak zakon ne bo veljal, moramo iti množično na referendum 20. decembra in obkrožiti proti. Ampak ta proti, ne bo proti, socialnim pravicam homoseksualcem, lezbijk, transseksualcev in kvirseksualcev. Ta proti je v resnici glas za njihove pravice, saj je lahko mnogo hitreje, so vse te pravice dodeljene in podeljene, če bo referendum zavrnjen. Namreč poglejte, referendum, če bi referendum slučajno, in upam, da ne bo seveda ne ... da bi ... na referendumu bi bilo ... bil zakon potrjen ne, bi se socialne pravice začele uporabljati šele po pol leta. Če pa je zavrnjen se lahko že naslednji mesec, se pravi že januarja sprejme zakon, s katerim se uredijo vse socialne pravice za katere v tej državi ni nobenega nasprotovanja. Tako da je referendum najkrajša pot do tega, da bi homoseksualci, lezbijke, transseksualci in kvirseksualci čim prej dobili socialne pravice, ki jih seveda še nimajo. Velko večino pravic je seveda že urejenih, nekaj malega, tisto kar še ni, je pa se pravi najhitrejša pot že lahko januarja, če je zakon na referendumu zavrnjen. Še eno stvar bi želel poudariti, to ni politično vprašanje. Otroci niso ne levi ne desni. Otroci niso ne cerkveni, ne necerkveni. Otroci so naši. In vsi otroci si želijo, hrepenijo po mami in očetu, hrepenijo po materinski in očetovski ljubezni. In dejmo to ljubezen spoštovati. Poglejte tudi o tem referendumskem obdobju, ko se več pogovarjamo o družini, ko več razmišljamo o tem kaj nam pomeni družina, kaj nam pomeni mama, kaj nam pomeni oče. Dejmo vsa ta prizadevanja uporabiti za nekaj pozitivnega, za to, da bomo boljši mame in očetje in seveda tudi tako, da gremo na referendum in množično obkrožimo proti posvojitvam otrok v razmerja dveh moških, dveh žensk, dveh transseksualcev in dveh kvirseksualcev. Hvala lepa.«

Petrovčič (5:35): »Hvala lepa. V imenu predlagateljev zakona bo spregovoril gospod Matej T. Vatovec iz Inicijative za demokratični socializem, članica koalicije Združene levice je ta iniciativa. Izvolite.«

Matej T. Vatovec, Inicijativa za demokratični socializem, članica koalicije Združena levica (5:47): »Ja, prav lep pozdrav vsem. Skrajni čas je za. Po več kot četrtoletni debati o izenačitvi istospolnih porok za vse. Po tem, ko vedno bolj bode v oči dejstvo, da imamo prvorazredne in drugorazredne državljane. Kjer pravni red v več kot sedemdesetih področnih zakonih krši človekove pravice in ko živimo pravzaprav v državi, v kateri se ne more vsak poročiti z osebo, ki jo ljubi, je naša odgovornost, da takšno stanje odpravimo. Tudi zaradi tega smo v Združeni levici predlagali novelo zakona o Zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Novela zakona torej prinaša konkretne pravice, ki se tičejo resničnih ljudi. Zakon ima zgolj pet členov. Vse kar počne je to, da širi možnost sklepanja zakonske zveze za vse državljanke in državljane. Sprememba nikomur popolnoma ničesar ne jemlje, enakost pa pred zakonom le širi za vse, brez

vsakršne izjeme. Tu stojim tudi, kot mož in oče tri letnika. Sprejetje zakona moji družini ne bo odvzelo ničesar, omogočilo pa bo, da bo moj otrok odraščal v družbi, ki je spoštljiva, strpna in v takšni družbi, kjer veljajo enake pravice in dolžnosti za vse. Imam tudi prijatelje, ki živijo v istospolnih partnerstvih in ti prijatelji imajo tudi družine. In te družine se nikakor ne razlikujejo od moje. Zjutraj jedo zajtrk, zvečer preberejo pravljico pred spanjem in prav tako kot mi, se veselijo prihajajočih praznikov. Seveda pa obstaja ena zelo pomembna in velika sprememba, razlika, nimajo enakega pravnega in socialnega varstva, kot ga imamo mi. Tudi za to danes stojimo tukaj. Odločitev Ustavnega sodišča je seveda nedopustna, nas pa je postavila pred dejstvo. In glede na to, da je naš edini cilj, da se omogoči enakopravnost za vse, je 20. decembra naša edina možnost, da glasujemo za. In pomemben je prav vsak glas za. Zavedati se je potrebno, da glasovi za, ne vplivajo na kvorum. Vplivajo pa na to, v kakšni družbi bomo živeli po 20. decembru. Glas za, je glas za vključujočo in enakopravno družbo. Čas je, da bodo vse družine lahko uživale srečo pod istimi pogoji, kot jih uživa moja družina. Čas je za enakopravnost, čas je za moj in vaš glas, čas je za.«

Perovčič (8:40): »Hvala lepa, gospod Vatovec. *Zdej* pa gremo k tribuni, teh, ki so proti nasprotnikov. In bomo kar prve štiri povabili, da boste zaporedoma seveda komentirali, povedali kaj vi predstavljate, kaj si vi mislite, gospa Zevnik Metka, izvolite.«

Metka Zevnik (8:58): »Hvala lepa. Gospodu Vatovcu bi rada povedala, da ni res, da zakon nikomur nič ne jemlje, ampak le daje. Jemlje našim otrokom in našim družinam. Zakaj? Miha Kordiš, poslanec Združene levice, je v času sprejemanja zakona rekel naslednje: »Tisti pa, ki vztrajajo pri nasprotovanju, da je družina stvar biološkega spola in ne družbe pa trdijo nekaj podobnega, kot da je zemlja ploščata.« ... in se pravi, zato so vzeli spol v tem zakonu. Nič več mož in žena v zakonski zvezi, ampak dve osebi katerega koli spola. In to bo vzelo našim otrokom. Meni, kot stari mami, lahko odvzame vnuke, če se mojim otrokom kaj zgodi in jih da v posvojitev dvema homoseksualcema, dvema lezbijkama, dvema transseksualcema. Kaj se dogaja z učnimi gradivi že. Tu imam učbenik Radovednih pet Naravoslovje in tehnika štiri. Letnik 2014. Je pisalo tako: »Ljudje se rodimo, in seveda razlaga kako in kaj... in stavek: »Za nastanek novega bitja sta pri človeku potrebna dva različna spola ...««

Petrovčič (10:27): »Hvala lepa, vas čas je minil.«

Metka Zevnik (10:28): »... Moški in ženska.«, da lahko dokončam. V letu 2015 tega stavka ni več, ker so mislili, da referendum ne bo.«

Petrovčič (10:38): »Hvala. Ja. Gospod Roman Vodeb, Levičarji za pravice otrok do očeta in matere, izvolite.«

Roman Vodeb, Levičarji za pravice otrok do očeta in matere (10:40): »Torej jaz ponosno povem, da prihajam iz Zasavja. Tam smo baje leglo komunistov. In nismo vsi levičarji tako butasti, da bi spoznali ene leve politike (*ploskanje tribune proti*), ki nam vsiljujejo nekaj kar mi nismo glasovali. Naši politiki v parlamentu so naredili en velik zdrs. Moralna dolžnost, nas levičarjev pa je, da glasujemo proti in ohranjamo pravice otrok do očeta in mame. Jaz sem psihoanalitično razmišljujoč in ponavljam. Moškega očeta in ženske matere. In v tako, v taki ... tako koncipirani družini, imamo možnost, da ti otroci zrastejo v moralno odgovorne državljane. Ki jih bo v moralno spornih situacijah vodila vest, vest, ki peče, da bodo imeli spolno identiteto in spolno željo, tako, ki je v tej kulturi normalna in naravna. In *zdej* s polno odgovornostjo apeliram na levičarje, ki imajo razsodno moč, se pravi, ki imajo postkonvencionalno moralno razsojenje, kot pravijo raziskovalci moralnega razsojenja. In glasujejo po svoji vesti. In se odrečejo svoji generalno politični usmeritvi, in glasujejo za pravice otrok do očeta in matere.«

Petrovčič (12:00): »Hvala lepa, gospod Vodeb. Slovensko demokratska stranka, SDS, Matjaž Lulik.«

Matjaž Lulik, SDS (12:06): »Ja lepo pozdravljeni. V Slovenski demokratski stranki zagovarjamo stališče, da je potrebno ta referendum zavrniti, zaradi tega ker posega v pravice otrok. Nimamo nič proti temu mišljenju, da bi trdili, da sta dva moška lahko dobra očeta pa tudi dve ženski sta lahko dobri materi. Ne moreta pa biti dva moška dobra, dobri mami, pa ne moreta biti dve ženski dobra očeta. Poleg tega bi rad poudaril, da nas moti dejstvo, da stari starši v primeru smrti svojih otrok, ne morejo... oziroma, da stari straši v primeru smrti njihovih staršev ne morejo posvojiti svojih vnukov. Rad bi opozoril še na dejstvo, da ta zakon, če bo sprejet, bo potegnil za sabo tudi nujnost spremembe množice drugih zakonov. Ne govorim o nekaj zakonih, govorim o nekaj desetih zakonih. Poleg tega nas izkušnje iz držav, kjer so to sprejeli učijo, čutijo že negativne posledice. V Ameriki na primer, tisti, ki so živeli v takšnih skupnostih že pišejo kongresnikom naj tega ne počno več. Zato vabim vse državljane Republike Slovenije, ker ne gre za levico ali pa desnico, da se udeležijo tega referenduma in glasujejo proti.«

Petrovčič (13:36): »Dobro, hvala. Gospa Ljudmila Novak, Nova Slovenija, Krščanski demokrati.«

Ljudmila Novak, Nova Slovenija (13:46): »V Novi Sloveniji smo za to, da se uredi status istospolnim partnerskim skupnostim. Zato smo tudi leta 2005, prav mi, predlagali Zakon o registraciji istospolnih skupnosti. Mi nismo, mi ne nasprotujemo tem ljudem, mi ne želimo, da bi bili diskreditirani ali diskriminirani. Želimo si dialoga in želimo si, da bi bili vsi skupaj srečni v tej družbi. Na ta način, kot je bil pa ta zakon sprejet pa mislim, da ne upošteva volje večina slovenskih ljudi. In prepričana sem, da vsi, ki bi se poglobili kaj je v ozadju tega zakona, bi že zjutraj ob pol sedmih stali v vrsti za referendum in glasovali proti. Mislim, da tudi vsi tisti, ki so glasovali za zakon, se ne zavedajo kaj vse to pomeni, ker je v ozadju levičarska teorija spola in v vseh državah, kjer so ta zakon sprejeli, se je ta stvar nadaljevala z različnimi vzgojnimi teorijami. In jaz jim ne želim, da bi prišla v vrtec po mojega vnuka in bi mi pripovedoval, da je bil danes punčka in bi mi pripovedoval, da so mu brali pravljico o dveh materah. To je nadaljevanje v vseh državah. Jaz upam, da si bodo mladi ogledali na internetu, vse kar je v zvezi s tem, kar so že izkušnje v drugih državah in glasovali proti, ker gre zanje, ravno tako vzgojitelji, učitelji, psihologi in pedagogi.«

Petrovčič (15:11): »Hvala lepa, gospa Novak. Zdej pa seveda priložnost dajemo v tribuni za Zavezništvo Alenke Bratušek, gospod Roman Jakič.«

Roman Jaklič, Zavezništvo Alenke Bratušek (15:20): »Najlepša hvala, lep pozdrav vsem. Lejte, če bi govoril o vrednotah socialnega liberalizma, katere naša stranka pripada, bi seveda govoril o vztrajanju na temeljni evropski tradiciji brezpogojne enakopravnosti, ki je vse od francoske revolucije naprej ni mogoče misliti brez svobode posameznice in posameznika. Lahko bi seveda tukaj govoril, kot nekdanji obrambni minister in bi rekel, da država s sprejetjem družinskega zakonika definitivno ni ogrožena. Niso ogroženi otroci, niso ogroženi starši, najmanj pa stari straši. Govoril bi pa rad, če dovolite, govoril bi pa rad, kot oče in pa seveda, kot dedek. Ki ne razume. In moram reči, da v tej kampanji, nisem, ne razumem, kako nasprotniki, ne razumejo besede ljubezni ali pa ljubezni, kot same. In pa družina je ljubezen. Sam nič ne izgubim. Ne mene in na, se pravi na moje otroke ne vpliva, če ima moj sosed, prijatelj, znanec ali pa celo neznanec možnost poroke, s tistim, ki ga ima rad. Ali pa s tisto, ki jo ima rad, da ne bi bili diskriminatorni. Menim seveda, da je poroka parov istega spola pravična, saj tistim ljudem, ki gradijo svoje odnose na zvezi in zvestobi, omogoča takšne pravice, ki jih mi ostali že dolgo imamo.«

Petrovčič (16:50): »Hvala lepa, gospod Jakič. Piratska stranka Slovenije, Rok Andree.«

Rok Andree, Piratska stranka Slovenije (16:56): »Hvala za besedo. Pirati smo stranka 21. stoletja. Nas zanima prihodnost. Nas zanima, kaj se bo s Slovenijo dogajalo naprej. Kako se bomo prilagodili na prepreke, ki nas čakajo. Ampak še vedno se pogovarjamo o človekovih pravicah. Zato bi mogoče dal prisposodbo, zakaj jih jaz podpiram. Jaz sem 26 let star možki in želim se poročiti. Vedno sem si želel poročiti. Vedno sem si želel imeti družino. Ampak, ko sem se rodil, sem imel približno pet procentno možnost, da bi se rodil gej. To bi mi spremenilo vse. Zaradi kljub tega, da bi se še vedno želel poročiti, želel imeti družino, bi me sedaj družba obravnavala drugače. Ja, nasprotniki govorijo lahko imajo socialne pravice, ampak jaz nočem samo istih pravic. Jaz hočem enake pravice. Jaz želim biti del te družbe. In to je tisto, kar je pomembno. Enakopravnost za vse, zato, da se lahko začnemo spopadat s praviimi problemi, ki nas čakajo. Hvala.«

Petrovčič (18:04): »Hvala lepa. Društvo Dih – Enakopravni pod mavrico, gospa Melani Centrih.«

Melani Centrih, Društvo Dih – enakopravni pod mavrico (18:10): »Jaz sem se v kampanjo vključila, kot mati, katerega, katere sin je gej. In v kampanji se pravzaprav borim za enake pravice svojega sina. Ko sem ga rodila, se nisem zavedala, da sem rodila geja. Privzgjajala sem mu vse moralne vrednote, ki so bile danes že omenjene in zrastel je v krasnega tridesetletnika, ki ima moralne vrednote. Imam še enega sina, ki je v skupnosti s partnerko in pri meni v družini se pojavlja diskriminacija. Moj sin se, kot gej ne more poročiti, drugi sin se lahko poroči. Dilema o tem, ali bom jaz lahko otroke, ki bi jih moj sin gej posvojil v primeru kakršne koli nesreče, lahko posvojila, ni dilema. Nikjer nobena država na svetu, tega ne predvideva. Tako, da nasprotniki pravzaprav borijo proti nečemu, kar trenutno v svetu ne obstaja. Vem pa, da če bi sin imel otroke, posvojene, kot gej, bi bila prva, ki bi za njih poskrbela.«

Petrovčič (19:37): »Hvala. Stranka za ekosocializem in trajnostni razvoj Slovenije Trs, članica koalicije Združene levice, gospa Violeta Tomič.«

Violeta Tomič, Stranka Trs, članica koalicije Združena levica (19:50): »Hvala za besedo. Vsi poznamo istospolno usmerjene osebe, ti ljudje živijo med nami. So naši prijatelji, znanci, sodelavci, družinski člani. To ni en pojav, ki se bo šele zgodil po sprejemu tega zakona. In lahko vam rečem, da ti ljudje zelo trpijo. Trpijo zaradi stigme, in ne morete si predstavljati kako hudo je, če se ne moreš razkriti pred lastno materjo. Pred lastnim očetom. Če te je strah v službi. Skratka, nimajo enakih pravic in končno 20. decembra imamo redko možnost, da z eno malo gesto, z enim majhnim dejanjem spremenimo ogromno. Spremenimo ogromno v življenju teh

ljudi, ki sedaj nimajo enakih pravic, kot mi, ki smo heteroseksualni. Zato je treba 20. decembra oditi na volišča in seveda izbrati za. Kajti čas je za enakopravnost, o kateri že tako dolgo govorimo in čas je za. Hvala.«

Petrovčič (20:55): »Hvala lepa. *Zdej* smo na tribuni nasprotnikov. Z nami je Žiga Šorli, Krščanski socialisti Slovenije - Krekovi socialisti. Izvolite. Tudi komentarje, prosim.«

Žiga Šorli, Krščanski socialisti Slovenije - Krekovi socialisti (21:05): »Hvala lepa, Krščanski socialisti Slovenije smo proti zaradi, samo zaradi ene točke. In sicer to so posvojitve otrok. Pa dejmo se nekaj slepomišit, no, dejmo se nehat slepomišit, vi vse kar zahtevate v tem zakonu so posvojitve. Imate že *zdej* po sedanjem zakonu možnost registracije istospolnih partnerskih zvez in koliko je tega na leto? Deset. Samo deset primerov na leto. Ampak, po drugi strani pa *zdej* zahtevate, še posvojitve otrok. V redu. V redu. In *zdej* bomo mel istospolne družine. To se pravi, ko hočemo kandidirat na volitvah, moramo izpolnit kvote, toliko in toliko moških, toliko in toliko žensk. A *zdej* pa še za družine? A pri družini pa tega ne velja? Hvala lepa.«

Perovčič (22:14): »Hvala lepa. Družinska pobuda – Društvo za družini naklonjeno družbo, gospod Tomaž Merše.«

Tomaž Merše, Družinska pobuda – Društvo za družini naklonjeno družbo (22:22): »Lepo pozdravljeni. Mislim, da je treba jasno povedat, da na tem referendumu se sploh ne ukvarjamo s pravicami istospolnih, ampak z vsem ostalim, kar ta zakon prinaša in jemlje vsem drugim. In na to je treba opozoriti. To so hude posledice, ki jih prinaša ta zakon. Se pravi ni res, da se spreminja samo definicija zakonske zveze. Namreč s tem, ko se spreminja definicija zakonske zveze, v tretjem členu, na zvezo dveh oseb in se tudi tej zvezi dveh oseb daje pomen v zasnovanju družine, se s tem spremenijo tudi vsi, pomen, vseh ostalih členov v zakonu. To je zelo pomembno. Treba je vedet, a vsi člani v zakonu, ki se danes nanašajo na zakonsko zvezo dveh, moškega in ženske, se po novem, bi se nanašali na zvezo dveh oseb. To pa pomeni tudi spremembo pomena vseh drugih členov, še posebej tistih, ki se nanašajo na izobraževanje, kjer državi zakon nalaga, da mora izobraževalni sistem mlade pripraviti na skladno družinsko življenje. To danes povsem normalno razumemo, na življenje v družini, ki je utemeljena na zakonski zvezi moža in žene, po novem bo to pomenilo, pripravo na skladno družinsko življenje, ki ga lahko damo bolj v narekovaj, *ane*, v zakonski zvezi, ki je utemeljena v zakonski zvezi dveh oseb poljubnega spola. To pomeni, to ima hude posledice za vse in ogroža vse otroke, kar se bo kasneje v debati lahko še pokazalo. Hvala lepa.«

Petrovčič (23: 42): »Hvala lepa. Zavod božji otroci, gospa Norma Korošec.«

Norma Korošec, Zavod božji otroci (23: 46): »Pozdravljeni. Jaz sem tukaj, kot predstavnica vseh otrok, ki že živimo brez očeta, v ločenih družinah. Življenje brez očeta je zelo težko. To vidimo lahko tudi v pričevanjih, otrok, ki so živeli v istospolnih skupnostih v tujini. In ena gospodična Heather Berrick, iz Amerike pravi: »Očetova odsotnost je v meni ustvarila veliko praznino in vsak dan sem hrepenela po očetu. Mamino partnerko sem imela rada, toda še ena mama ne more nikoli nadomestiti očeta, ki sem ga izgubila. Če vi želite s tem, s temi posvojitvami, prikrajšat otroka za enega od staršev, za mamo ali za očeta, se meni zdi to zelo grob poseg v otrokove pravice, da živi z mamo in očetom. Zato odločno pozivam vse očete, dedke, brate, da zaščitijo svoje hčerke in sinove in brate in sestre, da se take stvari v naši državi ne bodo dogajale, da bo Slovenija dežela srečnih otrok, ki živijo z mamo in očetom. Najlepša hvala.«

Petrovčič (24:55): »Hvala. Gibanje zedinjena Slovenija, gospod Andrej Šiško.«

Andrej Šiško, Gibanje zedinjena Slovenija (25:05): »Danes je mednarodni dan človekovih pravic. In dejansko je velika sramota in ne rečem dobessedno katastrofa, da vaša televizijska hiša, TV Slovenija, na današnji dan sistematično izvaja diskriminacijo.«

Petrovčič (25:21): »Gospod Šiško, o referendumu. O referendumu, če lahko.«

Andrej Šiško, Gibanje zedinjena Slovenija (25:05): »O referendumu.«

Petrovčič (25:22): »O referendumu, če ne vam bom vzela besedo.«

Andrej Šiško, Gibanje zedinjena Slovenija (25:24): »O referendumski kampanji vi izvajate diskriminacijo. Organizatorje referendumske kampanje, ki smo tukaj zbrani in posedeni na dve tribuni, kot nekakšni navijači. Ste razdelili vi v dva tabora in dvema predstavnikoma ste dali osebne pravice ...«

Petrovčič (25:38): »Gospod.«

Andrej Šiško, Gibanje zedinjena Slovenija (25:40): »In vas obveščam, državljane in državljanke, volivce in volivke, da smo zaradi početja protizakonitega in protiustavnega, na policijsko postajo Ljubljana Center vložili kazensko ovadbo, zoper novinarje in novinarke televizija Slovenija. Poleg tega vi, kot javni zavod, katera dolžnost je zagotavljanje javnih informacij državljanom Slovenije ...«

Petrovčič (26:01): »Gospod Šiško, moram vam odvzet besedo. Hvala. Gremo naprej.«

Andrej Šiško, Gibanje zedinjena Slovenija (26:03): »Ne opravljate svojih dejavnosti in ne poročate ... človekovih pravic...«

Petrovčič (26:08): »Društvo za gibanje in trajni razvoj Slovenije, Trs, Lara Jankovič. Izvolite.«

*Lara Jankovič, Društvo Trs (26:12): »Hvala lepa. Papež je rekel, kdo sem jaz, da bi sodil. In jaz se tudi sprašujem, kdo sem jaz, da moram *zdej* soditi in presojudati. Jezus je menda tudi rekel, ljubi svojega bližnjega, tako kot ljubiš sebe. In mislim, da ni rekel, katerega spola ali spolne usmerjenosti. Jezus je tudi rekel, ne želi drugim, kar ne želiš, da se zgodi tebi. In zato si jaz želim, srčno, sprejemanja, spoštovanja, strpnosti in ljubezni. Ne, res ne hodim v cerkev. Ampak lahko rečem, da sem verna. In v teh vrednotah sem bila tudi vzgojena. In te vrednote srčno in iskreno tudi živim. In zato bi rada živela v neki družbi, kjer so enake možnosti in pravice za vse. Ker če bodo oni srečni, bom tudi jaz najbolj srečna. Slovenija je bila pred tem referendumom ena tistih evropskih držav, ki je dajala enake pravice vsem državljanom. S to pomembno vrednoto, vrednoto enakosti, je prišla okrog naprednih in demokratičnih držav. In s tem bi, kot družba samo pridobili. Saj sprejemanje sočloveka z vsemi njegovimi pravicami zelo pomembno za demokracijo. In naj tako prosim ostane. In mislim, da je res, čas je za.«*

Petrovčič (27:30): »Hvala lepa. SD, socialni demokrati, gospod Matjaž Nemec.«

Matjaž Nemec, SD (27:36): »Lep večer. Pozdravljeni tudi v mojem imenu. Vsem prisotnim. Res je, človek se nenehno bori proti samemu sebi, proti sočloveku, za svoje pravice. Nekoč so bile to delavske pravice do žensk, včasih so bile te različnih ras. Nismo edini, Slovenija je tista država Evropske Unije in med tistimi naj naprednejšimi, ki se bori za pravice, predvsem enakosti in enakopravnosti. Za nekatere je to pozno, za nekatere je to zgodaj. Ampak vselej moramo težiti, predvsem h temu, da se na nek način naučimo pogovarjati in predvsem spoštovanja, ne glede na naše nazorne poglede. Ampak kar se pa tiče tega zakona, dotika se en majhen deleč naše populacije, naše družbe. Na način, da nikomur ne jemlje nič. Ne meni, kot poročenemu možu, ne kot otroku, mati samohranilke, kot je simpatična gospa prejle povedala. Predvsem pa daje tistim, tisti mali manjšini, na nek način neke majhne pravice, kot so zdravstveno zavarovanje, po družinskem članu, ali pa nadomestilo za nego, ali pa vdovsko pokojnino. Govorimo o nekaterih malih segmentih, ki jih vsi že, ki vsi te pravice že imamo. Vsi to že poznamo. Ampak le en majhen delček naše populacije tega nima. Zakaj na nek način ne pomagati, da se bomo

počutili enakovredne, tudi tisti majhen segment naše populacije se bo počutil enakopraven, tako kot vsi mi. In dejmo se naučiti, predvsem se met radi in iskati v sebi enotnost. Hvala lepa.«

Petrovčič (29:11): »SMC, Stranka modernega centra, Saša Tabakovič. Izvolite.«

Saša Tabakovič, SMC (29:15): »Hvala za besedo. V stranki SMC seveda absolutno podpiramo novelo zakona, ker verjamemo, da je pravična in pravilna. Ljubiti nekoga po lastni izbiri in se seveda v dogovoru z ljubljeno osebo, zaobljubiti v dobrem in slabem, bi moralo biti dostopno vsem državljanom, ne glede na to, kakšna je njihova osebna okoliščina, iz katere seveda tudi izhaja spolna usmerjenost. Ljudje so danes v državi, prevečkrat se počutijo izključene, zaradi kakšnih drugih osebnih okoliščin in želim si, da bi živeli v letu 2016 živeli v državi, ki vključuje in ne izključuje. Jaz svojo izven zakonsko partnerko uživam, oziroma imam to srečo, da lahko uživam, sadove, tako pravic, kot dolžnosti skupnosti, ki nama zakonsko pripada. In seveda, kdo sem pravzaprav jaz, da bi to srečo drugim odklanjal. Oziroma jo oporekal. Ustava Republike Slovenije je človekoljubno naravnana. Takšna je z namenom, negujmo jo. Pravica do enakosti, je pravica v resnici do dostojanstva. Tako staršev, tako otrok, kot vseh nas, zato je prav, da 20. decembra odidemo na referendum in obkrožimo za, ker to je v resnici tisto, o čemer bomo 20. decembra odločali. Hvala.«

Petrovčič (30:28): »Hvala. Društvo za enakopravnost, gospa Andreja Lapuh Maležič.«

Andreja Lapuh Maležič, Društvo za enakopravnost (30:33): »Dober večer tudi v mojem imenu. Na referendumu se odločamo o svetu, v katerem bodo živeli naši otroci. Želim, da moj otrok živi v svetu sprejemanja, ljubezni in enakopravnosti. Družba je na izgubi za vsakega posameznika, ki ga ne vključi. Mislim, da je čas, da kot družba naredimo korak naprej in potrdimo novelo zakona. Mislim, da je čas za poroko za vse. Novela zakona daje zgolj tisto, kar je nujno dati. Pa še to, precej pozno, v primerjavi z velikim delom zahodne Evrope, s katero se tako radi primerjamo. Ničesar ne jemlje, nihče ne bo prikrajšan. Z novelo zakona bomo imeli vsi državljani in državljanke možnost, da se pred družino in prijatelji zaobljubimo osebi, ki jo imamo radi. Ne glede na to, katerega spola je. Čas je za enake pravice za vse. Ljudje smo si med seboj različni, a za nas morajo veljati enaki zakoni. Čas je za.«

Petrovčič (31:36): »Hvala. Spet se vračamo na tribuno, ki je proti zakonu. Gospod doktor Jože Medved iz Zavoda za pastoralno dejavnost, Pridi.com, komentar oziroma vaše stališče.«

Dr. Jože Medved, Zavod za pastoralno dejavnost (31:49): »Hvala lepa za besedo. Najprej bi rad povedal, omenjen je bil papež Francišek. Papež Francišek spoštuje vsakega človeka. In tudi

jaz se strinjam s tem. Vsak človek je, ima svoje dostojanstvo in je vreden spoštovanja. Vendar o družini papež govori popolnoma drugače. Pravi, družina, kakršno hoče bog, ki je sestavljena iz moža in žene in katere namen je dobrobit zakoncev pa tudi rojstvo in vzgoje otrok, uničujejo in nasprotujejo močni projekti, ki jo podpirajo ideološka kolonizacija. Jaz se popolnoma strinjam s tem. Jaz sem proti spremembi tega zakona, proti noveli. Iz enostavnega razloga. Ker jemlje pravice otrokom in naravni družini. Jaz prihajam iz družine, kjer imava z ženo Tatjano deset otrok. Jaz sem prepričan, da moji otroci in vsi ostali otroci potrebujejo očeta in mamo. Potrebujejo. Vsi govorite o ljubezni. Jaz mislim, da prava ljubezen, je vzgajati otroke z ljubeznijo. In ne želim, da tukaj vzgaja moje otroke, na način, ki je nasproten mojim vrednotam. Želim, da so moji otroci tisti, ki bodo vzgojeni v vrednotah, ki jih zagovarja moja družina. In še nekaj bi rad povedal. Ne predstavljam si, in ne želim si, če se nama z ženo kaj zgodi, da bi moji otroci, bi bili posvojeni s strani homoseksualnih, lezbičnih ali transseksualnih parov. Ne želim si tega. In si ne predstavljam. Zato vabim vse volivce, vse državljane Slovenije, da glasujejo proti zakonu na referendumu.«

Petrovčič (33:19): »Hvala. Klub Češplja, Klub za osamosveščanje spolne energije in zdravo spolnost, gospa Vesna Vilčnik.«

Vesna Vilčnik, Klub Češplja (33:30): »Jaz bi izkoristila najprej pač to možnost, da dam nekaj replik. Tamle najprej pametnemu gospodu na začetku, zelo pametno, tak je deloval. Govoril je o ljubezni, o ljubečem odnosu. Obstajajo tudi zelo ljubeči odnosi ljudi, ki jih imajo z mačko, psom, konjem. Hči in oče sta se zaljubila in trdila, da to ni nič takega, če imata skupaj otroka, ker imata zelo ljubeč odnos. Stranki piratom pravijo, da bi radi bili stranka prihodnosti oziroma da so. Prihodnost sloni na otrocih, če vprašate mene, na razplojevanju na razmnoževanju, na zdravi spolnosti. Tega pa homoseksualci in lezbijke žal niso zmožni. Razplojevanja namreč. Dva moška žal ne moreta skupaj narediti otroka. Prav tako ne dve ženski. Gospe Violeti, strah jih je v službi homoseksualcev, pravite, no nas pa je strah za službe. Ljubljana je Jankovičeva, to se ve. Grad je obarvan mavrično, imajo certifikate, službe so očitno samo še za homoseksualce in lezbijke v prihodnosti rezervirane. Gospe Lari, da papež ne sodi, preberite si kdaj Sveto pismo, preberite si evangelije. Če bi vas sedaj vprašala, koliko jih je najbrž ne bi vedeli. Drugače pa poslušamo tudi nadškofa Stanislava Zoreta, ki pravi, da je dopolnjevanje moškega in ženske edino, ki omogoča rodovitnost in temu sledimo. In še nežni gospod, ki govori o spoštovanju. Spoštovanja očetovstva in materinstva, to mi želimo braniti.«

Petrovčič (34:59): »Hvala. Svet katoliških laikov Slovenije, gospa Majda Ganzitti.«

Majda Ganzitti, Svet katoliških laikov Slovenije (35:10): »Pozdravljeni, tukaj poslušam samo o pravicah odraslih. Jaz pa bi povabila vse mame in očete, dedke in babice, tete in strice, žene in može, da se postavimo v bran za pravice otrok. Želim si, da bi naša dežela, lepa Slovenija, bila tudi dežela otrok, ki imajo neodtujljivo pravico, da bi otroci živeli v družini mame in očeta. Ta zakonik tega ne omogoča. Ampak popredmeti otroka, ki bo postal sredstvo za zadovoljevanje potreb odraslih. Daje potrebe odraslih oseb pred pravice otrok, ne pred potrebe, ampak pred pravice otrok. In papež Frančišek, ki ga je prej nekdo citiral, pravi, pravice otrok so nad vsemi pravicami. In s tem se popolnoma strinjam. Ta zakonik bo omogočal tudi umetne oploditve, bo omogočal nadomestno rojevanje otrok in vsi ti otroci bodo trgani iz najsvetejšega naročja matere. Ali kdo sliši ta krik, ki para srce? Povabim vas vse, da gremo na referendum in glasuje mo proti takemu zakoniku. Hvala lepa.«

Petrovčič (36:35): »Hvala. Gospod Franc Donko, izvolite.«

Franc Donko (36:42): »Lepo pozdravljeni tudi v mojem imenu. Tukaj sem kot predstavnik stroke, namreč sem socialni delavec in psihoterapevt. Iz z nasprotne tribune sem pričakoval vsaj kakšen strokoven argument, zato moram reči, da sem nad vašimi izvajanji izjemno razočaran. Kot samostojen, pa nastopam volivec, tukaj na referendumski kampanji zato, ker je z menoj skupina aktivnih državljanov, intelektualcev, sodnikov, učiteljev in socialnih delavcev, ki se zelo bojimo, kako bo tale homoseksualni LGBT lobi, skušal vnašati v vse pore družbe, kot smo že slišali, svoja pričakovanja. Torej zakonodaja, kot jo gospod Perše, gospod Princ in gospa Zevnik, lepo povedala, omogoča z majhnimi spremembami, ki jih prepoznavam, kot trojanskega konja, omogoča vstop vseh ostalih pravic homoseksualnemu lobiju, ki jih v tem trenutku vsi nasprotniki zanikajo. Zato pozivam vse državljanke, državljane, dajte te zadeve poučiti, se spoznat, kajti potem pot nazaj, v spreminjanje v normalnost bo zelo, zelo zahtevna. Zato prosim ne nasedajte sladkim zgodbam, leporečenju. Niti enega strokovnega argumenta nimajo in vse strokovne raziskave ostro zavrnejo vse trditve kolegov, od gospe Umek Marjanovič in vseh ostalih psihologov, ki svojo strokovnost žal prodajajo. Žal mi je, da sem strokovnjak na temu področju.«

Petrovčič (38:17): »Stranka mladih Zelene Evrope, SMS Zeleni, gospod Igor Jurišič, komentar in vaše mnenje. Izvolite.«

Igor Jurišič, SMS Zeleni (38:24): »V stranki mladih Zelenih Evrope najprej ugotovljamo, da se v kampanji, predvsem nasprotniki, oddaljujejo od vprašanja, o katerem bomo odgovarjali na referendumu. Pa si predstavljate, da bi nam na referendumu postavijo vprašanje ali

bi dovolili madžarski narodni skupnosti na njihovem območju govoriti v madžarskem jeziku? Pa verjamem, da tukaj med nami je morda redek, tisti, ki pozna več kot deset besed madžarsko, ne poznamo njihove kulture, ampak vseeno so manjšina. In seveda velika večina bi lahko zavrnila in bi lahko vse pravice ukinila. Tukaj pa govorimo o pravici neke druge manjšine. Sej referendum ni o tem, se ne sprašuje ali jih razumemo ali se strinjamo z njihovim načinom življenja, ali se strinjamo z njihovo kulturo. Ta referendum govori o manjšini in o tem ali bomo šli v nedeljo na referendum in bomo določeni manjšini, z glasom proti, odvzeli pravico, ki jim gre. Značilnost velikih narodov je ta, da spoštujejo manjšine. Sam verjamem v Slovenijo in verjamem, da smo Slovenci velik narod in zato pozivam vse tiste, ki bi radi pokazali tudi na referendumu, da smo Slovenci velik narod, da glasujemo za, da podpremo določeno manjšino. Pa čeprav je ne razumemo, pa tudi če se z njo ne strinjamo, saj ima pravice enake, kot jih imamo mi. In upam, da ne bodo nasprotniki dokazali, da smo Slovenci majhen narod, ker nismo. Vem, da smo velik narod in dajmo glasovat za.«

Petrovčič (39:51): »Hvala lepa. Društvo za širjenje političnega prostora Progresiva, Društvo progresiva, gospa Mojca Kleva Kekuš.«

Mojca Kleva Kekuš, Društvo progresiva (40:00): »Dober večer. Torej z novelo za katero bomo glasovali 20. decembra dejansko nikomur nič ne odvzemamo. Postavljamo Slovenijo na zemljevid 21. stoletja. Postavljamo se v leto 2015, kjer mavrične družine živijo med nami in kjer skoraj vsak od nas verjetno pozna nekoga, ki ima željo do ljubezni, do poroke in ne glede na to, s kakšnim partnerjem je. Glas za 20. decembra pomeni, da bomo začeli živeti v družbi, ki je strpna, ki je enakopravna, predvsem taka, ki bo poskrbela za neko manjšino. Za večino, ki bo dala glas za, bo s tem naredila en velik korak. Za manjšino, ki jim bo to ogromno pomenilo. Mislim, da se nam dejansko ne bo nič spremenilo. Želim si, da bi ostali, da bo ostal nivo razprave danes in tudi v prihodnje vsaj tak, da se ne žalimo eden drugemu ali nekoga samo zato, ker je drugače spolno usmerjen. Želim si poštenih argumentov, ne pa takih, ki so prirejeni za stran za ali proti, ampak predvsem pa si želim, da se vsi pogovarjamo za pravice otrok, ker gre tukaj tudi za pravice otrok, ampak iz našega vidika gre to za nujti možnost živeti v ljubezenski družini, kjer jih imajo vsi radi, ne glede na to ... in samo še argument glede vrednot. Vrednote v družini in svoje otroke naučimo starši, ali so to istospolni ali so to heteroseksualci.«

Petrovčič (41:32): »Hvala lepa. DeSuS, Demokratična stranka upokojencev Slovenije, gospod Peter Vilfan.«

Peter Vilfan, DeSuS (41:36): »Lep pozdrav vsem. Torej jaz bom na tem referendumu 20. decembra seveda glasoval za. Tako kot sem glasoval za, tudi ko smo ta zakon sprejemali v parlamentu in sicer zato, ker ta zakon nikomur ničesar ne jemlje, ta zakon ničesar ne ukinja, in ta zakon nikogar tudi ne *priviligira*. Gre preprosto za to, da se izenačijo pravice manjšine s pravicami večine. Tudi tradicionalna družina ni ogrožena s sprejetjem tega zakona. Pa bom povedal na svojem primeru. Jaz sem 37 let poročen in ko sem tisti večer prišel domov, ko smo sprejeli ta zakon v parlamentu. Sem še vedno spal s svojo ženo in ko sem se zjutraj zbudil je moja hčerka še vedno imela očeta in mamo, moja dva vnučka pa še vedno babico in dedka. In to se seveda ni spremenilo, in se tudi absolutno ne bo spremenilo tudi po 20. decembru, ko verjamem, da bo ta zakon tudi dokončno uveljavljen. Pa še nekaj o posvojitvah. Videli smo podatek, čez 500 parov čaka na posvojitve, samo 13 otrok je bilo dano v posvojitve. Nobenega privilegija ne bodo dobili tudi istospolni pari, samo možnost, da se uvrstijo na ta spisek. In glede na to, koliko parov se posvoji v Sloveniji na leto, jaz mislim, da minilo še *veliko veliko* časa in *veliko veliko* let, še lahko rečem na žalost, da bo prvi istospolni par res lahko posvojil, oziroma zares posvojil kakšnega slovenskega otroka.«

Petrovčič (42:57): »Hvala lepa. Solidarnost za pravično družbo, gospod Uroš Lubej.«

Uroš Lubej, Solidarnost za pravično družbo (43:05): »Lepo pozdravljeni. Nekaj besed bi rad namenil tistim, ki jim poroka pomeni neko vrednoto. Tudi zame je poroka nekaj svetega, nekaj zvišanega. Je najvišja oblika med dvema osebama, je temelj naše civilizacije in je temelj naše kulture. Svoje dekle sem imel rad, zato sem jo zaprosil. In poročila sva se. In jaz si ne morem predstavljati, da bi živel v svetu, v katerem bi nama bilo to prepovedano. Ali pa v katerem bi imel samo to priložnost, da se grem registrirati na nek urad, v neko nadstropje, v neko pisarno nekega uradnika in se tam priglasim, registriram, kot da bi šlo za priglasitev voznškega dovoljenja, ali pa za registracijo neke stvari, neke živali, neke rastline, nečesa kar nima duše. Ampak na žalost v takem svetu mi živimo. Med nami so ljudje, ki se imajo radi na popolnoma enak način, kot se imamo radi mi. Kdo je lahko proti temu, da se dva človeka, ki se imata rada lahko poročita. Mi smo Evropejci, lahko smo liberalci, lahko smo socialisti, lahko smo konservativci, ampak kdo je lahko proti temu, da se dva človeka, ki se imata rada pred svojo družino, pred svojimi prijatelji, pred sorodstvom in pred celim svetom poročita. Hvala lepa.«

Petrovčič (44:31): »Hvala. Vračamo se na tribuno nasprotnikov, prosim za komentarje in vaša stališča, gospa Angela Likovič.«

Angela Likovič (44:43): »Lep pozdrav. Ni dolgo, kar smo slišali, da zakon nam nič ne jemlje. To je resnično zelo velika laž. Nam zakon ogromno jemlje. Vsi vemo, da nismo več možje, žene, ne straši, ne otroci, in tako naprej. Še to, poglejte, vsi ki smo tukaj zagovarjamo otroke. Zakaj sem jaz šla v volilno kampanjo, vsa leta sem živela za otroke. Bila sem 18 let ravnateljica. In se tudi *zdej* borim za otroke, da bodo imeli očeta in mamo. In vi govorite o poroki. Poroka je neko slavje. Kar *nardite* ga, pa dajte plesat pa se veselit. Sklepat zakonsko zvezo je pa nekaj drugega. In zakonska zveza dveh homoseksualcev ali lezbičnih parov ni v skladu s človekovimi pravicami. To je govorilo tudi Evropsko sodišče za človekove pravice. Za to se ne morete imeti zakonske zveze, ne morete ustanoviti dve lezbijki, dva homoseksualca otroka, ker otroka lahko spočneta samo mož in žena, oče in mati. Otroci rabijo očeta in mamo. In zato bodite vsi, da ne bo ta zakon, ki ima grozne posledice tudi na področju šolstva in povsod, glasujte proti. To ne smemo *dovolit*, da se to Sloveniji zgodi.«

Petrovčič (46:03): »Hvala. Zavod Živi na polno, doktor Janez Cerkovnik.«

Doktor Janez Cerkovnik, Zavod Živi na polno (46:11): »Dober večer vsem. Jaz bi rad začel z eno kratko zgodbo. Danes zvečer, ko sem odhajal od doma, je eden izmed mojih sinov. Imam 5 otrok, namreč. Stekel h meni v objem in rekel ati ponosen sem nate. Dej povej vsej Ljubljani in vsej Sloveniji, da mi nočemo izgubiti atije in mamice. Ja. In tukaj je bilo sedaj omenjeno šolstvo. Vi tihi preobrat načrtujete že nekaj časa, jaz imam tukaj, recimo... *ne ne*, konkreten dokaz. Knjigo Šola in vrtec skozi ogledalo. Priročnik za vrtec, šole in starše. Knjiga je bila natisnjena 2004, pred desetimi leti. Proti zakonito, proti zakonito, ste notri vnesli že poglavja, ki... poglavja Družba, kritično mišljenje, dejavnost in strpnost, kjer je poglavje Vzgoja o istospolnosti. Kje so tukaj avtorji, kje so tukaj recenzenti? To je izšlo s sofinanciranjem Ministrstva za šolstvo, prosim lepo. Torej jaz, kot oče se lahko upravičeno bojim, kaj se bo dogajalo. Ker namreč to se očitno že dlje časa pripravlja. To je ena stvar. Torej lahko se bojim za otroke že kaj se danes dogaja v šoli. Namreč bom prebral kakšen stavek ...«

Petrovčič (47:39): »Gospod, sedaj vam je čas že potekel. Lahko kasneje. Hvala lepa. Društvo Davkoplačevalci se ne damo. Jakob Štrbenk.«

Jakob Štrbenk, Društvo Davkoplačevalci se ne damo (47:47): »Lepo pozdravljeni, hvala lepa za vabilo v studio. Jaz sem prišel danes, kot oče, kot mož. In predvsem, kot državljan Republike Slovenije in tudi kot njen davkoplačevalec. Veliko se je govorilo o papežu Frančišku pa naj ga še jaz dodam. Papež Frančišek je rekel, kdo sem jaz da bi sodil, če je oseba gej. Nič nimam

proti homoseksualcem. Imam pa veliko proti homoseksualnemu lobiju. Namen lobija je uničenje družin. Poglejte tukaj, *pardon*, je številka 23 milijonov EUR davkoplačevalskega denarja so LGBT, tako imenovane organizacije za človekove pravice prejele od države. Z namenom, jasnim namenom, da se zakonska zveza uniči, da se vzame pravica otroku do očeta in matere. Na referendumu imamo možnost, da se proti temu davkoplačevalci Slovenije borimo. Zato vse pozivam, da gremo in glasujemo proti. Hvala.«

Petrovčič (49:03): »Hvala. Zeleni Slovenije Vlado Čuš.«

Vlado Čuš, Zeleni Slovenije (49:11): »Lep dober večer vsem. Zeleni Slovenije jasno sporočamo. Posege politike v družino ter položaj otrok naj kolikor je mogoče posnemajo naravo. Ko uporabljamo strokovne argumente v primeru te novele družinske zakonodaje, vsekakor Zeleni ugotavljamo, da je zadeva sporna. In to trikrat. Prvič vsebinsko ne vemo, kakšne bodo posledice za otroke, drugič narava deluje drugače, kot želi vladajoča koalicija in njeni prišepetovalci. In tretjič narava in njeni otroci niso bili udeleženi v postopku priprave sporne zakonodaje. Ker pravičnost nikoli ne moremo razporediti na stopnje, v tem primeru ta ni bila upoštevana. Zato je potrebno na referendumu glasovati proti. Sporočilo slovenski vladi, stopnja tveganja revščine v Sloveniji v letu 2014 je znašala dobrih 15%. Če od dohodka odštejemo še pokojnine je ta še dodatno višja. Vemo kako to vpliva na kakovost življenja otrok in mladostnikov. Poziv Zeleni Slovenije slovenski vladi je naslednji, zagotovite pogoje za zmanjšanje socialne izključenosti in materialne prikrajšanosti otrok. Cilj pa mora biti jasen, noben slovenski otrok ne sme biti lačen, ali kakorkoli zlorabljen.«

Petrovčič (50:39): »Hvala. Hvala lepa. Vračamo se na tribuno za zakon. Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, gospod Klemen Mesarec.«

Klemen Mesarec, ŠOU v Ljubljani (50:49): »Pozdravljeni, torej v študentski organizaciji Univerze v Ljubljani, podpiramo zakon, ker menimo, da je prišel čas, da se izenači pravice vseh državljanek in državljanov Republike Slovenije. Smo tudi mnenja, da je ljubezen tista osnova, tiste družine, in ljubezen ne izbira ne spola, ne spolne usmerjenosti. Velikokrat slišimo »za otroke gre«, da. Gre za otroke, ampak te otroci smo mi, mladi študentje. In mi imamo pravico, da izbiramo v kakšni družbi bomo živeli. In mi mladi želimo živeti v bolj egalitarni družbi, družbi, ki ne obsoja posameznikov, na podlagi njihove spolne usmerjenosti, religije, barve kože ali česarkoli drugega. Menimo, da se o mladih, ne sme odločati brez nas, zato mladi odidimo na volišča in 20.12. glasujemo za. Glasujemo za to, da bo letošnji božič, božič za vse družine. Hvala.«

Petrovčič (51:42): »Hvala. Kampanja za vse družine, gospa Milena Hudej.«

Milena Hudej, Kampanja za vse družine (51:53): »Sem poročena, in mati treh otrok ter imam štiri vnuke. In bom glasovala za zakon, ker uveljavlja enakost pred zakonom, ki jo do slej istospolno niso imeli in ker poročenim ženam in možem ničesar ne jemlje. Jaz, ki sem poročena in bom še vedno žena in moj mož bo moj mož in vse bo ostalo isto. Med nami živijo različni ljudje, tudi isto spolno usmerjeni. Tudi ti so ljudje, vsi si zaslužijo, da so enakopravni. Kar jim zagotavlja tudi naša ustava. In to je v skladu tudi z zgodnjim krščanskim izročilom, ki pravi, da so pred bogom vsi ljudje enaki. Z istospolno usmerjenost sem se v resnici srečala šele pred 4 leti. Ko mi je moja hči razkrila, da je lezbijka. Z njo sem imela vedno zelo dobre odnose, saj je čudovit človek. Zdi pa se mi, da je to razkritje še okrepilo najine vezi. Preko nje sem spoznala, kar nekaj istospolno usmerjenih deklet in fantov. In moram priznati, da so vsi, ki sem jih spoznala dobri in plemeniti ljudje. Istospolna usmerjenost ni nenaraven in tudi ne bolezenski pojav. In tudi ne samovolja, ali eksces. Temveč je rezultat naravnih zakonitosti ali če hočete božje volje. Vsaki materi ...«

Perovčič (53:20): »Hvala.«

Milena Hudej, Kampanja za vse družine (51:21): »In očetu, tudi ...«

Perovčič (53:20): »Hvala. Je potekel čas. Žal. Ker merimo. Se vračamo na tribuno proti. Civilna pobuda Spoštovanje različnih, doktorica Andreja Poljanec.«

Doktor Andreja Poljanec, Civilna pobuda »Spoštovanje različnih« (53:36): »Lep pozdrav, hvala za besedo. Zelo me boli, ker čutim, da so tukaj nezadovoljene en potrebe odraslih. In da za zadovoljevanje teh potreb, bi najrajši prodali otroke. To je enostavno, milo rečeno zloraba. Otrok ni pravica in nikoli ne bo pravica, otrok vedno je dar. Niti vsem heteroseksualnim zakonskim skupnosti, ali pa kakor koli, ni vedno dan. Izguba občutka pravičnosti, ki bo s tem nastala v državi, izguba občutka varnosti, da bomo sprejeli tako nemoralen zakon, bo zamajala osnovne temelje slovenske družbe. Vzet otroku očeta in mamo, ki jih nosijo v vsaki svoji celici telesa, je krivica, ki je dolgo generacij ne bomo moral popraviti. Če se bomo tega lotili na tak način. Ljubezen ima zelo različno globino. Velik danes o njej govorimo, ampak nobena raziskava še ni uspela ugotoviti ali lahko en določen način ljubezni, ki je posebej edinstven za skupnost očeta pa mame, data enostavno samo oče in mama. In to tiste dva, ki sta bila za tega otroka namenjena. In tega enostavno ne moremo spremeniti in zato se moremo potruditi, da bo ostalo, kot osnovni gradnik družbe.«

Petrovčič (55:14): »Hvala lepa. Zavod za kulturo ... za družino in kulturo življenja, gospa Mojca Belcl Magdič.«

*Mojca Belcl Magdič, Zavod za družino in kulturo življenja (55:23): »Dober večer in hvala za besedo. Najprej moram povedati, da se tudi jaz strinjam z gospodom Francijem Donkom, ki pravi, da v tej debati malo pogrša tehtne argumente, strokovne argumente. Tudi jaz sem malo več pričakovala, ampak zgleda, da danes ne bomo slišali takih besed. Kaj mene moti danes? Oziroma glede spremembe Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je tole, da se zakon sklepa med dvema osebam. Namreč delam doktorat iz teorije spola in to zadevo zelo dobro poznam. Kaj je namen teorije spola? Namen je brisati spol. In v tem zakonu je to čisto očitno in čisto jasno. Briše se spol, govorimo o dveh osebah in ne več o moškosti in ženskosti, o moški in ženi, o možu in ženi. Teorija spola govori, da si je družba izmislila moškost in ženskost. Teorija spola govori, da si je družba izmislila moško in žensko identiteto. Teorija spola govori, da si je tudi družba izmislila privlačnost med moškim in žensko. In tako naprej. In te absurde. Te neumnosti. In te nesmisle, bodo tudi učili naše otroke. Učbenik Ljubezen je ljubezen je že *sprintan*. In govori stavke, da naj si otroci ponavljajo, jaz nisem ne moški, ne ženska. In tako naprej. Proti, proti.«*

Petrovčič (56:55): »Hvala lepa. Naprej Slovenija, gospod Egidij Kozjek, izvolite.«

*Egidij Kozjek, Naprej Slovenija (57:01): »Ljube Slovenke, dragi Slovenci in najdražji otroci. Danes se vam bodo razjasnila vremena. Mi danes sploh ne bi sedeli tukaj, če bi Evropski komisar za okolje opravljal svoje delo. Janez Potočnik. V letu 2014 ga je okoljska ministrica, norveška tožila, da naj zniža raven ... oziroma hormonski motilci so tisti, ki so privedli do te zmede človeštva. Doktor Frederick von Sall, profesor biologije na Univerzi v Missouriju, v Združenih državah Amerike, je kot raziskovalec na področju razvojne biologije, preučuje učinke naravnih hormonov in sintetičnih kemikalij, hormonske... s hormonskim delovanjem, pri izjemno nizkih koncentracijah. Njegove raziskave so pokazale, da lahko že zelo majhne koncentracije hormonov spremenijo razvoj reproduktivnega sistema živali. Učinki so grozljivi. Kje jih dobimo? Opazili smo spremembe v delovanju prostate, razraščanje žlez v prostati zarodka in proizvodnji semenske tekočine v modih. To si boste prebrali vi in *Laraz* je tudi rekel, bolje da si navežete mlinski kamen, kot da pohujšate enega izmed mojih otrok.«*

Petrovčič (58:36): »Hvala lepa. Torej, spoštovane in spoštovani, prišli smo do trenutka, da preštejemo. Tribuna, ki je proti je izkoristila 28 minut, 46 sekund, tribuna, ki je za 21 minut 16

sekund, torej, dajemo možnost 30 sekundnih replik. Tribuni, ki je za, dokler ne izenačimo časa. Izvolite. Gospod Ljubej. Ste dvignili karton. Izvolite, ja. Mikrofon.«

Uroš Lubej, Solidarnost za pravično družbo (59:05): »Hvala lepa. Zdej zelo veliko govorimo o pravicah otrok, ampak pozabljamo na otroke, ki mogoče v tem trenutku postajajo mladostniki in si ustvarjajo neko identiteto. In določen procent teh otrok, si ustvarja identiteto, ki je drugačna, od tako imenovane normalne identitete. In oni so *zdej* v eni zelo veliki stiski tukaj, ko slišijo, da so manj vredni, da nimajo enakih pravic, da ljubezen za njih ni enaka, kot za nas in da poroka za njih ni možna. Hvala lepa.«

Petrovčič (59:36): »Gospa, Tomič Violeta, izvolite.«

Violeta Tomič, Stranka Trs, članica koalicije Združena levica (59:40): »Ja, hvala za besedo. Tukaj smo slišali, da je premalo argumentov. Gospod psiholog je govoril, da nimamo podatkov. Ampak *lejte*, slovensko sociološko društvo je ugotovilo, da ni nevarnosti, nobenih za otroke. Oddelek za psihologijo na FF UL, oddelek za psihologijo in andragogiko in pedagogiko, oddelek za sociologijo, center za socialno psihologijo FDB-ja. Skratka imamo veliko mnenj, ki govorijo o tem, da otroci v istospolnih skupnostih niso prikrajšani. Hvala.«

Petrovčič (1:00:14): »Hvala. Gospod Tabakovič.«

Saša Tabakovič, SMC (1:00:17): »Hvala za besedo. Res je, za otrokov razvoj sta potrebna, je potreben najmanj en starš, ki je potem otroku omogočal varno, ljubeče, kvalitetno okolje, kjer bi potem lahko ta otrok lahko razvijal, ustvarjal vse tiste potenciale, ki so mu bili ob rojstvu dani. Zato lahko že danes samska oseba posvoji otroka, ko pravzaprav nasprotna stran govori o ultimativnosti dvostarševskih družin. Tudi ni res, gospa Zevnik to zelo dobro ve, da lahko pravzaprav že danes stari starši v primeru, da otrok umre pridobijo ekskluzivno pravico, da...«

Petrovčič (1:00:49): »Ja. Izvolite.«

Lara Jankovič, Društvo Trs (1:00:53): »Da povem jaz naprej.«

Petrovčič (1:00:54): »No pa dejte.«

Lara Jankovič, Društvo Trs (1:00:55): »Če starš umre. Če starš umre lahko stari starši poskrbijo za krvništvo in tako ali tako lahko tudi oni pač poskrbijo za njega. Absolutno. Prvi. *Zdej* če sem

že jaz dobila na hitro besedo, lahko rečem samo na hitro gospe Vesni, da poznavanje evangeli-jev in to, da hodiš k maši vsako nedeljo, mislim, da še ne pomeni, da človek živi po krščanskih vrednotah. Hvala.«

Petrovčič (1:01:24): »Hvala. Gospa. Izvolite.«

Milena Hudej, Kampanja za vse družine (1:01:29): »Jaz bi sosednji strani rada povedala tole. Da se vsaki materi in očetu, se lahko zgodi, da bodo dobili otroka, ki bo istospolno usmerjen. Zato je prav, da podpremo ta zakon.«

Petrovčič (1:01:46): »Hvala. Izvolite.«

Melani Centrih, Društvo Dih – enakopravni pod mavrico (1:01:50): »Jaz pa se obračam na gledalce današnjega soočenja in sporočam, da sem ena izmed tistih mater, ki ima otroka geja. In nisem vedela, da ga bom rodila. Obračam se na njih in jim sporočam, da je čas za, da gremo na referendum in da po 20. decembru ne bo več sprenevedanja ali za poroko ali ne za poroko. Vabim vse, ki razumejo, tiste, ki so v manjšini, da se 20. decembra referenduma udeležijo.«

Petrovčič (1:02:23): »Hvala. Imate še kakšen komentar?«

Roman Jaklič, Zavezništvo Alenke Bratušek (1:02:23): »Omenjeno je bilo strokovna mnenja. Jaz pa moram reč, da kot univerzitetni diplomirani pedagog, da seveda raziskav o ljubezni očeta in mame nisem bral. Sem pa bral veliko raziskav, ki govorijo o tem, da otrok, ki je v ljubeči in skrbni družini in ta je lahko seveda dveh moških, dveh žensk, enega starša, moškega in ženske. Se pravi poročenih in nas, ki živimo v izven zakonski skupnosti. Da otroci v takih skupnostih seveda se razvijajo in imajo boljše predispozicije, kot pa ostali.«

Petrovčič (1:03:05): »Hvala. Gospod, Andree.«

Rok Andree, Piratska stranka Slovenije (1:03:08): »Jaz bi rad še dodal, mogoče eno zelo zanimivo zadevo. Mi se pogovarjamo kako je Slovenija zbirokrizirana država, kako je ogromno zakonov, ogromno podzakonskih aktov. Vendar tukaj se pogovarjamo o spremembi 4 členov, skupaj mogoče 10 besed. Tukaj pravimo kako bo imelo to blazne posledice. Vsaka stvar, ki jo vi opisujete je pokrita s svojim zakonom, in svojimi podzakonskimi akti in ena sprememba, ki pokriva poroke, tega ne more vsega podret.«

Petrovčič (1:03:39): »Hvala. Izvolite.«

Igor Jurišič, SMS Zeleni (1:03:44): »V Stranki mladih Zeleni Evrope, res, ta zakon celo razumemo in prav za to pozivamo, da se glasuje za. Namreč argumenti, ki jih slišim iz druge strani, da bo tale zakon vzel otrokom očeta in mamo. To zveni, kot da bo sedaj nekdo prišel in bo družini vzel otroka in ga peljal k enemu istospolnemu paru. Mislim dajte prosim ne zlorabljat otrok za svoje politične namene. Hvala.«

Petrovčič (1:04:14): »Hvala lepa. *Lejte* predlagam, da *zdej* pogledamo *insert* naslednji in sicer kako so se ta vprašanja reševala in kako so urejena v svetu.«

Posnetek (1:04:23): »V Evropi so letos pravice istospolnih in raznospolnih parov izenačili na Finskem, Grenlandiji in Irskem, ki je postala 12 evropska država, ki dovoljuje poroko dveh žensk ali dveh moških. Od junija letos je po odločitvi Vrhovnega sodišča v Združenih državah Amerike prepoved istospolnih porok neustavna in jo morajo odpraviti tudi zvezne države, ki je še niso. Takšne poroke so legalne v večini mehiških zveznih držav, Kanadi, Braziliji, Argentini, Južno Afriški Republiki, Novi Zelandiji in Avstraliji. Če več je takih, ki dovoljujejo registracijo istospolnih partnerstev. 21 držav dopušča posvojitve otrok tudi nebiološkim staršem v isto spolnih zvezah. Vendar različno. Na Irskem pri izbiri bodočih staršev, odloči biološka mati. Večina držav sicer dopušča, da enako spolni pari posvojijo otroke, a sta denimo Nemčija in Estonija, to omejili in ne dovolita neposredne posvojitve obema nebiološkima enako spolnima staršema. V Nemčiji in Franciji zakon prav tako ne predvideva umetne oploditve matere pri lezbičnih parih. V večini afriških in arabskih držav so istospolne poroke nemogoče. Za homoseksualne odnose je ponekod določena zaporna ali celo smrtna kazen. Rusija je junija 2013 v imenu zaščite otrok prepovedala kakršnokoli promocijo homoseksualnih razmerij, v nasprotnem primeru grozi s kaznijo in tujcem z izgonom.«

Petrovčič (1:06:13): »Dobro. 50 sekundne replike, izvolite.«

Metka Zvenik (1:06:18): »Piratski stranki - ni res, da se samo nekaj malega spreminja. Naš zakon govori o vsem, o posvojitvah, o rejništvu, o pač... tudi o šolski vzgoji, o zdravstveni vzgoji, zato so možne tudi oploditve. Torej jemlje nam večini. Skrbništvo, ki ga omenjajo. Skrbništvo je popolnoma drugačen institut od posvojitve. Začasen in ekonomske narave. Gospe Centrih, ki pravi, da bi sicer ona tudi bila babi, da bi rada imela otroka, če bi ga njen fant nekje dobil. Ampak gospa Centrih, ne mojih vnukov. In v četrtem delu, bi rada omenila kar je rekla gospa Tomič. Z enim malim dopolnilom boste ljudje rekli za. Bodite proti, ker je to dopolnilo tisto, ki je proti nam večini.«

Petrovčič (1:07:17): »Gospod Roman Vodeb.«

Roman Vodeb, Levičarji za pravice otrok do očeta in matere (1:07:20): »Torej, *lejte* zakon nikomur nič ne jemlje. Pa kakšna neumno sklepanje je to. Če pedofili dobijo svoje pravice, zakon nikomur nič ne jemlje. Dejte ena plus ena v dve seštet. Analitično sklepanje svoje da...«

Petrovčič (1:07:35): »Ja, jaz bi vas prosila, da ... ja.«

Roman Vodeb, Levičarji za pravice otrok do očeta in matere (1:07:38): »*Lejte* ni sovražni govor... to je *poučitev*, kako se analitično sklepa. Ker nimate analitičnega sklepanja. *Lejte* štirinajsti člen Ustave pravi, ne o človekovih pravicah, ne. Pravica žensk ni, da postane oče. Pravica moških ni, da tekmuje v ženski konkurenci v športu, ni vse človekova pravica. Sta ekskluzivne pravice enega spola. Ekskluzivne. In ne se sklicevat na štirinajsti člen Ustave, ker to... to je posledica fenomenologije, ki se ji reče feminizem. To je nora ideologija.«

Petrovčič (1:08:11): »Dobro. Gospod Matjaž Lulik.«

Matjaž Lulik, SDS (1:08:15): »No, tokrat ne bom govoril v imenu stranke za začetek. Ampak, kot evangelijski kristjan. Zaradi tega, ker je bilo velikokrat omenjeno Sveto pismo, papež Frančišek in tako naprej. Gledalce vabim, da si preberejo prvo pismo Rimljanom, predvsem od 24 do 28 vrstice. To bodo preverili... živimo v internetni dobi in si lahko vse...«

Petrovčič (1:08:38): »Dobro. Nadaljujte.«

Matjaž Lulik, SDS (1:08:40): »Preverijo. Ja. Drugače, kar v naši stranki skrbi in kar mene osebno skrbi. So posledice, predvsem posledice, ki bi se nanašale na vzgojno-izobraževalni proces. Takega eksperimenta slovenski narod ne potrebuje.«

Petrovčič (1:09:01): »Hvala. Gospa Ljudmila Novak.«

Ljudmila Novak, Nova Slovenija (1:09:04): »Na nasprotni strani nenehno govorijo, da smo mi nestrpni do istospolno usmerjenih. Jaz nisem nestrpna in ne želim biti nestrpna. In želim, da se njihov pravno-socialni status uredi. Vi jih pa pogosto zlorabljate za propagando neke ideologije, ki bo škodovala slovenskemu narodu. Že prej smo ugotavljali, kakor hitro se popolnoma vse izenači se bo... in potem v nekem členu pravi, da mora država poskrbet za primerno vzgojo in izobraževanje, bo prišlo do spremembe učnih načrtov. In si ne predstavljam neke vzgojiteljice ali učiteljice, ki bo morala učiti nekaj, s čimer se ne bo strinjala. In starše, ki bodo šokirani, kaj učijo njihove otroke. Zato je danes čas, da glasujemo proti in to preprečimo.«

Petrovčič (1:09:55): »Hvala. Gospod Žiga Šorli.«

Žiga Šorli, Krščanski socialisti – Krekovi socialisti (1:10:01): »Krščanski socialisti Slovenije smo že opozorili. In tudi jaz v torek v spletni klepetalnici nismo proti istospolnim partnerskim zvezam. Istospolne partnerske zveze so zelo redke v Sloveniji. Vendar, če bomo pustili, da se razmahne ta liberalizem, ta liberalizem nečloveških odnosov, kot ga hoče začeti, kot ga hočejo začeti zagovorniki tukaj potem, žal mi je Slovenci, glasujmo proti, ker smo Slovenci. Hvala lepa.«

Petrovčič (1:10:48): »Hvala. Gospod Tomaž Merše.«

Tomaž Merše, Družinska pobuda, Društvo za družini naklonjeno družbo (1:10:51): »Z druge strani je bilo zelo veliko slišat o enakopravnosti pa da bi se *zdej* uvedla enakopravnost. Ni res. Ravno nasprotno je. Ta zakon ustvarja iz enakopravnih državljanov, dela otroke prvorazredne in drugorazredne. Tiste, ki smejo imeti očeta in mamo in tiste, ki si jih načrtno prikrajša za očeta in mamo. Drugič, kar se tiče enakopravnosti pred zakonom. Pred zakonom in zakonski zvezi smo popolnoma vsi enaki pred zakonom. Vsi lahko pod enakimi pogoji sklenemo zakonsko zvezo in enako lahko vsi, pod enakimi pogoji sklenemo istospolno partnersko skupnost. Kakor si pač kdo izbere. Tako da tukaj, da sedaj, da je kakršna koli neenakopravnost med ljudmi, ki imajo človekove pravice, ni res. In še tretjič, kako lahko izkazujete tako nepoznavanje zakona, da ne veste, da če se prva temeljna določba spremeni, da to vpliva na vse člene, ki se na to določbo nanašajo. Jaz ne vem kako ste lahko tako neprosvetljeni.«

Petrovčič (1:11:45): »Hvala. Gospa Norma Korošec.«

Norma Korošec, Zavod božji otroci (1:11:49): »Jaz bi opozorila na zelo hudo zlorabo študentske organizacije, ki zastopajo mnenja vseh študentov. Ker jaz osebno in mnogi moji prijatelji in tudi mnogi drugi študentje, ki si zaradi ideološke opredeljenosti do določenih fakultet ne upajo izpostavljati. Sem proti in vam to jasno povem. Prosim, da se študentska organizacija ne več opredeljuje v imenu vseh študentov, ker nismo, glede tega očitno vsi enakega mnenja.«

Petrovčič (1:12:20): »Dobro.«

Norma Korošec, Zavod božji otroci (1:12:21): »Druga stvar, ki sem jo še želela povedati je pa to, da je Niche, veliki mislec, ki je trdil, da je bog mrtev povedal tole misel: »O Evropa, še enkrat utegne neznanška neumnost zagospodovati nad teboj in te odnesti. In pod njo ni skrit noben bog, samo ideja. Moderna ideja.« Je to teorija spola?«

Petrovčič (1:12:45): »Hvala. Gospod Šiško.«

Andrej Šiško, Gibanje Zedinjena Slovenija (1:12:49): »V Gibanju Zedinjena Slovenija smo absolutno proti noveli tega zakona, ker je napisana katastrofalno slabo. Ta novela govori, da je zakonska skupnost po novem skupnost dveh oseb. V pravu pa poznamo pravno osebo in fizično osebo. In ker to v zakonu ni definirano se lahko poročita, hipotetično sinica in drugi DNO, kot pravna oseba in na drugi strani, fizična oseba, Karolina Kresal na primer. A se vam zdi, tak zakon normalen in so ljudje v tem Državnem zboru norčujejo iz državljanov in državljanek Republike Slovenije? Da sprejemajo v našem imenu takšno zakonodajo. To je sramota gospe in gospodje. Zato je treba glasovati proti, tako neumnim zakonom. Hvala.«

Petrovčič (1:13:33): »Hvala lepa, gospod Šiško. Gremo na stran za. Gospod Roman Jakič.«

*Roman Jaklič, Zavezništvo Alenke Bratušek (1:13:38): »Poglejte, najprej je potrebno na nek način izraziti nek protest, ker je nedopustno istospolno usmerjene pare enačiti s pedofilstvom. In moram reči, da je to zame bilo... ne... čez rob, čez rob. Ampak gremo nazaj. *Lejte*, če želimo živeti v pravični, enakopravni družbi. Družbi, ki zagotavlja enake možnosti za vse in če nam na drugi strani. Ne kot politika, ampak ljudje, ki smo starši, stari starši, tete, strici, do neke zaobljube, do neke ljubezni. Do odgovornosti, do zvestobe ne nazadnje, in predanosti. Potem ni dvoma, treba je iti in potrditi ta zakon.«*

Petrovčič (1:14:26): »Hvala. Gospod Rok Andree.«

*Rok Andree, Piratska stranka Slovenije (1:14:30): »Jaz predlagam, da to debato, o tem kakšne bodo posledice prekinemo s tem, da enostavno nagovorimo vse gledalce. Imamo *google*. Prosim, pojdite si pogledati točno, kateri štirje člani se spreminjajo. Poglejte si preostanek tega zakona in si sami ustvarite mnenje na kaj vse bo to vplivalo. Predvsem pa si pogledajte tudi, če je kje tam notri omenjeno, kaj bomo učili otroke.«*

Petrovčič (1:14:58): »Hvala. Gospa Melani Centrih.«

Melani Centrih, Društvo Dih – enakopravni pod mavrico (1:15:02): »Jaz ne priznavam tega, da sta moje dva sinova v enakopravnem položaju. Sama sem 42 let poročena, imam družino, moža, dva sina. Enemu sinu bi se v ločenih zakonih urejale pravice, drugi sin pa bi potem prišel v takšen zakon, ki bi bil nasprotnikom po godu. Dragi gledalci in gledalke, vprašam vas samo kaj mislite, kako se počutim, ko sedim tukaj pa poslušam, da sem pravzaprav rodila nenaravne ga

otroka. Ali da nekaj ni bilo v redu z njim in da se bo o njem pisalo v učbenikih in da ga bo pravzaprav strah in trepet, tistih, ki ga bodo *čitali*.«

Petrovčič (1:15:58): »Hvala. Gospa Violeta Tomič.«

Violeta Tomič, Stranka Trs, članica koalicije Združena levica (1:15:59): »Ja s strani nasprotnikov smo slišali kaj precej ne resnic. Predvsem pa kar hude žalitve. Ne bi jih komentirala kajti slišali smo kar težke besede, ki niso dopustne sploh. Bi vas pa, ker imam zelo malo časa, rada opozorila, da se vam je v špici prikradla napaka. Namreč, ni res, da če ne greste na referendum, da podprete ta zakon. Podprete ta zakon izključno, če greste na referendum in obkrožite za. Zato končno povejmo si, ne govorimo o otrocih, ne govorimo o posvojitvah, še manj pa o oploditvah z biomedicinsko pomočjo. Kajti ta je v Sloveniji prepovedana, pri samskih materah. Ravno tako nadomestno materinstvo ni dovoljeno. In gospa Zevnik ne zavajajte ljudi. Ker govorimo izključno o pravicah do poroke.«

Petrovčič (1:16:49): »Ja, hvala. Gospa Lara Jankovič.«

Lara Jankovič, Društvo Trs (1:16:53): »Istospolno usmerjeni ljudje so obstajali verjetno že veliko daleč pred našim štetjem in so del te narave in družbe. In je to nekaj naravnega. In če že govorimo o tej pravici otrok, pa dajmo bit pošteni in govorit o pravici vseh otrok. Otrok je tudi ta, ki se je rodil recimo gospe Centrih in je gej. In tudi ta otrok, dejmo o teh pravicah. In v kakšno družino se bo rodil tudi otrok v tradicionalno družino, ne vemo ali je ta družina v redu ali bo nasilna, ali bodo z njim lepo ravnali. Tako da, to je to. In še nekaj bi rada rekla na koncu, da poznam ogromno istospolno usmerjenih in velika večina si sploh ne želi otrok. Želijo pa si zakonske zveze.«

Petrovčič (1:17:46): »Hvala. Gospod Matjaž Nemeč.«

Matjaž Nemeč, SD (1:17:47): »Hvala lepa. Istospolno usmerjeni so že med nami in to ne danes in nič več jih ne bo po 20. decembru. Namreč na tej strani lahko o svoji usodi, o svojem življenju lahko svobodno govorijo. Ne morem pa reč za drugo stran. Namreč ljudje moramo sožitij. Zato nagovarjam drugo stran, da težimo vsi k svobodi. Živi in pusti živeti. In to je tisto, kar omogoča naš predlog. Zato dajmo živet skupaj, pustimo živeti. Hvala.«

Petrovčič (1:18:18): »Hvala. Saša Tabakovič.«

Saša Tabakovič, SMC (1:18:21): »Hvala. Evropsko sodišče za človekove pravice je že leta 2008, v primeru EB proti Franciji, ugotovilo, da pravzaprav spolna usmerjenost ni tista kategorija, ki bi določala ali je nekdo primeren starš otroku ali ne. Da je temu res tako, seveda, dokazujejo tudi družine. Istospolne družine, ki že imajo otroke. Pa pravzaprav organi, ki skrbijo kakšno je stanje na splošno v družinah, teh otrok niso odvzeli. Kar pomeni, kar je seveda še en dokaz, da pravzaprav istospolni pari so lahko dobri starši, nič manj dobri starši, kot sem lahko tudi jaz, kot raznospolen starš. Tako, da pojdimo 20. decembra na referendum in obkrožimo za.«

Petrovčič (1:19:03): »Hvala. Gospa Andreja Lapuh Maležič.«

Andreja Lapuh Maležič, Za enakopravnost (1:19:04): »Hvala, jaz pa bi samo odgovorila gospe Ljudmili Novak, ki je omenila, da smo istospolno osebe zlorabili, da za našim hrbtom sprejemajo nek zakon. Jaz se ne počutim prav nič zlorabljen, ta zakon koristi meni, koristi moji partnerki. S tem zakonom bova midve dobile pravico do poroke. Da si dahneva ta usodni da, pred našimi prijatelji, pred našimi družinami. Enostavno zlorabe tukaj ni. Ne vem kaj želijo s tem povedati. Omenila bi še o ljubijih, ki jih vsi tako omenjate. Se pravi še enkrat. Jaz sem lezbijka, živim odprto lezbično življenje že več kot deset let v Sloveniji. Jaz še vedno nisem spoznala nobenega predstavnika, nobenega ljubija, tako da... bi tudi jaz kakšnega... čez čas...«

Petrovčič (1:19:57): »Hvala lepa. Zdej pa gremo spet na stran, na tribuno, ki je proti. Doktor Jože Medved, izvolite.«

Doktor Jože Medved, Zavod za pastoralno dejavnost (1:20:02): »Hvala za besedo. Jaz bi se najprej obrnil na tole znanstvene raziskave, na katere ste se obrnili. Tukaj je nekaj člankov, lahko vam pokažem, ki govorijo popolnoma nasprotno, kar govorite vi. Ki govorijo, da v heteroseksualnih družinah otroci so veliko bolj uspešni, kot tisti s homoseksualnih družin. In so narejene na velikem vzorcu preiskovanih družin ali pa zvez. Meni se zdi, da se tukaj hoče delati ena stvar in to je eksperimente na družini in na otrocih. In jaz se s tem ne morem strinjati. Druga stvar, ki se mi zdi še pomembna in bi jo rad povedal. V istospolnih zvezah so lahko dober oče ali dobra mama, ne morejo pa biti dober oče in dobra mama. In zato jaz tega zakona ne morem podpirati.«

Petrovčič (1:20:49): »Hvala. Gospa Vesna Vilčnik.«

Vesna Vilčnik, Klub Češplja (1:20:54): »Najprej bi opozorila, gospo Violeto Tomič, da je v Tarči, kjer sva bili skupaj, da je pridobivanje otrok, na način, preko nadomestnega materinstva

in biomedicinske oploditve moderna metoda pridobivanja otrok. Zato prosim, da se ne sprenevedate. V nadaljevanju pa takole. Ta stran govori zelo počasi, mirno, prijazno, očitno so imeli zelo dobrega retorika, ki jih je naučil, da se treba malce tudi nasmejati. Ker Slovenci smo mlačni ljudje in mi imamo radi, da so ljudje nasmejani in lepo urejeni, da povemo prijazno. Da poslušamo svoje srce. To je rekel že Mali princ. Če hočeš videti, moraš gledati s srcem. Za ljubeče odnose, za ljubezen. Jaz pa vam pravim, bog nam je dal tudi razum. Nam ženskam in moškim. Moški vem, da so proti, prosim ženske, da se zavzamete za otroke. Slovenske otroke.«

Petrovčič (1:21:44): »Hvala. Gospa Majda Ganzitti. Izvolite.«

Majda Ganzitti, Svet katoliških laikov Slovenije (1:21:48): »Torej, tisti, ki ste za ta zakonik. Trdite, da je vseeno kdo ljubi otroka. Ali sta to dve ženski ali dva moška, ali sta to mati in oče. Večkrat ste omenjali Sveto pismo. In v Svetem pismu, ko bog želi povedat kako ljubi otroka, kako ljubi vsakega svojega otroka, kako je z njim povezan. On uporabi prispodobo. On pravi, mar more mati pozabiti svojega otroka. Bog ne najde boljše primerjave. Torej vi pa trdite, da je vseeno, kdo otroka ljubi. Vprašajte otroke, vprašajmo tiste, ki imajo že izkušnje s takšnimi zakoniki. Boste videli koliko solz je zaradi tega potočenih. Zato prosim, drage mame in očetje, glasujete proti temu zakoniku.«

Petrovčič (1:22:42): »Gospod Franc Donko.«

Franc Donko (1:22:44): »Michael Smith v Glosiki, ki je postala nekakšen homoseksualen manifest pravi: »Vaše sinove bomo *sodomizirali*, znamenja vaše bedne moškosti, vaše plitve sanje in vulgarne laži. Zapeljevali vas bomo v vaših šolah, stanovanjih, telovadnicah, stadionih, seminarjih, kinotekah, vse povsod, kjer se družijo moški z moškim. Vaši sinovi bodo naši *lizači*, ki nam bodo na voljo, prelevili se bodo v našo podobo. Po nas bodo hrepeneli, nas oboževali. Trese se heteroseksualna svinja, ko se bomo pojavili pred teboj, brez maske.««

Petrovčič (1:23:15): »Ja, hvala.«

Franc Donko (1:23:15): »Navajam, navajam.«

Petrovčič (1:23:17): »Ni treba. Gospa Angela Likovič. Gospa.«

(glasovi v studiu: »To financira Ministrstvo ...«)

Angela Likovič (1:23:28): »Hvala. Tukaj ste kazali težave, ki jih imajo. Niste pa povedali, koliko težav imajo v teh državah, da otroci delajo samomore. Kaj vse delajo v teh državah. Hrvaška je sprejela v Ustavo, z referendumom, da zakonska zveza je samo med možem in ženo. In to bi morali tudi mi v Sloveniji sprejet. Kajti poglejte, ta zakon, ki ga sedaj *kle* obravnavamo, prinaša toliko tragičnih posledic za otroke, za starše, za družine, za šolo, za slovenski narod, da moramo nujno to glasovat proti. In zato lepo prosim vse Slovenke in Slovence, matere, babice, žene, na glasovanje in dajmo proti.«

Petrovčič (1:24:09): »Hvala. Doktor Janez Cerkovnik, izvolite.«

Doktor Janez Cerkovnik, Zavod Živi na polno (1:24:13): »Hvala lepa. Prvo bi se dotaknil znanstvenih raziskav. Revija *Science* je ena najbolj uglednih revij, svetovnih revij. Ki pokriva vse znanosti. Letos pomladi je jasno povedala, da je 68% vseh raziskav iz psihologije prirejenih, ponarejenih, skratka *falsificiranih*. Torej, če hočete, to je dokaz iz prve roke. Druga stvar, kaj ta zakon mene ponižuje, kot očeta in mojo ženo, kot mater. Kaj bodo mojega otroka vprašali v šoli, ko bo prišel v šolo. Kdo je tvoj starš ena? Ali kaj? Kdo je tvoja mami? Starš dva ali kaj? Da smo konkretni namreč. V matičnih knjigah bodo naslednji dan, bodo spremenili vse termine, mož in žena, oče in sin, bo oseba ena in oseba dva. To so dejstva.«

Petrovčič (1:25:04): »Hvala. Hvala lepa, gospod Jakob Štrbenk.«

Jakob Štrbenk, Društvo »Davkoplačevalci se ne damo« (1:25:12): »Gospa Vilčnik je odlično povedala, kakšni so jasni nameni zagovornikov sprememb zakonodaje. Pa dejmo pogledat še v zakon, ki ga Piratska stranka tako rada pogleda, ne. In so samo štirje člani, ki se spremenijo. No, spremeni se tudi član oziroma bolje rečeno, ne spremeni se drugi odstavek tretjega člana, ki določa, da je pomen zakonske zveze v zasnovanju družine. Kako lahko dva moška, gospa Violeta Tomič, drugače zasnujeta družino, kot tako da plačata ženski, tretji ženski, da za njiju donosi otroka. Kot davkoplačevalec, me skrbi tudi to, kdo bo te stroške na koncu tudi nosil. Hvala lepa.«

Petrovčič (1:25:52): »Hvala. Gospod Vlado Čuš.«

Vlado Čuš, Zeleni Slovenije (1:26:00): »Altruizem, delo v dobrobit drugega je dobrodošla lastnost v odnosu večine do manjšine in Zeleni Slovenije ga pozdravljamo. Moram pa biti na drugi strani ena mera, ki prepreči izkoriščanje. In temu rečemo pravičnost. In v tem kontekstu, seveda moramo pazit, ker dajemo - obračam se na gledalke in gledalce, ne. Dajmo se spomnit vseh teh raznoraznih predvolilnih obljub in tudi sedaj beležimo številne obljube. Da ne bo prišlo spet do

tega, da bosta skozi pogodbo, se pravi zakon, lisica in volk, ponovno ostrigla jagnje. In iz tega razloga, Zeleni Slovenije, predlagamo, dajte se doma pogovorit, pogovorite se s sorodniki, prijatelji. Vsi na volitve in volite po zdravi pameti. Hvala lepa.«

Petrovčič (1:26:56): »Hvala. Gospod Igor Jurišič.«

Igor Jurišič, SMS Zeleni (1:27:01): »Ja, ko poslušam danes te argumente, ki prihajajo iz druge strani, torej s strani nasprotnikov in če bi zdaj odločal o tem, kako bom glasoval, bi mi bila druga stran popolnoma dovolj, da bi glasoval za, saj takšnih argumentov res ne morem upoštevati. In glede na to, da sami delajo več v prid zakonu, kot naša stran, svojih preostalih 25 sekund predlagam njim, ker več kot bodo oni govorili, več jih bo odšlo glasovat za.«

Petrovčič (1:27:30): »Hvala. Gospa Mojca Kleva Kekuš.«

(glasovi v studiu: »Kar dejte upoštevati, to dejte upoštevati ... ja hvala, hvala lepa ...«)

Petrovčič (1:27:38): »Gospa Mojca Kleva Kekuš. Prosim.«

Mojca Kleva Kekuš, Društvo Progresiva (1:27:39): »Jaz bom samo še ponovila to, kar smo že stokrat povedali in bo po mojem potrebno povedati. 20. decembra bo treba iti na volitve, za to, da zgradimo strpno, solidarno in prijazno družbo 21. stoletja. Slovenke in Slovenci, ki danes to poslušajo, so si sigurno že naredili svoje mnenje, vejo kako bodo glasovali. Jaz osebno bi se rada opravičila, v imenu vseh tistih nasprotnikov zakona, vsem istospolnim družinam, mavričnim družinam, ki že danes živijo med nami in morajo vse to trpeti in poslušati. Veste, res ni lahko. Ampak na referendum 20. decembra je potrebno iti. Ni res, glede kvoruma in ne kvoruma. Potrebno je pokazati, da smo za, da smo odprta družba, da smo pripravljeni za enakopravnost družin, ne glede na to, kdo so starši.«

Petrovčič (1:28:28): »Hvala. Gospod Peter Vilfan.«

Peter Vilfan, DeSuS (1:28:29): »Ja, pogledajte. Jaz sem lep del svojega otroštva preživel sam z mamo. Ker me je oče preprosto zapustil. In resno nama je bilo težko, še posebno meni. In jaz moram sedaj reči, če bi hipotetično takrat pripeljala moja mama domov partnerko, prijateljico in bi rekla: »Mi trije bomo živeli skupaj.« Bi jaz verjemite mi, z obema rokama sprejel. Ker bi končno imel dve osebi, ki bi me imeli radi, ki bi skrbeli zame in ki bi me znali zaščititi, takrat ko bi bilo to potrebno. Jaz tudi ne bi imel nobenih težav, kako bi jo imenoval. Mama bi bila še naprej mama, njena partnerka bi bila pač, bi jo pa klical po njenem imenu. Glejte ta zakon ne jemlje otrokom očeta in matere. Ta zakon samo daje otrokom pravico, da so ljubljeni.«

Petrovčič (1:29:08): »Hvala. Gospod Uroš Lubej.«

Uroš Lubej, Solidarnost za pravično družbo (1:29:12): »Vsem tistim, ki jih je strah za otroke, bi rad rekel tole. *Zdej* ko sem bil jaz sam otrok, sem svoja starša imel rad in sem jih spoštoval. Ne zato, ker sta bila moški ali pa ženska ali pa zato, ker sta bila usmerjena tako ali drugače. Rad sem jih imel in spoštoval sem jih zato, ker sta me naučila govorit, ker sta mi pomagala hodit, ker sta me naučila igrat se z žogo, ker sta me naučila brat črke, knjige in tako naprej. Skratka, če vam gre res za otroke, potem vprašajte tega otroka zakaj mu gre. Njemu ni do krščanske Evrope ali pa mu ni do nihilizma. Njemu gre za ljubezen, za spoštovanje, za solidarnost, za pravičnost in zato so za te stvari tako, kot bomo mi 20. decembra glasovali.«

Petrovčič (1:30:01): »Hvala. Gospod Klemen Mesarec.«

Klemen Mesarec, ŠOU v Ljubljani (1:30:07): »Torej, nisem samo še študent, sem tudi marsikaj drugega. Sem katolik, bil tudi bivši ministrant. Sem tudi davkoplačevalec. Mož, ki ima najboljšo punco na svetu in če sem v kaj prepričan, sem prepričan v to, da je 20.12. res skrajni čas, čas je za. Ker tudi po 20.12. bom še vedno moški, bom še vedno študent, bom še vedno katolik. Življenje bo teklo naprej. Edina razlika bo to, da bodo nekateri ljudje imeli enake pravice, kot jih imamo mi. To bo edina razlika po 20. decembru. Verjamem, da bo zakon sprejet.«

Petrovčič (1:30:44): »Hvala. Gospa Milena Hudej.«

Milena Hudej, Kampanja za vse družine (1:30:50): »Ko poslušam nasprotno stran, mi je še bolj jasno, da se za pravice za vse potrebno boriti. Če pomislimo, kako so se morali boriti temnopolti za svoje pravice, kako so se morali boriti ženske za volilno pravico, kako se je godilo otrokom, nezakonskim otrokom in njihovim mamam. Kakšne neznanske krivice so se jim dogajale. In *zdej* vemo, da so bile to krivice in smo jih popravili. In jaz mislim, da je *zdej* čas, da se popravijo krivice tudi istospolno usmerjenim. In zato mislim, da je naša dolžnost in naša odgovornost, da se borimo za njihove pravice.«

(glas v studiu: »Katere?«)

Petrovčič (1:31:33): »Hvala. Torej na tribuni. Gospa Andreja Poljanec.«

Doktor Andreja Poljanec, Civilna pobuda »Spoštovanje različnih« (1:31:35): »Tako zveni na nasprotni strani, kakor da bi bili ponosni na to, kakor da delamo nekaj evlucijskega. Pa bi rada poudarila, da v tem bolj vidim regresijo. Porušit osnovni gradnik Slovenske družbe je žalosten,

grozen in izjemno zaskrbljujoče. Dejansko se nam, ki živimo v svojih skupnostih, ne bo spremenilo nič. Se bo pa zelo spremenilo našim potomcem in veri v to kaj slovenski zakon zaščiti in koga zaščiti. In ni res, da za družino ... za otroke, ki odraščajo ob starših, ki ne zmorejo poskrbeti za dovolj dobro starševstvo ni poskrbljeno. Imamo Centre za socialno delo, ki za njih poskrbi.«

Petrovčič (1:32:27): »Hvala. Gospa Mojca Belcl Magdič.«

Mojca Belcl Magdič, Zavod za družino in kulturo življenja (1:32:30): »Deset let sem živela v tujini in imam prijatelje iz vseh držav sveta skoraj. Imam tudi prijatelje iz držav, kjer so se heteroseksualne poroke izenačile z istospolnimi. V vseh teh državah se poučuje teorija spola. In jaz ne verjamem oziroma težko verjamem, da se v Sloveniji, da ta teorija ne bi vstopila v šolski sistem. Naj vam tudi to povem. Da se mi zdi, da obstaja neka železna zavesa med Slovenijo in pa Italijo. V Italiji milijon staršev protestira, je protestiralo letos junija, da nočejo teorije spola v šolski sistem. Tako resna stvar je to. Kajti kaj se počne? Že v vrtcih fantke oblačijo v ženske oblekice in punčke v moške in to že v vrtcih. In jaz sem striktno proti, da se tako vzgaja.«

Petrovčič (1:33:21): »Hvala. Gospod Egidij Kozjek.«

Egidij Kozjek, Naprej Slovenija (1:33:26): »Motilci hormonov so odgovorni tudi za vse bolezni. Da ne morejo imeti otrok. Povezani so z rakom na mlečnih žlezah, za ostala spolna... za vnetje prostate pri živalih, za rakom na prostati pri moških. Najlažje se jim je izogniti tako, da kupujemo organsko proizvodnjo in pijemo filtrirano vodo. A kje jih najdemo? Množično se uporabljajo za škropljenje koruze. Vsi to pijete, tudi vaši prijatelji, ki so drugačni. In tudi naši prijatelji, ki ne morejo zanositi, ki so moški in ženske in ne morejo zanositi. Poglejte si raziskave, motilci hormonov. 80 000 so jih izpustili v okolje. 80 000. To je izvor vsega zla.«

Petrovčič (1:34:13): »Dobro. Hvala. Do konca oddaje imamo še dobrih deset minut. Torej še replike. Glede na to, da ste vi izkoristili manj minut. Prosim.«

*Roman Jaklič, Zavezništvo Alenke Bratušek (1:34:23): »Poglejte, jaz bom pa *zdej* pa prebral oziroma citiral *veliko veliko* število psihologov, ki pravijo tako: »Veliko število psiholoških raziskav zadnjih 40 let kažejo, da pogoje za zdrav psihološki razvoj otroka enako učinkovito, kot tradicionalne družine. Zagotavljajo tudi družine z enim staršem, dopolnjene družine, razširjene in da v bistvu ni nobenih duševnih motenj ali drugih psihosocialnih težav. Da pa je seveda poudarek na drugih stvareh. Na občutljivosti, skrbi, toplini, odzivnosti staršev in vse ostalo in ta dela klimo v družini. Ne pa seveda to, kdo ta družina je, oziroma iz koga je sestavljena.«*

Petrovčič (1:35:09): »Hvala. Izvolite. Boste tudi vi prišli.«

Rok Andree, Piratska stranka Slovenije (1:35:13): »Jaz pa bi odprl še eno drugo temo. Referendum je orodje za odločanje večine. Referendum je eno od najbolj pomembnih orodij, ki jih imamo v demokraciji, ampak tako, kot večina orodij ni primerno za čisto vsako stvar. 20. decembra bomo mi večina odločali o eni manjšini. Nasprotniki mi govorijo o večini.«

(glas v studiu: »O večini ... o večini ...«)

Rok Andree, Piratska stranka Slovenije: »In sedaj vprašanje je sledeče. Če mi ne podpremo tega zakona in povemo, da smemo, kot večina, kaj sme manjšina početi in kaj ne sme početi. To postavi vzgled za vse primere v naprej. Katera manjšina je potem naslednja. Hvala.«

Petrovčič (1:36:03): »V redu. Gospod Tabakovič se je javil. Če imate mikrofona za njega. Prosim.«

Saša Tabakovič, SMC (1:36:13): »Hvala. 20. decembra na referendumu ne bomo glasovali o šolskemu kurikulu, ne bomo glasovali o tem, kaj uči medicina. Niti ne bomo v končni fazi glasovali pravzaprav o otrokovih pravicah, ki so v Republiki Sloveniji zaščiteni in so ustavno varovana kategorija. Odločali bomo samo o tem ali je prav, da se dva lahko, ki se ljubita poročita. To je vse in tako preprosto je. Zato glasujmo za.«

Petrovčič (1:36:37): »Gospod Nemeč, izvolite.«

Matjaž Nemeč, SD (1:36:40): »Tako je. In takrat bodo istospolni partnerji dobili zdravstveno zavarovanje po svojem partnerju. Dobili bodo nadomestilo zaradi nege, dobili bodo pokojnine vdovske, lahko jih bodo obiskali v zaporu in odškodnine v primeru smrti. To so te glavne stvari in glavni poudarki. Hvala lepa.«

Petrovčič (1:36:59): »Izvolite. Vi, pa potem še gospa, ker je ravno gospa ...«

Lara Jankovič, Društvo Trs (1:37:03): »Ja, ja. Ko že gre za otroke, čeprav ne gre, ampak dobro. Meni se zdi v bistvu žalostno, da se mogoče tudi v vaših družinah, ki imajo tako številčne otroke rodi nekdo z istospolno usmerjenostjo. In mogoče, zaradi vašega ne sprejemanja ne bo priznal in bo to skrival celo življenje. In bo morda nesrečen zato celo življenje. In ne bo živel tistega življenja, ki si ga želi. In če mi otroku lahko dopovemo, da je nekdo brezmadežno spočet in da je potem vstal od mrtvih. Če mu lahko dopovemo, da mu je morda oče ali pa nekdo umrl ... če lahko dopovemo, da ...«

(glas v studiu: »Čas je potekel...«)

Petrovčič (1:37:42): »Čakite. Lejte oprostite ... Ja. Dobro.«

Lara Jankovič, Društvo Trs (1:37:42): »Se je ločil, ali lahko povem? Da se je ločil, da živi v enostarševski družini. Vse te stvari, če mu lahko razložimo ali zakaj je ostal samo z enim staršem in še raznorazne stvari. Potem mislim, da lahko tudi razložimo zakaj živi v istospolni usmerjeni družini. In zato je res čas, da gremo naprej. Ker čas gre naprej in ne nazaj, bodimo za.«

(glasno v studiu)

Petrovčič (1:38:17): »Gospa Andreja Lapuh Maležič. Celotna tribuna ima še čas, da govori in ...«

(glasno v studiu)

Andreja Lapuh Maležič, Društvo za enakopravnost (1:38:23): »Jaz bi povedala samo še nekaj o teoriji spolov. Navkljub razlagi gospodične, še vedno ne vem, kaj to naj bi bilo. Mi bo povedala nekaj. Jaz sem pred 5 meseci rodila sinčka. Jaz niti enkrat nisem pomislila, da to ni sin, da bom jaz njega učila, da bi bil ženska. Ne vem kaj vi točno očitete ...«

(glasno v studiu)

Andreja Lapuh Maležič, Društvo za enakopravnost (1:38:46): »No pa dejmo še nekaj malega o kvorumu povedati. Govorimo o zavrnitvenem referendumu. Tak, ki bo šel proti glasovat je za nazadnjaško Evropo. Je proti modernim ...«

Petrovčič (1:38:58): »Prosim, da uporabljate ... ne sovražni govor. Pozitivno.«

Andreja Lapuh Maležič, Društvo za enakopravnost (1:39:02): »Pardon, nisem vedela. Nisem večša tega, pardon. Če greste glasovat za, ne prispevate h kvorumu. Rabimo vaše glasove, prosim podprite, stopimo naprej.«

Petrovčič (1:39:13): »Dobro. Mate še kakšno mnenje? Izvolite. Če kdo še ni povedal.«

Violeta Tomič, Stranka Trs, članica koalicije Združena levica (1:39:23): »Hvala za besedo. Lejte. Istospolni se rodijo in se ne vzgojijo. Istospolne osebe bodo obstajale med nami. Pa če se boste dovolili, da se vaši otroci učijo o njih ali ne. Veliko istospolnih parov si želi samo pravice in skupno življenje in živeti z nekom, ki ga ljubijo. Večina njih si sploh ne želi otrok.

Zato je to govorjenje o otrocih popolnoma brezpredmetno. Želijo pa si seveda, vdovske pokojnine, socialno varstvo po partnerju, nadomestilo v primeru smrti ali invalidnosti, kandidiranje za stanovanje, da lahko ostanejo v socialnem stanovanju. Skratka vse pravice, ki jih imajo tudi heterospolni.«

(glasno v studiu)

Petrovčič (1:40:05): »Ja. Zdej pa tako. Ker imamo do konca oddaje še 4 minute in 55 sekund dam obema začetnikoma oziroma predlagateljema zakona in referendumu končno in zaključno besedo. Prosim gospod Primc oziroma ja ... Gospa Zevnik.«

Aleš Primc (1:40:19): »Ker sem jaz začel ... bova zaključila skupaj. Skupaj bova stala, Metka bo pa govorila.«

Petrovčič (1:40:25): »No dejmo. Čas teče.«

Metka Zevnik (1:40:27): »Ja. Torej, drage gledalke in gledalci, kaj se bo spremenilo. Učbenik Ljubezen je ljubezen, o ljubezni, ki toliko govori ta stran... govori tako: »Biti lezbijka ali gej, biseksualka ali transseksualka, medspolen, medspolna je normalno in povsem kul.« To je učbenik za osnovne šole, ki govori o teoriji spola in je že uporabljen v delavnicah. To pa je tista ljubezen, ki jo jaz priznavam. *(Slika dojenčka pri dojenju)* Sem babi, sem mama in vem, kaj pomeni otrok na materinih prsah. Ko za celo svoje življenje črpa moč. Pa ne samo moč hrane, ampak moč ljubezni, spočetja očeta in mame. Kdo ima srce, da bo dal otroka, *(Slika dveh moških, ki sedita na kavču)* da mi bo vzel vnuka, ki bi ga dali na prazna prsa dveh moških. Torej pojdimo, glasujmo proti. Slovenija mora vstati, glasovati proti. Za usodo otrok gre in ne za usodo odraslih.«

Petrovčič (1:41:49): »Dobro. Gospod Primc. Še vi kaj povejte, ker ste bili vso oddajo tiho. Kratko.«

Aleš Primc (1:41:50): »Jaz obžalujem, da nismo mogli danes malo več govoriti. Da ni imel vsak možnosti, do konca razviti svoje misli. Tako stran za, kot stran proti. Jaz si želim še kakšnega soočenja. Poglejte na nacionalni televiziji ste pripravili le eno soočenje. Po mojem je to svetovni rekord ... z 35 udeleženci ... jaz vas prosim. *Lejte*, dejva se prosim dobit enkrat z gospodom Vatovcem na soočenju v zadnjem tednu, da lahko v resnici lahko predstavimo vsi temeljito argumente in da res ljudje lahko dobijo še eno možnost.«

Petrovčič (1:42:23): »Zaključno besedo. Izvolite. To je vaša zaključna beseda.«

Aleš Primc (1:42:28): »Drage Slovenke, dragi Slovenci, drage državljanke, dragi državljani, lepo vas vabim, pojdite na referendum in obkrožite proti. Proti posvojitvam otrok v razmerja dveh moških, dveh žensk, dveh transseksualcev, in dveh kvirseksualcev.«

Petrovčič (1:42:37): »Hvala. Gospod Vatovec.«

Matej T. Vatovec, Inicijativa za demokratični socializem, članica koalicije Združena levica (1:42:46): »Drage gledalke, dragi gledalci, redko kdaj imamo priložnost, da z majhnim dejanjem lahko naredimo veliko. 20. decembra je čas, ko je ta možnost v naših rokah. 20. decembra je čas, ko je to majhno dejanje glas za. Z glasom resničnim ljudem omogočamo konkretne pravice. Zakon le širi možnost sklepanja zakonske zveze na vse državljanke in državljane. Sprememba nikomur popolnoma ničesar ne vzame. Enakost pred zakonom le širi, brez vsakršne izjeme. Prav vsak glas za šteje in je pomemben. Glas za niti ne vpliva na kvorum. Glas za je glas za enakopravno in vključujočo družbo. Je glas za to, da bodo vsi otroci imeli enake pravice, kot jih ima tudi moj sin. Je glas za zakon, ki nič ne vzame, daje pa zelo veliko. Ne želim pristajati na neenakost, pasivnost, nestrpnost in krivice, ki oblikujejo naš vsak dan. Želim živeti v svetu sprejemanja, spoštovanja in enakopravnosti. Čas je za moj in vaš glas. Čas je za. Končno.«

Petrovčič (1:44:07): »Torej, pri koncu smo. Pri koncu smo. Spoštovane gledalke in gledalci, to je bilo naše referendumsko soočenje. Hvala, da za pozornost in nasvidenje.«